

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ І МАГІСТРАНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

ВИПУСК XVII

Полтава – 2021

УДК 81:821(082)

Рекомендувала до друку вчена рада Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 02 від 24.09.2021 р.)

Редколегія:

Степаненко М. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, голова редколегії;

Баландіна Н. Ф. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету;

Ніколенко О. М. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри світової літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Шрамко Р. Г. – кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, відповідальний редактор

Рецензенти:

Кульбабська О. В. – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Куліченко А. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету

Філологічні студії : зб. наук. пр. студентів і магістрантів ф-ту філології та журналістики / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. Вип. XVII. 110 с.

У збірнику вміщено наукові публікації з питань розвитку лінгвістики, української та світової літератури, методики навчання мов і літератур, загальних аспектів розвитку романо-германської філології та масмедійного дискурсу.

Для науковців, студентів гуманітарних закладів та всіх небайдужих до навчання й викладання мов і літератур.

УДК 81:821(082)

© автори статей, 2021

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021

ЗМІСТ

Барабаш (Лотиш) Аліна Сергіївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) МОВНІ ЛАКУНИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ (in Ukrainian).....	6
Барболіна Тетяна Миколаївна (науковий керівник – доц. Тимінська І. М.) ДО ПИТАННЯ ПРО НАЗВИ ОБ'ЄКТІВ СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ) (in Ukrainian).....	11
Бонь Анастасія Володимирівна (науковий керівник – доц. Ніколашина Т. І.) ЧУЖОМОВНІ ЛЕКСЕМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (in Ukrainian).....	12
Бонь Олексій Вікторович (науковий керівник – доц. Павлова І. Г.) ДИСКУСІЙНІСТЬ ОРТОГРАФІЙНОГО КОДЕКСУ 1928 РОКУ (in Ukrainian).....	14
Борсук Тетяна Олександрівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНОГО УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (in Ukrainian).....	17
Бурмака Андрій Олександрович (науковий керівник – доц. Ніколашина Т. І.) ФЕМІНІТИВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ «ГОРИТЬ СВІЧА» В. МАЛИКА (in Ukrainian).....	21
Вовк Діана Андріївна (науковий керівник – ст. викл. Бардакова О. О.) ТЕЛЕСЕРІАЛ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (in Ukrainian).....	23
Вовк Юлія Леонідівна (науковий керівник – доц. Педченко С. О.) ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ АНТРОПОНІМІЇ НА ТЛІ ТЕКСТІВ РІЗНОЇ СТИЛІСТИЧНОЇ ПРИРОДИ (in Ukrainian).....	28
Вовченко Олеся (науковий керівник – доц. Кирильчук О. Б.) DIE UNSETZUNG VON CLIL-METHODIK INS BILDUNGSPROZESS DES WISSENSCHAFTLICHEN LYZEUMS 3 IN POLTAWA (in German).....	30
Горбань Інна Романівна (науковий керівник – доц. Воскобойник В. І.) ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ (in Ukrainian).....	32
Гордієнко Оксана Олексіївна (науковий керівник – доц. Лисенко Л. І.) ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА В УМОВАХ МЕДІАКОНВЕРГЕНЦІЇ (in Ukrainian).....	35
Грош Антон Олександрович (науковий керівник – доц. Мелешко В. І.) ТВОРЧІСТЬ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ: ЗАГАЛЬНІ ЗАУВАГИ (in Ukrainian).....	39
Губаньов Олександр Юрійович (науковий керівник – доц. Павлова І. Г.) СИМВОЛ НА ТЛІ РОМАНУ М. ДОЧИНЦЯ «КРИНИЧАР. ДІЯРІЮШ НАЙБАГАТШОГО ЧОЛОВІКА МУКАЧІВСЬКОЇ ДОМІНІЇ» (in Ukrainian).....	42
Дейнека Світлана Олександрівна, Сосой Галина Станіславівна СПЕЦИФІКА ПРЕДИКАТИВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО СТАНУ НОСІЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (in Ukrainian).....	47
Іващенко Олександр Романович (науковий керівник – доц. Мелешко В. А.) «МІЙ ІЗМАРАГД» ІВАНА ФРАНКА: ПРИТЧЕВИЙ РОЗДІЛ (in Ukrainian).....	54
Климась Яніна Володимирівна (науковий керівник – доц. Шебеліст С. В.) «СВІТСЬКІ ХРОНІКИ» В МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (in Ukrainian).....	55

Коба Діана Русланівна (науковий керівник – доц. Павлова І. Г.) КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В РОМАНІ-КОЛАЖІ ДМИТРА КЕШЕЛІ «РОДАКИ» (in Ukrainian).....	58
Криворотенко Марія Анатоліївна (науковий керівник – проф. Коваленко О. А.) ФУНКЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (in Ukrainian).....	62
Кріль Наталія Андріївна, Фурса Дар'я Ігорівна, Міщенко Дарина Вікторівна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРЕДИКАТИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ (in Ukrainian).....	63
Лісна Анна Віталіївна (науковий керівник – доц. Павлова І. Г.) СКЛАДНОПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ В СТРУКТУРІ РОМАНУ-НАМИСТА М. ДОЧИНЦЯ «СВІТОВАН. ШТУДІЇ ПІД НЕБЕСНИМ ШАТРОМ» (in Ukrainian).....	65
Михєєва Анна Петрівна (науковий керівник – доц.. Рахно М. Ю.) МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ВІКТОРІАНСЬКА ОСВІТА В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ XIX СТОЛІТТЯ (in Ukrainian).....	68
Муль Каріна Юріївна (науковий керівник – доц.. Рахно М. Ю.) ЖАРГОНІЗМИ ТА ЇХ СЕМАНТИКА ЯК КАТЕГОРІЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА (in Ukrainian).....	71
Науменко Анна Романівна (науковий керівник – доц. Рахно М. Ю.) ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (in Ukrainian).....	74
Павлюк Вікторія Володимирівна (науковий керівник – доц. Педченко С. О.) СОЦІОЛЕКТ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ІВАНА СВІТЛИЧНОГО: СЕМАНТИКО- ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ (in Ukrainian).....	76
Петренко Катерина Петрівна (науковий керівник – доц. Зуєнко М. О.) ФУНКЦІЯ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА СЛІЛ ЗАНЯТТЯХ ІЗ БІОЛОГІЇ (in Ukrainian).....	78
Попович Едуард Юрійович (науковий керівник – доц. Шебеліст С. В.) СПОРТИВНА ЖУРНАЛІСТИКА В ОНЛАЙН-ФОРМАТІ (in Ukrainian).....	82
Руденко Анна Олександрівна (науковий керівник – доц. Веневцева Є. В.) ОБРАЗ АВТОРА ЯК ХУДОЖНІЙ ЕЛЕМЕНТ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ПРОЗИ (in Ukrainian).....	84
Сердюк Валерія Володимирівна (науковий керівник – доц. Шебеліст С. В.) ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ ОНЛАЙН-МЕДІА (in Ukrainian).....	86
Сулак Анна Олександрівна (науковий керівник – доц. Кирильчук О. Б.) ВЕБКВЕСТ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ МОНОЛОГУ (in Ukrainian).....	88
Тюко Оксана Сергіївна (науковий керівник – доц. Шрамко Р. Г.) ЕТИМОЛОГІЧНЕ ТА ХРОНОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДИФЕРЕНЦІЮВАННЯ БРИТАНСЬКОГО Й АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (in Ukrainian).....	91

Чаудер Анна Юріївна (<i>науковий керівник – доц. Кирильчук О. Б.</i>) СИНЕРГЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ КУЛЬТУРА РИТОРИЧНОГО АСПЕКТУ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРОМОВИ (<i>in Ukrainian</i>).....	95
Шаповал Оксана Олександрівна (<i>науковий керівник – ст. викл. Лукаш Н. М.</i>) ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЛІНИ КОСТЕНКО (<i>in Ukrainian</i>).....	99
Шестакова (Хижняк) Тетяна Михайлівна (<i>науковий керівник – доц. Педченко С. О.</i>) АНТОНІМІЙНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ ГОЛОВА (<i>in Ukrainian</i>).....	101
Наші автори та їхні наукові керівники	104

УДК 821.111.09-311.4

МОВНІ ЛАКУНИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Аліна Сергіївна Барабаш (Лотиш)

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті висвітлено специфіку лакун як одиниць національної мовної картини світу.

Ключові слова: лакуна, картина світу, діалог культур.

Лакунарність властива всім мовам світу, водночас її зараховують до безеквівалентних мовних явищ. Лакунарність належить до універсальних явищ, провідними причинами її виникнення вважають не недостатність багатства мови, а особливості передачі досвіду людства через культуру та національно-культурне пізнання світу. Основною характеристикою, що викликає утворення лакунарних одиниць, кваліфікують особливості національного світосприйняття, а також актуальні екстралінгвістичні причини [3, с. 5].

Виникнення лакун є наслідком міжмовних контактів. Уперше термін «мовні контакти», запропонований А. Мартіне, почали вживати в лінгвістиці після появи 1953 року книги У. Вайнрайха «Мовні контакти», що стала своєрідним підсумком численних довготривалих дискусій навколо проблеми взаємодії мов. У сучасній мовознавчій літературі щодо поняття мовної взаємодії існує низка позначень, це й «мовні контакти», і «взаємовплив мов», «змішування мов», «схрещування мов», «іншомовний вплив». Незважаючи на леяку синонімічність значень, кожне з них має свої відтінки у семантиці. Термін «змішування мов» пов'язаний із біблійною легендою про «вавилонське стовпотворіння». «Схрещування» – запозичення з галузі біології, крім того, розрізняли метисацію – взаємодію споріднених мов, і гібридизацію – взаємодію неспоріднених мов. Термін «змішування мов», використовуваний Л. Булаховським і Г. Паулем, критикував Л. Щерба, оскільки він породжував уявлення, що така мова є результатом змішування двох мов у рівних пропорціях, він запропонував нову назву – «взаємний вплив мов» [7, с. 274].

Згідно з визначенням В. Яшкіної, поява лакунарності як соціокультурного феномену зумовлена кількома вагомими об'єктивними чинниками:

- міжкультурною інтеграцією в епоху глобалізації;
- соціальним престижем мов;
- генетичною подібністю мов;
- соціальною мобільністю [10, с. 11].

Виявлення лакун можливе лише у випадку зіставлення мов. Під час спілкування реципієнт сприймає мову крізь призму свого національно-культурного досвіду, унаслідок чого може виникати непорозуміння різного ступеня. Наявність лакун спостерігаємо також і як результат неможливості адекватного перекладу лексичної одиниці з однією мови іншою [5, с. 107].

Національна й культурна оригінальність словникового запасу репрезентована не лише за наявності ряду конкретних слів, але й за відсутності слів для значень (денотатів), висловлених іншими мовами. Такі поняття й слова, що їх виражають, називають «лакунами», їх помітно лише при порівнянні мов. Якщо аналізувати мови й культури різних народів, виокремлюємо такі елементи, що збігаються, а також різняться. Мова, безумовно, є складником культури. Лінгвісти вважають, що поняття нееквівалентної лексики є близьким до поняття «лакуна», що виступає основою так званого питання «лакунарності» у сфері міжкультурного спілкування [4, с. 443]. Умови соціально-політичного, соціально-економічного, культурного життя людей, їхній світогляд, психологія, традиції тощо визначають появу понять, які здебільшого відсутні в інших мовах. Відповідно, в інших мовах не буде однословних лексичних еквівалентів для їх передачі. У лінгвістиці та психолінгвістиці «лакуни» стосуються основних елементів національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнює розуміння деяких фрагментів текстів іноземними реципієнтами [4, с. 443].

Процес впливу культури на розвиток лакунарності починається зі звичайного визнання факту існування культурних відмінностей між представниками різних етносів, що так само є однією з найважливіших причин непорозумінь та їхнього подолання. Ключовим суб'єктом комунікації виступає людина, яка для забезпечення своєї життєдіяльності формує активні взаємозв'язки з іншими людьми. 70% свого часу людина витрачає на комунікацію. Система людських взаємин опосередкована культурою, що встановлює характер та ефективність людського спілкування. Здійснення міжкультурної комунікації можливе тоді, коли комуніканти розуміють один одного, а переклад у цьому процесі виступає спільним кодом для досягнення взаєморозуміння [2, с. 32].

Культура в широкому розумінні – це все, що створене людською спільнотою завдяки фізичній і розумовій праці індивідуума, у вужчій інтерпретації – це ідейний і моральний стан суспільства, що визначають за матеріальними умовами життя його членів, виражений у їхньому побуті, ідеології, освіті, вихованні, у досягненнях науки, мистецтва, літератури. Іншими словами, культура є історично визначеним рівнем розвитку суспільства й людини, зреалізованим у типах і формах організації життя й діяльності людей, а також у створенні ними матеріальних і духовних цінностей. Культура успадковує все

найвагоміше з попередніх епох, всотує і розвиває все найкраще, що створене світовою культурою [6, с. 243].

До культурних цінностей суспільства належить література як одна з форм художнього освоєння світу, творчої діяльності. Літературу зараховують до виміру мистецтва, де воно займає особливе місце. Кожний художній твір пізнається як акт духовно-емоційного спілкування між людьми різних епох. Оживлення різних культур, входження їх до світової історії значною мірою завдячують перекладу як засобу комунікативної, пізнавальної та естетичної діяльності, що функціонує ніби місток між минулим і сучасним. Перекладацька діяльність – це важливий етап у творенні національної матеріальної і духовної культури як спосіб освоєння світової культури та взаємозв'язків із нею. Переклад – той вид літературної творчості, у процесі якого твір, написаний однією мовою, відтворений іншою. Якщо говорити про художній переклад, то специфіку його визначають, з одного боку, за місцем серед інших видів перекладу, а з іншого, – його відношенням до оригінальної літературної творчості. Художній переклад пов'язаний із мовою не лише в її комунікативній функції: слово виступає тут як «першоелемент» літератури, тобто, у функції естетичній. Між оригіналом і результатом перекладацького мистецтва лежить складний процес «перевираження» того життя, яке зафіксоване в образності твору-оригіналу. Саме тому проблематика його впливає зі сфери мистецтва й підпорядкована його специфічним законам [6, с. 243].

Термін «лакунарність» певною мірою співвідноситься з поняттям «діалог культур». Найвичерпніший аналіз цього явища подано в працях В. Біблера, який наголошує на формуванні нового соціального соціуму культури – форми вільного спілкування людей у її силовому полі [1, с. 32]. Діалог культур – потреба у взаємодії, взаємному збагаченні, яке передбачає взаєморозуміння, а отже, тотожність.

Клод Леві-Стросс розумів мову й культуру як два рівнозначні прояви фундаментальнішої активності – людської думки. Саму мову автор розумів як найважливіший культурний факт, власне, – критерій культури [11, с. 67]. Мова виступає своєрідним кодом культури в художньому тексті. Вона проявляється у двох функціях: зв'язок зі здатністю автора твору ідеально моделювати художню реальність, а також властивістю реципієнта декодувати авторську модель буття і створити свій метатекст про неї. Отже, художню концепцію світу розуміють у вигляді трьох інтегративних структур: світовідчуження, світоуявлення, світорозуміння. Надзвичайно важливим у культурному діалозі є асоціативний зв'язок свого життя людиною, що сприймає текст мистецтва, із безкінечною низкою культурно-історичних узагальнень. Світ читача щодень зустрічається з безкінечністю світу культури, коли виникає бажання не лише усвідомити ті чи ті художні світи й епохи, мислити їхніми образами й картинами, а й перенести своє «буденне»

життя у певну епоху. Людина стає частиною відкритого, нескінченного життя людства [12, с. 568].

Кожен із зазначених типів лакун передбачає, що текст існує в певному комунікативному контексті, а отже, він зафіксований у межах якоїсь культури. Умови створення й отримання тексту в різних комунікативних спільнотах різняться; вони також мають відмінне, змінюючись, усередині однієї і тієї ж комунікативної спільноти. Чим сильніше відрізняються комунікативні контексти, тим важчим мислиться завдання перекладача, який має подолати цю комунікативну різницю. У зв'язку з цим існують два такі методи перекладу:

1. Переклад-одомашнення – заміщує елементи похідного тексту, які є специфічними конститuentами культури оригінала, елементами культури адресата; тоді переклад асимілює текст оригінала до контексту культури адресата.
2. Переклад-очуження – намагається передати специфічні культурні елементи тексту оригіналу як такі. Найважчими зазначимо ті випадки, коли культурна відмінність є настільки значущою, що для читача перекладу необхідно спочатку створити передумови для розуміння. Це потрібно для того, аби вможливити адекватне сприймання тексту. Укажемо, що під час такого способу перекладу комунікативний контекст культури адресата розширюється. Саме це може (хоча й не обов'язково) означати, що елементи чужої культури завдяки перенесенню знаходять нові мовностилістичні форми вираження в мові адресата. Переклад, отже, трансформує чи оновлює граматичні і стилістичні норми мови адресата [9, с. 218].

Отже, неможливо собі уявити походження або розвиток культури окремо від мови, бо мова – така частина культури, яка відкриває людині можливість не лише набувати власний досвід, але й послуговуватися придбаними в минулому або на етапі сьогодення досвідом і знаннями інших людей, які є або були членами групи. Тією мірою, якою культура як цілісність сформована із загальноприйнятних речей, її лінгвістичний аспект є її найстійкішою та життєствердною частиною.

У процесі міжкультурної комунікації носії лінгвокультур лакунолізовані стосовно один одного. Лакуни різних рівнів не існують ізольовано, вибудовуючи горизонтальну структуру, конституюючи її багатовимірне утворення, що зв'язує різні види лакун у реальній комунікації. Основною причиною невдачі у кроскультурної комунікації, зважаючи на сказане вище, позначимо невідповідність ключових елементів когнітивних баз представників різних лінгвокультурних спільнот. Отже, на першому плані опиняється питання про види знання і способи їх мовного уявлення [8, с. 2].

Література

1. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения). *Вопросы философии*. 1989. № 6. С. 31–42.

2. Борзих О. О., Гук І. С. Роль перекладу у процесі міжкультурного спілкування. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Філологічні науки*. 2014. Кн. 3. С. 31–34.
3. Веденська Т. Ю. Методичні рекомендації по організації самостійної роботи студентів до курсу «Проблеми міжкультурної комунікації та перекладу». Д. : Видавництво Нац. гірн. ун-ту ДВНЗ «НГУ», 2014. 54 с.
4. Горшкова Е. А. Manifestation of interlingual verbal lacunarity through examples from different languages. *Молодой ученый*. 2018. № 20 (206). С. 442–445.
5. Зуєнко Т. М. Дослідження поняття «лакуна» у лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 2015. Вип. 55. С. 105–107.
6. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Теорія перекладу : навч. посіб. для студентів спец. «Переклад» / Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2014. 310 с.
7. Совтис Н. М. Білінгвізм як результат міжмовних контактів: причини виникнення та наслідки функціонування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 273–275.
8. Чуликов Ю. М. Проблема лакуности в межкультурной коммуникации. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2010. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-lakunosti-v-mezhkulturnoy-kommunikatsii>
9. Якимчук А. П. Лінгвокультурна комунікація як випробовування для перекладача. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. Вип. 34. С. 217–221.
10. Яшкіна В. Мультилінгвалізм або культурне розмаїття? *Міжнародний журнал у галузі мультилінгвальної освіти*. 2014. № 2. С. 8-18.
11. Levi-Strauss C. *Antropologia strukturalna. Przełożył R. Pomian*. Warszawa, 1970. 456 s.
12. Christie A. *Miss Marple and Mystery: The Complete Short Stories*. URL: <https://litlife.club/books/91075>

Barabash Alina. Lingual lacons in the intercultural space

The article deals with specificity of lingual lacons as unique patterns of national lingual world-image.

Key words: *lacons, world-image, dialogue of cultures.*

Scientific supervisor – Ruslana Shramko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.116'25'373.46+811.111'25'373.46

ДО ПИТАННЯ ПРО НАЗВИ ОБ'ЄКТІВ СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

Тетяна Миколаївна Барболіна

Науковий керівник – Ірина Миколаївна Тимінська,
к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У розвідці схарактеризовано специфіку перекладу власних назв – найменувань космічних об'єктів.

Ключові слова: перекладознавство, оніми, кодифікація.

Дослідження назв космічних об'єктів та способів перекладу такої лексики з англійської мови українською є однією з актуальних проблем сучасного мовознавства. Специфікою власних назв цього виду є їхня систематизованість і кодифікованість, що полегшують роботу лінгвістів-дослідників загалом і перекладачів зокрема.

Космічні об'єкти Сонячної системи представлені зіркою *Сонце*, вісьмома основними планетами (*Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун*), їхніми супутниками типу *Місяця* (Земля), *Ганімеда, Іо, Європи, Каллісто* (Юпітер), *Титана, Япета* (Сатурн), карликовими планетами, кандидатами в карликові планети, астероїдами й кометами. Їх класифікують з урахуванням діаметра та загалом поділяють на сім груп: 1) діаметр понад 400 км (78 одиниць); 2) від 200 до 400 км (62 одиниці); 3) від 100 до 200 км (232 одиниці); 4) від 40 до 100 км (112 одиниць); 5) від 2 до 40 км (127 одиниць); 6) до 2 км (29 одиниць) [1]. У всіх випадках ми аналізуємо винятково ті об'єкти, що мають назви / позначення.

Найменування об'єктів Сонячної системи відбувалося / відбувається з використанням інших власних назв (наприклад, назв усіх планет, за винятком *Землі*), апелятивів (астероїд *Пацієнція* – від латинського «patientia», тобто «терпіння»; астероїд *Стереоскопія* – на честь приладу стереоскопа, що вперше був використаний при відкритті саме цього астероїда (1)), а також різноманітних скорочень типу *2004 XR190, 2018 AG37* (транснептунові об'єкти). Окрему групу формують денотати, походження назв яких невідоме (наприклад, астероїди *Геркуліна, Урсула*).

Загалом переклад таких назв з англійської мови українською відбувається кількома шляхами: 1) дослівний переклад: *Сонце – the Sun, Земля – the Earth, Місяць – the Moon*; 2) із використанням транслітерації: *Юпітер – the Jupiter, Сатурн – the Saturn, Марс – the Mars, Титан – the Titan, Тритон – the Triton*; 3) за допомогою адаптивного транскодування з урахуванням словотворчих особливостей української мови: *Уран – the Uranus, Венера – the Venus*; 4) із повним збереженням кодифікованої

англомовної форми: транснептунові об'єкти типу *2001 QF298*, *(26308) 1998 SM165*, астероїд *(132524) APL* тощо. У деяких випадках маємо одночасне поєднання кількох способів: *комета Гейла-Боппа – Comet Hale-Bopp* (транскрибування + транслітерація), названа на честь її першовідкривачів – американців Алана Гейла і Томаса Боппа [1].

Проблема дослідження власних назв космічних об'єктів у перекладацькому аспекті загалом має широкий характер, потребуючи подальшого аналізу й систематизації.

Література:

1. List of Solar System Objects by Size. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Solar_System_objects_by_size
2. Schmadel, Lutz D. Dictionary of Minor Planet Names. Fifth Revised and Enlarged Edition. B., Heidelberg, N. Y. : Springer, 2003. P. 59. ISBN 3-540-00238-3.

Barbolina Tetiana. The issue of the object names of solar systems in english and ukrainian (translation aspect)

The paper presents the specificity of translation of the space objects' names as onyms.

Key words: translation studies, onyms, codification.

Scientific supervisor – Iryna Tyminska, PhD (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.161.2'373.16

ЧУЖОМОВНІ ЛЕКСЕМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Анастасія Володимирівна Бонь

Науковий керівник – Тетяна Іванівна Ніколашина, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У пропонованому дослідженні схарактеризовано причини запозичення чужомовних лексем в українську мову. Закцентовано увагу на проблемах їх класифікації.

Ключові слова: запозичення, лексика, чужомовна лексика, мовні контакти, мова-реципієнт.

Постановка проблеми. У час глобалізації світу питання проникнення чужомовних лексем є вкрай актуальним. Проблемі виокремлення та класифікації такого типу лексики присвячено праці багатьох мовознавців, зокрема Л. Булаховського, І. Огієнка, О. Потебні,

Ю. Шевельова, У. Вайнрайха, В. фон Гумбольдта, Ф. де Соссюра, Л. Щерби, С. Караванського, І. Кочан, В. Русанівського, Л. Архипенко, Ю. Молоткіної.

Мета розвідки полягає в аналізі чинників запозичення й виокремлення основних типів чужомовних лексем.

Виклад основного матеріалу. Кожна мова так чи так контактує з іншими мовами, а тому не може не зазнавати впливу. Лексична система найбільш чутлива до змін, що відбуваються в результаті мовних контактів. Аналізуючи останні, С. Семчинський наголошує: «Це взаємодія двох і більше мов, коли висловлювання однією мовою включають до свого складу елементи іншої мови, або, навпаки, – висловлювання другою мовою включають до свого складу елементи першої мови» [3, с. 273]. Запозичення як процес переходу слів з однієї мови в іншу спричинене насамперед міжособистісною взаємодією, а також дією інших зовнішніх (екстралінгвальних) та внутрішніх (інтралінгвальних) чинників. Зовнішні – політичні, економічні та культурні зв'язки між народами, внутрішні – необхідність уточнення або деталізації відповідних понять, значень наявних у мові слів. В. Сімонок акцентує увагу на тому, що названі чинники взаємодіють між собою [1, с. 12].

Крім з'ясування причин запозичення, важливим для дослідження є й аналіз принципів групування чужомовних лексем та наявних їх класифікацій. І. Кочан, наприклад, виділяє дві групи чужомовів:

1) слова, які потрапили до нашої мови без особливих змін (*кіно, ательє, метро, журі, какаду* й под.);

2) слова, що пристосувалися до нашої мови, отримали національну афіксацію або приєдналися до власне українських слів і вже не сприймаються як запозичені (*вино, лимон, цирк, методика, ідея, міф* та ін.) [2, с. 13].

У виокремленні типів чужомовів основним критерієм є ступінь засвоєння лексеми мовою-реципієнтом. Запозиченим вважають слово, яке повністю адаптувалося в мові-реципієнті і його не сприймають як чужорідне. Натомість чужомовними називають слова, які не втратили зв'язок із мовою-першоджерелом. Серед чужомовних слів лінгвісти найчастіше виокремлюють інтернаціоналізми, екзотизми, макаронізми, кальки і варваризми.

Відповідно до ступеня засвоєння чужомовні лексеми можна умовно об'єднати в групи, хоча чітких кордонів між ними немає з огляду на надто активні процеси входження цих одиниць у нашу мову:

1) давні засвоєння, які вже не сприймають як чужомовні (*козак, гарбуз, нафта* й под.). Як правило, такі слова мають похідні утворення та є загальноновживаними;

2) слова, які вживають у певній професійній діяльності, однак частота їх використання зростає і вони набувають ознак загальноновживаних лексем (*лізинг, месидж, рекрутер, трафік, кулер* тощо);

3) варваризми – чужомовні слова або створені за чужомовним зразком, вони не відповідають нормам української мови й уживані переважно у вузькому середовищі (*окей, фейс, вікенд, лук, хепі енд, ноухау* й под.). Такі слова можна легко замінити питомою лексикою.

Висновки. Отже, незважаючи на численні дослідження в галузі лексикології, єдиного трактування процесу запозичення й того, що на нього впливає, досі немає. Основними чинниками, які провокують такий процес, дослідники вважають взаємодію між мовцями та відсутність у мові слів на позначення певних реалій. З-поміж типів чужомовних слів найчастіше виокремлюють давні та відносно нові запозичення, варваризми, екзотизми, інтернаціоналізми, кальки, макаронізми. Загалом проблема виокремлення та класифікації чужомовної лексики залишається актуальною й потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Сімонок В. П. Мовна картина світу: взаємодія мов. Х. : Основа, 1998. 171 с.
2. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». К., 2006. 39 с.
3. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. К. : Вища школа, 1988. 328 с.

Bon Anastasiia. Lexemes-loans in the Ukrainian language

The article highlights the reasons for borrowing foreign lexemes in the Ukrainian language. The core attention is paid to the problem of their classification.

Key words: loans, vocabulary, foreign lexemes, language contacts, recipient language

Scientific supervisor – Tetiana Nikolashyna, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 811.161.2'35«1928»

ДИСКУСІЙНІСТЬ ОРТОГРАФІЙНОГО КОДЕКСУ 1928 РОКУ

Олексій Вікторович Бонь

*Науковий керівник – Ірина Григорівна Павлова,
к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У дослідженні проаналізовано дискусійний характер правописної конференції 1927 року, схарактеризовано основні особливості перебігу обговорення.

Ключові слова: історія української мови, правопис, правописна дискусія.

Постановка проблеми. Мова – запорука тривкої ідентичності нації, однією з найсуттєвіших ознак якої є функціонування в різних суспільних сферах літературної мови, що має кодифікований правопис. Дослідження історії української мови в її правописній царині ставало предметом наукового зацікавлення й гострих дискусій не одного покоління науковців, зокрема І. Огієнка, Ю. Шевельова, В. Німчука, В. Русанівського, В. Сімовича, М. Скрипника, С. Смаль-Стоцького, Л. Масенко, С. Бевзенка, О. Синявського, І. Хом'яка, І. Ющука, К. Городенської, О. Пономарева та багато інших. Питання українського правопису залишається актуальним і дотепер через постійне оновлення й доопрацювання.

Метою дослідження є аналіз особливостей правописних дискусій та конференції 1927 року, що в результаті виформували знаковий в історії української мови орфографічний кодекс.

Виклад основного матеріалу. 23 липня 1925 року вийшла постанова Ради Народних Комісарів УСРР про формування Державної Комісії для розробки правил правопису української мови. Спершу на зборах головував О. Шумський, невдовзі його наступником став М. Скрипник, за прізвиськом якого і стали називати правопис 1928 року – «скрипниківкою», проте фактично керував роботою О. Синявський, який «в головному його опрацював і надав йому печать духа свого» [3]. Ідеологом правопису був Г. Голоскевич, укладачами А. Кримський, Л. Булаховський, О. Синявський, Б. Ткаченко, М. Грунський, О. Курило, В. Ганцов, Є. Тимченко, М. Наконечний. Письменники М. Яловий, М. Хвильовий, М. Йогансен, С. Єфремов – члени правописної комісії.

За основу нової розробки слугували «Найголовніші правила українського правопису», затверджені 1921 року. Оскільки до 1925 року українська мова не могла набути належної одноманітності й сталості, домовилися творити кращий кодекс з урахуванням природи й історії української мови. Домовилися розглядати, крім суто правописних, також і інші питання нормалізації української літературної мови, зокрібно правопис незмінної частини слова (корінь, наросток, приросток), правопис чужих слів, власних ймень, граматичну термінологію, закінчення відмінних слів, пунктуацію. Майже за рік роботи Державна Комісія виробила проект українського правопису, що став предметом широкого обговорення серед українських учених, письменників та вчителів. На цю подію відгукнулися листами, статтями та замітками з думками й пропозиціями з усіх куточків УСРР, з Кубані, Воронщини, Курщини, Донщини, Таганрожчини, Мелітопольщини та з діаспори Зеленого Клину (Сибір), Узбекистану, Туркестану, Казанщини, а також із Західної України, Закарпатської України, Буковини, Басарабії і навіть із Канади й Сполучених Штатів.

Скликана в Харкові 25 травня 1927 року конференція мала підбити підсумки дискусії. Понад 50 осіб (разом із представниками

діаспори) прибули, щоби дійти остаточної згоди в справі українського правопису. З-поміж учасників урядовці, 5 академіків, 8 учителів, 7 журналістів, 28 університетських професорів лінгвістики й філології, 8 письменників. Загальний характер дискусії – надзвичайна різноманітність вимог і побажань, розбіжність у поглядах. Слід зазначити, що ухвалення або відхилення тих чи тих пропозицій залежало не тільки від правильності з філологічного погляду, а й від спроможності та складності засвоєння правил пересічними мовцями. Одна група членів конференції, наприклад, домогалася перевести українську мову на латинку чи хоча б запровадити уживання її паралельно із сучасною абеткою. Та після тривалих гарячих дебатів переважною більшістю голосів пропозицію відхилили. Коли виникали пропозиції, щоби писати ті чи ті слова за давньою українською традицією, відкиненою або забутою, то члени конференції наполягали на орієнтації на живу мовну практику.

Найгостріші суперечки викликали обговорення передавання чужого «l» західноєвропейських мов як «ла», «ло» або «ля», «льо» та чужого «g» як «г» або «ґ» – давалася взнаки різна культурна традиція. Проте вдалося віднайти компромісну норму, яка задовольнила обидва табори – домовилися слова писати з урахуванням їхнього походження, брали до уваги галицьку й наддніпрянську традиції, хоч А. Кримський називав поступки галицькому правопису спекуляцією. У компромісному рішенні вбачали вищу мету – єдиний правопис для українського народу.

Відхиляли пропозиції щодо абетки: різне графічне позначення літер «л» та «в» залежно від звучання та місця в слові звуків «л» та «в», заміну літери «й» латинським «j» (пропозицію перейти на «драгоманівку» не підтримали), відмова від літери «щ» як зайвої тощо.

Непростим було й обговорення орфографічної долі апострофа. Оскільки до того часу на західних землях цей графічний знак не використовували взагалі, спочатку апостроф вирішили скасувати, потім залишити тільки в чужомовних словах. Зрештою ухвалили залишити його.

Одні думки не приймали категорично й більшістю голосів, для інших залишали можливість розгляду в майбутньому, про компромісні та суперечливі рішення говорили, що *«збіжить 5–10 років і багато з того, що тепер нам може здатися чудним, незвичайним, стане звичайним і органічним»* [1], а хиби цього видання далі виправить життя [2]. Відтак, 6 вересня 1928 року правопис було затверджено. 31 березня 1929 року його ухвалила Українська академія наук, 29 травня – Наукове товариство ім. Шевченка.

Уперше за свою історію українську мову було нормалізовано на наукових засадах із залученням представників усієї України.

Висновки. Різні погляди на формування й розвиток української мови сприяли вдосконаленню правописного кодексу в період його обговорення. Запеклі дискусії, що супроводжували творення правопису,

спостерігаємо й нині, коли деякі питомі риси української мови повертають із забуття.

Література:

1. Синявський О. Коротка історія «Українського правопису». Культура українського слова : збірник І. Харків – Київ, 1931. С. 93–112.
2. Скрипник М. Підсумки правописної дискусії. *Вісті ВУЦВК*. 19 червня 1927. URL: <https://oldnewspapers.com.ua/node/454>
3. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців /Українська Вільна Академія Наук у США, Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2002. 131 с.

Bon Oleksii. The discussion of the orthographic code of 1928

The article focuses the attention on the discussion nature of the orthographic conference of 1927. The main features of the discussion were characterized in succession.

Key words: *history of the Ukrainian language, orthographic code, orthographic discussion.*

Scientific supervisor – Iryna Pavlova, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Language

УДК 373.5.091.3:811.111

МЕНЕДЖМЕНТ СУЧАСНОГО УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тетяна Олександрівна Борсук

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко, к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті уточнено особливості організації сучасного уроку англійської мови, визначено вимоги до такого менеджменту як передумови ефективності його проведення.

Ключові слова: *таймінг, менеджмент, особистісно-орієнтоване навчання.*

Менеджмент сучасного уроку англійської мови складноорганізованим процесом. Варто вказати, що сучасний урок являє собою далеко не одноманітну та єдиновстановлену структурно-змістову схему. Саме тому кожен конкретний учитель визначає для себе ті форми роботи, які є найприйнятнішими для нього, або ж відповідають тій парадигмі, якій надано перевагу в роботі. Урок за таких умов – той

простір, де відбувається основний процес навчання, виховання й розвитку особистості.

За попередні роки значна кількість педагогічних цінностей змінилася. З'явилися не лише нові цілі, а й нові засоби навчання. Найосновніше те, що сьогодні урок розглядають не тільки як діяльність учителя, а отже, форму навчання, але й діяльність учня, тобто, навчання.

Основна мета навчання іноземній мові полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що є підґрунтям оволодіння нерідною мовою – засобом міжкультурного спілкування й передумовою розвитку вмінь послуговуватися іноземною мовою як найважливішим інструментом інтегрування в сучасному світі. Відтак актуальним завданням навчально-виховного процесу вважаємо створення умов для формування критичного мислення, рефлексії, психології досягнень і навичок саморозвитку [2, с. 56].

Відповідно до рівня методичного стандарту вчитель має слідувати сучасним вимогам до уроку англійської мови, ядерні компоненти якого мають відповідати таким принципам:

- будуватися згідно з обраною вчителем системою навчання;
- плануватися з урахуванням комунікативної спрямованості, яка повинна наскрізно проходити під час реалізації практичної мети навчання іноземної мови;
- мати сприятливий психологічний клімат для вивчення мови;
- викликати в учнів мотивацію до вивчення англійської як іноземної мови за рахунок залучення кожного до активної мовленнєвої та розумової діяльності із залученням емоційної сфери дитини також;
- готувати учнів до самостійної роботи в позанавчальні години;
- мати наявні засоби, що дозволяють створювати навчальні ситуації та використовувати їх для навчання усного мовлення, читання й письма;
- долучати різноманітні навчальні ігри, щоби знімати втому й напругу [5, с. 22].

Ефективність уроку є тим ступенем, за яким визначають досягнення поставленої мети педагогічної діяльності з урахуванням оптимальності (необхідності й достатності) витрачених зусиль, засобів та часу. До критеріїв якості уроку зараховуємо доцільне поєднання репродуктивної та продуктивної діяльності учнів, логічно продуману послідовність етапів навчальної роботи, завдяки яким оптимально розподілено зміст, підтримується рівень активності учнів упродовж усього заняття, забезпечено поєднання відтворювальної і творчої, колективної та індивідуальної роботи [5, с. 23].

Упровадження інформаційних технологій значною мірою відрізняє процес сприймання й обробки інформації. Завдяки комп'ютеру, Інтернету й мультимедійним засобам учням надано унікальну можливість опанувати масиви інформації з її подальшим аналізом і сортуванням. Значно розширено й мотиваційну базу

навчальної діяльності. В умовах використання мультимедіа учні отримують інформацію з газет, телебачення, самі беруть інтерв'ю і проводять телемости.

Важливе місце в особистісно-зорієнтованому навчанні посідають інтерактивні технології. У світовій методичній скарбниці вчителів іноземних мов накопичено вагомий арсенал прийомів інтерактивного навчання від найпростіших («Робота в парі», «Ротаційні (змінні) трійки», «Карусель», «Мікрофон») до складних («Мозковий штурм», «Мозаїка», «Аналіз ситуації»), сюди додано імітаційні ігри, дискусії, дебати. Використання інтерактивних технологій не є самоціллю, їх слід витлумачувати як засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, що дасть змогу реалізувати особистісно-зорієнтований підхід у навчанні. Систематичне впровадження інноваційних форм і методів роботи відкриє можливість учителю успішно розв'язувати порушені проблеми [1, с. 16].

Ефективність застосування на уроці інтерактивних форм та методів навчання допомагають створити такі умови, за яких учень, як і вчитель, будуть рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розумітимуть, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, уміють, вільно висловлюватимуть свої думки.

Принципово важливим завданням у навчанні іноземної мови вважаємо культурологічне спрямування уроку, тобто залучення учнів до «мікросередовища» культури, до фонових особливостей їхньої життєдіяльності, до національних традицій в їхньому зіставленні з власним національним і мовленнєвим досвідом. Цього можна досягти завдяки послідовному лінгвокраїнознавчому спрямуванню процесу навчання іноземної мови, завдяки засвоєнню учнями лексичних і фразеологічних одиниць з урахуванням національно-культурної специфіки їхніх значень і функцій у спілкуванні, також завдяки ознайомленню учнів із ретельно дібраним країнознавчим матеріалом щодо своєї країни та країни, мову якої вивчають [6, с. 88].

Спілкування функціонує як глибоко соціальне явище, його потрактовують як взаємодію двох або більше людей. Вона спрямована на обмін інформацією, узгодження й об'єднання зусиль із метою налагодження взаємозв'язків та досягнення спільного результату [3, с. 77]. Саме тому необхідно обирати такі прийоми в навчанні, які активізують розумову, мовленнєву діяльність, ініціативу учнів, спонукають їх так само до комунікації, передусім з однолітками, оскільки саме воно є невід'ємною частиною життя школяра в цей період. Групова діяльність впливає на особистість підлітка, а рольова гра надає значні можливості для активізації навчального процесу. Ефективність навчання зумовлена появою пізнавальної мотивації, підвищенням інтересу до предмета, адже рольова гра являє собою відтворення її учасниками реальної ситуації спілкування.

Однією з ключових вимог в організації сучасного уроку англійської (іноземної) мови є формування внутрішньої мотивації на уроках. Внутрішня мотивація мислиться як розуміння смислу, переконання. Вона виникає тоді, коли ідея, цілі, задачі, сама діяльність сприймаються як достойні та раціональні. При цьому створюється конкретний стан, що визначає напрямок діяльності, а поведінка – виявляється результатом відповідної внутрішньої установки. Отже, формуючи мовну компетентність учнів з англійської як іноземної мови, маємо прагнути до створення внутрішньої мотивації, навчити їх отримувати задоволення від самого процесу навчання. У подальшому це може стати предметом внутрішньої гордості, навчить пишатися отриманими результатами.

Проблема формування мотивації перебуває на межі навчання й виховання. Це незворотно означає, що увага педагогів та психологів повинна бути спрямована не лише на здійснення учнем навчання, але й на те, як і що відбувається в розвитку особистості учня під час навчально-пізнавальної діяльності. Формування мотивації слугує якорем для виховання в дітей та учнів достойних ідеалів, створення системи цінностей, пріоритетів, соціально прийнятних в українському суспільстві, разом з активною поведінкою учня. Це так само означає взаємозв'язок між усвідомленими та реально активними мотивами [3, с. 78].

Є всі підстави вважати, що сьогодні пересічний учитель і типовий заклад середньої освіти зорієнтовані переважно на підтримання зовнішньої мотивації у вигляді контролю, наказів та вимог. Така практика згубно позначається на внутрішній мотивації, веде до поступового зниження інтересу учнів до навчання. У сучасній школі потрібно здійснити радикальні зміни з удосконаленням внутрішньої мотивації учнів. До речі, методики «Спрямованість на набуття знань» та «Спрямованість на оцінку», розроблені Є. П. Ільїним і Н. А. Курдюковою, дають учителю змогу визначити, на що спрямована мотиваційна сфера учнів – на знання (внутрішня мотивація) чи оцінку (зовнішня мотивація). Учителі-предметники, які працюють з учнями основної та старшої школи, мають пам'ятати про можливості активізації пізнавальної діяльності учнів шляхом формування внутрішніх мотивів.

Формування мотивації до навчання неможливо здійснити без урахування вікових особливостей учнів та їхніх індивідуальних психологічних характеристик. Це означає, що педагог повинен організувати освітній процес так, щоби вирішувати завдання з розвитку мотиваційної сфери на певному віковому етапі та підготовки учнів до наступного етапу розвитку особистості. У зв'язку з розкриттям резервів вікового розвитку мотивації здійснюється особистісно-зорієнтований підхід до навчання [4, с. 50].

Перевіреною засобом формування мотивації є планування мети й завдань самими учнями. Тільки тоді, коли учень сам собі планує

індивідуальну мету в навчанні, у нього виникає віра в себе, а це є тією міцною запорукою успішного навчання. Успіх ще більше посилює мотивацію.

Мотивація навчальної діяльності учнів – це окремий етап уроку, проте її треба здійснювати і на кожному з етапів різними способами – залежно від дидактичної мети й типу уроку. Основними способами формування мотивації під час навчання є повідомлення учням теоретичної значущості навчального матеріалу; практичне спрямування знань та можливість їхнього застосування у повсякденному житті; створення проблемних ситуацій; створення ситуації успіху; постановка близьких і віддалених перспектив у навчанні.

Література:

1. Варзацька Л. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти. *Дивослово*. 2006. № 4. С. 15–25.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010.
3. Дегтярьова Г. А. Підготовка вчителя до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2011.
4. Мілютіна З.Т. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках іноземної мови. *Управління школою*. 2005. № 19. С. 49–51.
5. Пасова Й. І., Кузнецової Е. С. Урок іноземної мови : навчальний посібник. *Методика навчання іноземним мовам*. № 16. Воронеж : НОУ «Інтерлінгва», 2002.
6. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. К. : Освіта, 2004.

Borsuk Tetiana. Management of a modern English lesson

The article makes an attempt to define the peculiarities of the up-to-date lesson of English as well as to ascertain requirements to such management as preconditions of efficiency of its presentation.

Key words: *timing, management, personality-oriented teaching.*

Scientific supervisor – Ruslana Shramko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.161.2.09-31:811.161.2'373.422

ФЕМІНІТИВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ «ГОРИТЬ СВІЧА» В. МАЛИКА

Андрій Олександрович Бурмака

*Науковий керівник – Тетяна Іванівна Ніколашина,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови,*

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті уточнено параметри українських фемінітивів, висвітлено їхню специфіку в романі В. Малика «Горить свіча».

Ключові слова: фемінітив, іменник, словотворчий тип.

У романі «Горить свіча» В. Малика описано трагічні події 40-х років XIII століття, які на багато років перервали політичний та культурний розвиток України, Батиїв погром Києва та розорення інших земель Київської Русі. Письменник створив жіночі образи боярині Анастасії, Янки, Милани, Гафійки, Маріам.

В українському мовознавстві фемінітивами традиційно називають групу іменників жіночого роду для позначення професії або виду діяльності. А. Загнітко зауважує, що «очевидно, ні на одній словотворчій категорії, як на категорії роду не позначилися такою мірою соціальні чинники, які зумовили не лише необмежене розширення іменникових особових кореляцій, а й семантичні нашарування на певних родових формах» [2, с. 158].

У романі зафіксовано непохідні фемінітиви – це субстантиви індоєвропейського походження (*доня, жона, жінка, сестра*). Похідні субстантиви із значенням особи жіночої статі – це деривати, утворені за допомогою різних словотворчих суфіксів (*ин, к, иц, их*), наприклад: *бояриня, княгиня, кухарка, аланка, правителька, молодиця, зрадниця, наложниця, отроковиця, воєводиха*.

Зазначимо, що «словотвірний тип на -уп-і став одним зі специфічних засобів вираження жіночності ще в праслав'янський період, звідки був успадкований українською мовою» [1, с. 76], до цього словотвірного типу належать іменники *рабиня, княгиня, бояриня*.

Від стилістично нейтральних основ утворюються фемінітиви зі здрібніло-пестливим відтінком, які слід розглядати як модифікаційні демінутивні утворення (*тітонько, дівонько-бояришне, княгинюшко*), наприклад: «Помагайбі, *тітонько!* – приязно привіталася до неї Янка» [3, с. 122].

Давньоукраїнську категорію жіночності представлено на лексичному рівні такими семантичними розрядами слів: 1) назви жінок за родинними зв'язками та стосунками (*жінка, невістка, матінка, жона, донька, сестриця*), наприклад: «*Сестриця* Ганночка мала одинадцять літ» [3, с. 34]; «Шкода, що королева і моя *донька* Анна зараз відсутні» [3, с. 111]; «Братова *жона!*» [3, с. 95]; 2) назви жінок за соціальним, майновим, сімейним станом (*воєводиха, княгиня, бояриня, королева*), наприклад: «Посадили на лаву, і над ним зразу ж заголосила стара *воєводиха*» [3, с. 169]; 3) назви жінок за національною ознакою (*ромейка, іудейка, аланка*), наприклад: «*Ромейка* або *іудейка*. Хіба не видно!» [3, с. 287]; 4) назви жінок за діями, функціями, заняттями (*правителька,*

челядниця, господиня, кухарка, невольниця, рабиня, полонянка), наприклад: «Маріам, його кохана Маріам стане *наложницею* жорстокого і брутального хана Менгу!» [3, с. 169].

Отже, у романі «Горить свіча» В. Малика функціують як непохідні, так і похідні фемінитиви. Суфіксальні відмаскулінативні утворення – це праслов'янські фемінитиви, мотивовані співвідносними іменниками на позначення осіб чоловічої статі. Деривація фемінитивів на базі давніх назв жінок засвідчила різноманітність словотворчих типів, із яких найбільш продуктивний із суфіксом *к*, менш продуктивний із суфіксом *их*.

Література:

1. Брус М. П. Фемнітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування: монографія. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: морфологія: монографія. Донецьк: ДонДУ, 1996. 437 с.
3. Малик В. К. Горить свіча: роман. К.: Укр. письменник, 1992. 431 с.

Burmaka Andrii. Feminities in the historical novel «The candle is burning» by Volodymyr Malyk.

The given article provides with in-depth analysis of Ukrainian feminities and their specificity.

Key words: *feminite, noun, word-forming type*

Scientific supervisor – Tetiana Nikolashyna, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 378.016:811]:791

ТЕЛЕСЕРІАЛ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Діана Андріївна Вовк

Науковий керівник – Олена Олександрівна Бардакова, к. філол. н., ст. викл. кафедри романо-германської філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Тези присвячено проблемі використання відеозаписів як ефективного методу навчання англійської мови.

Ключові слова: *дидактичний інструмент, навчання, відеоконтент.*

Художній фільм, зокрема багатосерійний художній фільм, або серіал, розглядають як дидактичний інструмент у роботах багатьох

науковців. Усі вони переконані в тому, що серіал найкраще надає можливість зробити процес вивчення іноземної мови надзвичайно цікавим та пізнавальним, мотивувати студентів.

Художні фільми є «гнучким дидактичним інструментом» [4], оскільки не лише надають можливість відпрацювання та вдосконалення навичок аудіювання з іноземної мови, яка подається в захопливій формі та певних контекстуальних рамках, але й, що є особливо важливим при її вивченні поза мовним середовищем, пропонують студентам цілком правдоподібні ситуації спілкування та різноманітну екстралінгвістичну інформацію. Завдяки цьому розуміння того, що відбувається, здійснюється не лише на лінгвістичному рівні, оскільки жести персонажів та їхня міміка компенсують недостатній рівень володіння мовою, це важливо на початковому й середньому етапах навчання.

Неспростовним є те, що матеріали, які містять відеоряд, мають більшу перевагу перед аудіозаписами, оскільки їхня відсутність найчастіше ускладнює сприймання навіть монологу, не згадуючи вже про проблеми, які виникають з ідентифікацією того, хто говорить, при прослуховуванні діалогів і полілогів, тоді як поєднання зорового й звукового образів сприяє значно повнішому вилученню інформації. Тому взаємозв'язок лінгвокультурологічного й дидактичного аспектів у серіалі є беззаперечним.

Являючи собою продукт одного з найважливіших у сучасному світі видів мистецтва, що віддзеркалює моральні, етичні й культурні цінності суспільства, сучасне кіно з точки зору лінгвокультурології стає найбагатшим джерелом знань і водночас невід'ємним елементом вивчення іноземної мови, оскільки не лише сприяє процесу навчання, а й прищеплює студентам певні загальнолюдські цінності, розширює їхній екстралінгвальний кругозір. Сприймаючи «кіно як дзеркало» [3], не можна забувати про те, що воно показує нам реальність із точки зору конкретного автора сценарію та режисера. Саме тому вибір фільму для використання його на заняттях з іноземної мови вимагає певного підходу.

Серіал – жанр, не настільки популярний як дидактичний інструмент, порівняно з навчальними й художніми короткометражними та повнометражними фільмами. На наш погляд, його величезний потенціал ще недостатньо вивчений, оскільки при детальнішому розгляді перевага серіалів є неспростовною. Зупинимося на найочевидніших із них детальніше.

Навчальні серіали найчастіше зорієнтовані на студентів із рівнем володіння іноземної мови A₁-A₂ (відповідно до Європейської шкали мовної компетенції), відповідно, набір лексичних одиниць та граматичних конструкцій є примітивним і вже не підходить для студентів із рівнем володіння мовою B₁. Крім того, темп мови є дещо уповільненим (для полегшення розуміння), що важливо на початковому етапі, але вже не актуально для студентів із досить високим рівнем

володіння мовою. Диктори й актори в навчальних серіалах здебільшого говорять нормативною іноземною мовою, що, з огляду на різноманіття акцентів, чинних в інших країнах, ускладнює подальше сприймання та розуміння інших варіантів іноземної мови.

У художніх короткометражних і повнометражних фільмах відтворюють мову у властивому іншомовним носіям ритмі з усіма її нюансами та відтінками, у всьому багатстві лексико-граматичних структур. Відносна стислість (порівняно із серіалами) таких аудіовізуальних матеріалів і «сконцентрованість» інформації передбачають, проте, значну зосередженість студентів у процесі демонстрації, наявність солідного лексико-граматичного багажу, інакше «нитка розповіді» втратиться, виникне незрозуміння того, що відбувається на екрані, і, відповідно, пропаде інтерес, а перегляд зведений буде до нуля.

Постійні повтори й перекази подій від імені різних персонажів у серіалах є вагомим плюсом, оскільки не лише дають можливість краще зрозуміти сутність того, що відбувається на екрані, а й сприяють закріпленню лексико-граматичного матеріалу, знайомлять із моделлю побудови висловлення з емоційно-оцінними елементами. Ще однією особливістю серіалу є використання великих планів, коли студенти не лише чують репліки героїв, а ще й можуть стежити за їх артикуляцією. Таке «підкріплення артикулюванням слухового образу полегшує процес сприйняття мови на слух, особливо у випадках, коли сформований образ слова ще не закріплений» [1]. Така особливість не лише впливає на повноту розуміння реплік героїв фільму, але й надає можливість удосконалювати вимову.

Збудивши інтерес аудиторії з найперших епізодів, серіал здатний утримувати увагу глядачів протягом усього сезону, тим самим мотивуючи студентів до перегляду всіх серій, навіть якщо спочатку з певної причини педагог не планує подальшу роботу з цим фільмом. Одним із недоліків використання серіалів як дидактичного інструмента є час, витрачений на перегляд, але таку проблему вирішити досить легко: перегляд серії відбувається позааудиторно, тобто студенти мають можливість переглянути відеоматеріал удома, самостійно обираючи час і режим перегляду. Такий варіант дозволяє індивідуалізувати роботу, оскільки залежно від рівня володіння мовою одні студенти потребуватимуть двократного перегляду всієї серії для повнішого розуміння того, що відбувається на екрані, а деяким необхідно переглянути лише окремі фрагменти.

Будучи дидактичним інструментом, серіал повинен відповідати певним критеріям, за якими педагог робить вибір на користь того чи того фільму. Вибір серіалу зумовлений такими міркуваннями:

1. Соціальна група. Інтереси. Дуже важливо при виборі дидактичного матеріалу враховувати, на яку соціальну групу він зорієнтований, вік та інтереси студентів.

2. Сучасність. Поняття сучасності в цьому контексті передбачає, що серіал відображає «сучасну дійсність країни мови, яка вивчається: новини громадського, політичного, культурного життя» [2].

3. Актуальність тематики. Тема є актуальною та вкрай цікавою для студентів, ураховуючи той факт, що більшість із них у подальшому виїжджає на мовні стажування за кордон.

4. Культурологічний аспект. Перегляд серіалу знайомить студентів із правилами поведінки в сучасному іноземному суспільстві, де люди різних вікових і соціальних груп, із їхнім повсякденним життям, зі звичаями та традиціями.

5. Уплив на навчально-виховний процес.

6. Особливості мовлення різних вікових груп. Для багатьох студентів серіал є єдиною можливістю «поспілкуватися» з носіями мови. Саме тому дуже важливо, щоби це пасивне спілкування було багатограннішим.

7. Різноманітність акцентів. Наявність у серіалі героїв, які розмовляють не лише нормативною іноземною мовою, але й різними акцентами, дозволяє тим, хто навчається, познайомитися з особливостями фонетичного оформлення мови представниками різних регіонів.

8. Динамічність та різноманітність комунікативних ситуацій. Різноманітність ситуацій, де опиняються герої серіалу, дозволяє студентам під час виконання завдань поставити себе на місце учасників подій, спробувати себе в різних ролях.

9. Популярність та художня цінність.

10. Емоційний складник. Гра акторів повинна бути реалістичною, щоби під час перегляду вона викликала бурю різноманітних емоцій: сльози, співпереживання, страх, сміх, ненависть, любов тощо.

Роботу над серією під час вивчення іноземної мови можна поділити на кілька етапів:

1. Попередній – ознайомлювальний – етап. До початку перегляду педагог (на попередньому від перегляду занятті) дає необхідні пояснення з приводу нових лексичних одиниць, які зустрічаються в серії (список слів із перекладом українською мовою пропонує студентам разом із завданнями), приклади використання стійких висловів у конкретних ситуаціях.

Ненормативну лексику пояснюють із позначкою смайлів. Перед переглядом студенти мають можливість ознайомитися з синопсисом серії, що значною мірою полегшує розуміння того, що відбувається на екрані.

2. Перегляд серії. Як було зазначено вище, студенти дивляться фільм поза аудиторією у зручний для них час, маючи можливість переглядати окремі епізоди, що необхідно як для розуміння змісту всієї серії, так і для подальшого виконання окремих завдань. Не виключено використання субтитрів іноземною мовою.

3. Робота над відеоматеріалом. Така частина містить завдання, частину з яких виконують студентами вдома, її перевіряють на занятті, інші виконують без попередньої підготовки.

Увагу насамперед слід приділяти вправам, які сприяють формуванню необхідних професійних компетенцій, а саме:

а) володіння системою лінгвістичних знань, що об'єднує знання основних фонетичних, лексичних, граматичних, словотворчих явищ і закономірностей функціонування досліджуваної іноземної мови, їхніх функційних різновидів;

б) володіння основними дискурсивними способами реалізації комунікативних цілей висловлення стосовно особливостей поточного комунікативного контексту;

в) уміння використовувати етикетні формули в усній формі (театралізована вистава різних сцен, опис подій і героїв, озвучування іноземною мовою окремих епізодів зі збереженням темпу мови, артикуляції, інтонації та емоцій героїв фільму);

д) уміння здійснювати письмовий переклад із дотриманням норм лексичної еквівалентності, дотриманням граматичних, синтаксичних і стилістичних норм (письмовий переклад пропозицій, які містять нову лексику з іноземної мови українською чи навпаки);

е) уміння здійснювати усний послідовний переклад та усний переклад з аркуша з дотриманням норм лексичної еквівалентності, граматичних, синтаксичних і стилістичних норм тексту перекладу й темпоральних характеристик вихідного тексту (усний переклад пропозицій, які містять нову лексику, з іноземної мови українською чи навпаки, дублювання українською мовою фрагментів серіалу).

Узагальнюючи, скажемо, що правильно дібраний і використовуваний серіал здатний підвищити мотивацію студентів, спонукати їх до подальшого самовдосконалення у професійній області, оскільки наявність цієї мотивації є одним із найважливіших компонентів в успішному оволодінні іноземною мовою.

Література:

1. Бабинская П. К., Леонтьева Т. П., Андреасян И. М. Практический курс методики преподавания иностранных языков. Мн.: ТетраСистемс, 2015. 288 с.
2. Барабанова Г. В. Структура учебного цикла при обучении профессионально-ориентированного чтения студентов немовного ВНЗ. *Преподавание языков в высших учебных заведениях образования на современном этапе. Межпредметные связи. Научные исследования. Опыт. Поиски.* № 12. С. 36–41.
3. Белогрудова В. П. Об исследовательской деятельности учащихся в условиях проектного метода. *Иностранные языки в школе.* 2015. № 8. С. 6–11.
4. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні. *Іноземні мови.* 1996. № 2. С. 3–8.

Vovk Diana. TV SERIES as a modern method of teaching a foreign language

The thesis is devoted to the problem of using videos as an effective method of teaching English language.

Key words: didactic tool, teaching, video content.

Scientific supervisor – **Olena Bardakova**, PhD (Literature), Senior Lecturer, Poltava V.G.Korolenko National Pedagogical University, Department of Roman and German Philology

УДК 811.161.2'373.23

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ АНТРОПОНІМІЇ НА ТЛІ ТЕКСТІВ РІЗНОЇ СТИЛІСТИЧНОЇ ПРИРОДИ

Юлія Леонідівна Вовк

Науковий керівник – Світлана Олександрівна Педченко,
к. філ. н., доцент, доцент кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Йдеться про антропоніми як один із репрезентантів національної картини світу. У дослідженні ідентифіковано специфіку функційно-семантичних виявів антропонімів на тлі текстів різної стилістичної природи.

Ключові слова: антропонім, стилістика.

Антропоніми, або власні особові назви, становлять своєрідну, але дуже важливу частину словникового складу мови. Мовці послуговуються прізвищами, іменами, по батькові, прізвиськами як необхідними елементами мовного спілкування, бо вони є носіями важливої теоретико-лінгвістичної, історичної, етнографічної та іншої наукової й побутової інформації.

Власні назви в сучасній українській мові мають різні способи виникнення, адже на це впливає чимало чинників. З-поміж них дослідники вирізняють такі: місце проживання, різні види запозичення з інших мов, варіативність, мода, соціум, традиції, бажання виділитися серед інших [5].

Ономастика виявляє семантико-функційну неоднорідність на тлі текстів різної стильової природи. Наприклад, цікавими є особливості побутування власних назв у художніх творах (вивченням означеного аспекту займається поетична ономастика) [4]. У цьому випадку чимало залежить від волі автора й детерміновано його художнім задумом, жанром, напрямком і стилем: те, що є доречним у гумористичному творі, може бути неприйнятним у ліричному (наприклад, в усмішці прізвище *Перевернипляшка* (Остап Вишня) виконує комічну функцію).

Власні назви в художньому творі передусім є стилістичними маркерами, що лежать в основі створення цілісного образу [3].

У фразеологічному фонді української (як, власне, і кожної) мови виразно виокремлюється група фразеологічних одиниць, у складі яких є власні назви – імена, прізвища та прізвиська людей, найменування населених пунктів, країн, країв, рік, гір та ін. [2]. Серед них чимало сталих утворень, більшою чи меншою мірою фразеологізованих, коріння яких сягає літературно-книжних джерел, але особливим багатством структурних типів і різноманітністю експресивно-емоційних нюансів відзначається фразеологія власних назв народно-розмовного різновиду української мови, яка поки що майже не привертала увагу дослідників, наприклад: *На тобі, Даниле, те що мені не миле!*; *Говори, Климе, нехай твоє згине!*; *Їж, Мартине, мати ще підкине!*; *Хапай, Петре, поки тепле!*; *Чом не Маруся!*; *Миколаю, умираю!*; *І ти, Грицю, пан?* тощо.

Антропоніми несуть важливе емоційне навантаження в публіцистиці. Потрапити на сторінки газети власні імена можуть тоді, якщо вони утворюють певну тематичну єдність. Її детермінує осмислена автором об'єктивна реальність. Схожу функцію виконують оніми і в текстах рекламного типу [1].

Отже, ономастика вивчає історію виникнення імен, їх значення, зв'язок з історією суспільства, зі світоглядом і віруваннями людей. Буквально цей термін означає «мистецтво давати імена». Номінуються об'єкти як живої, так і неживої природи. У різних країнах імена надзвичайно різноманітні за своїм звучанням, походженням і вживанням. У них зреалізовано побут, вірування, сподівання, фантазію і художню творчість народів, їхні історичні контакти. Кожне ім'я несе на собі яскравий відбиток відповідної епохи.

Література:

1. Анніна І. О. Ім'я і реклама. *Слово в публіцистиці*. 1984. № 3. С. 51–55.
2. Герасимчук В. Власні імена в українських фразеологізмах. *Дивослово*. 2005. № 4. С. 43–47.
3. Крохмаль І. М. Українські прізвища як культурно-мовне явище. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2006. № 15. С. 2–4.
4. Мосієнко А. Образний світ онімного слова. *Дивослово*. 2006. № 4. С. 23–24.
5. Снігуренко В., Єрмак О. Прізвища нащадків. *Слов'янський збірник*. Полтава, 2008. Вип. 7. С. 261–270.

Vovk Yuliia. Functional-semantic dimension of Ukrainian anthroponymic system on the base of texts of different stylistic nature

The article is the review of anthroponyms as representatives of the national world-image. The study identifies the specificity of functional and semantic manifestations of anthroponyms on the base of texts of different stylistic nature.

Key words: anthroponym, stylistics.

Scientific supervisor – Svitlana Pedchenko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 821.161.2-31(=112)

DIE UNSETZUNG VON CLIL-METHODIK INS BILDUNGSPROZESS DES WISSENSCHAFTLICHEN LYZEUMS 3 IN POLTAWA

Олеся Вовченко

Науковий керівник – Оксана Борисівна Кирильчук,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті зроблено огляд шляхів упровадження методики CLIL у навчальний процес Наукового ліцею № 3 м. Полтави, уточнено її особливості.

***Ключові слова:** методика навчання CLIL, навчання, освітній процес.*

CLIL (Content and Language Integrated Learning) ist eine der interessantesten Ansätze zur Erlernen einer Fremdsprache. Dieses Konzept hat David Marsh in die Terminologie der Didaktik (Marsh, 1994: 21) im 1994 eingeführt. Jedes Jahr wird diese pädagogische Technik immer beliebter in der Welt, da es eine Reihe von Vorteilen im Vergleich zu anderen hat.

Die wichtigsten Grundsätze des Ansatzes des integrierten Lernens basieren sich auf zwei grundlegenden Konzepte: „Sprache“ und „Integration“. CLIL wird üblicherweise in HARD CLIL (Hartmodell) und SOFT CLIL (Softmodell) (Ball, 2013: 3) unterteilt. HARD CLIL vermittelt ein Verständnis, dass jedes Schulfach von einer Fremdsprache untersucht werden kann: die Lernende erkunden Geographie, Literatur, Biologie, Physik oder auch Sport-Spiele in einer fremden Sprache. Die Aufgabe der Lehrer, die SOFT CLIL verwenden, ist die Notwendigkeit, eine Fremdsprache auf dem theoretischen Material anderer Fächer zu studieren.

Um die innovative Methodik CLIL in den Bildungsprozess der neuen ukrainischen Schule zu implementieren, wurde ein Programm der experimentellen Tätigkeit der regionalen Ebene „Umsetzung der Methodik CLIL ins Bildungsprozess der Institution der allgemeinen Sekundarbildung“ abgeschlossen.

Am 1. November 2019 erhielt Wissenschaftliches Lyzeum 3 den Status einer experimentellen Bildungseinrichtung regionaler Ebene. Im Januar 2020 begann die Formungsstufe der experimentellen Tätigkeit.

Im CLIL-Unterricht werden alle kommunikativen Arten von Sprachaktivität gebildet: Hörverstehen, Leseverstehen, visuelle Wahrnehmung, schriftliche, mündliche und online Interaktion, schriftliche und mündliche Produktion. Normalerweise hören oder lesen die Jugendlichen

Texte zu einem bestimmten Thema und erfüllen kreative Aufgaben, führen einfache Forschungen, machen Tabellen, erstellen Diagrammen, Plakate, etc. Die Aufmerksamkeit der Lernende konzentriert sich nicht auf dem grammatischen Material, sondern auf Assimilation des Vokabulars und die Entwicklung der kommunikativen Fähigkeiten zum Thema, das untersucht wird.

Der CLIL-Unterricht ist immer interaktiv und auf einer Studie oder Experiment aufgebaut. Die Lehrer führen Bildungs-Plattformen und Apps aktiv auf, nämlich: Kahoot, Quizlet, Padlet, Mentimeter, Learningapps. Zugleich wird eine beträchtliche Aufmerksamkeit auf die Entwicklung der sprachlichen Fähigkeiten von Wortschatz und Grammatik bezahlt sowie Sprachkenntnisse in Schreiben und Lesen. Darüber hinaus sind digitale Werkzeuge während der Versuche und Experimenten, Analyseergebnisse und Zusammenfassung verwendet. Diese Arbeit wird in verschiedenen Sozialformen durchgeführt: einzelne Arbeit, Gruppenarbeit, Wettbewerb etc. Folglich werden die Assimilation und die Konsolidierung eines neuen Materials von einem langweiligen Lernprozess zu einem motivierenden pädagogischen experimentellen Verfahren transformiert. Am Ende des CLIL-Unterrichts wird obligatorischen Reflexion in Form des Fachsprachenportfolios oder des Protokolls des Experiments etc. durchgeführt.

Nach zwei Jahren des Experiments können wir bestätigen, dass die Umsetzung der CLIL-Methodik im Allgemeinen einen positiven Einfluss auf den Lernprozess hat.

Literaturverzeichnis:

1. Щербакова О., Нікіфорчук С. Аспекти впровадження предметно-мовного інтегрованого навчання у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 490–492. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=molv_2017_12_117 (дата звернення: 15.05.2021).
2. Ball Ph. How do you know if you're practising CLIL? *Ph. Ball One Stop English: English Language Resources*. 2013. URL: <http://www.onestopenglish.com/clil/methodology/articles/article-how-do-you-know-if-yourepractising-clil/500614.article> (дата звернення: 15.05.2021).
3. Coyle D. CLIL: Learning Through a Foreign Language: Models, Methods and Outcomes. London: CILT, 1999. 64 p.
4. Marsh, David. Bilingual Education & Content and Language Integrated Learning. *International Association for Cross-cultural Communication, Language Teaching in the Member States of the European Union (Lingua) University of Sorbonne*. Paris, 1994.

Vovchenko Olesya. The implementation of CLIL methodology in the educational process of Scientific lyceum № 3 of Poltava City

The article is the review of the ways of implementing the CLIL methodology in the educational process of Scientific lyceum № 3 of Poltava City as well as clarifies its peculiarities.

Key words: CLIL methodology, teaching, educational process.

Scientific supervisor – Oksana Kyrylchuk, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Roman and German Philology

УДК 811.111'25'373.46:34

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Інна Романівна Горбань

Науковий керівник – Валентина Іванівна Воскобойник, к. філол. н., доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто провідні риси юридичного перекладу, увагу сфокусовано на юридичній термінології англійської мови.

Ключові слова: юриспруденція, англійська мова, перекладознавство.

Сьогодні англійську мову використовують багато юридичних фірм і транснаціональних корпорацій. Виникає інтерес до вивчення англійської юридичної термінології та юридичного перекладу. Англійська юридична термінологія – це особлива підмова, що має власний зміст і набір специфічних характеристик, які залежать від специфіки мовної системи. Щоби виконати якісний юридичний переклад, слід знати особливості юридичної англійської та української термінології.

Метою статті є визначення особливостей перекладу юридичної термінології, основною одиницею якої є юридичний термін. Термін визначають як створену штучно чи взятую з природної мови одиницю спеціального найменування, яка виражає та формує професійне поняття, вона використовується в процесі пізнання й освоєння наукових і професійно-технічних об'єктів і зв'язків між ними. Юридичний термін – це слово або словосполучення, яке позначає юридичне поняття, має конкретне значення й використовується в законодавстві та правових документах. Сучасна мова права висуває кілька вимог, які слід урахувати в процесі перекладу, а саме: юридичний термін має задовольняти правила і норми відповідної мови; бути систематичним; відповідати певному визначенню, зорієнтованому на певне поняття; бути відносно незалежним від контексту; мати серед характеристик точність і лаконічність; прагнути однозначності (у межах термінологічної системи); бути стилістично нейтральним [2].

Мова права як спеціальна підмова має власний термінологічний апарат і набір специфічних характеристик, які є результатом впливу історичних, культурних, соціальних та політичних факторів. Англійська юридична термінологія схарактеризована за певними лексичними особливостями так: 1) містить численні латинські слова та фрази (*lex loci actus, res gestae, corpus delicti, lex domicilii*); 2) містить слова давньо- та середньоанглійського походження, які часто не є загальноновживаними (*aforsaid, hereinabove, hereafter, whereby*); 3) містить значну кількість слів, що походять із французької мови (*appeal, plaintiff, tort, lien, estoppel, verdict*); 4) використовує офіційну лексику та слова високого стилю (*I do solemnly swear, Your Honour, May it please the court...*); 5) використовує загальнонаукові терміни з точним значенням (*defendant, negligence, bail*).

Українська юридична термінологія, на відміну від англійської, містить меншу кількість запозичень, ніж англійська. Значна частина українських юридичних термінів є власне українськими термінами. Це пояснюється історією України та розвитком її правової системи. Водночас сучасна українська юридична мова постійно збагачується новими правовими термінами, що походять з англійської мови (*лізинг – leasing, антитрестовский – antitrust, корпоративний – corporate, факторинг – factoring*). Отже, англійська й українська юридичні мови характеризуються своїми специфічними особливості, які пояснюються історичними, політичними, соціальними та культурними подіями.

«Адекватний переклад вимагає проведення зіставного аналізу лексики мови оригіналу та мови перекладу з метою виявлення закономірних відповідностей між ними. До того ж фаховий переклад має на меті точну передачу інформації» [1, с. 70].

Правовий переклад може бути як письмовий, так й усний. Усний переклад призначений для людей, які звертаються до суду (сторони у справах, підсудні, свідки тощо) та не можуть ефективно спілкуватися мовою судових процедур. Відповідно до закону особи, які не спілкуються мовою судового розгляду, мають право розмовляти рідною мовою в суді та користуватися послугами перекладача. Мета перекладача – перекладати з однієї мови іншою все, про що говориться в суді, зберігаючи тон і рівень мови оригіналу, нічого не додаючи та не видаляючи. Юридичне тлумачення має бути адекватним, повним і правильним. Письмовий переклад передбачає насамперед переклад юридичної документації (законів, актів, судових рішень, правових норм, договорів, угод, адміністративних документів та іншої законодавчої документації).

Юридичний переклад вимагає відтворення як форми, так і змісту юридичного тексту. Останнє також передбачає перенесення тексту з однієї правової системи в іншу. Саме тому юридичний переклад викликає певні труднощі, а перекладач повинен прагнути до функційної еквівалентності.

Як згадувалося раніше, будь-який вид перекладу повинен відповідати основним вимогам адекватності, точності та повноти. Точність і повнота спрямовані на відтворення форми юридичного тексту мовою перекладу, адекватність же стосується передачі змісту тексту оригіналу. Адекватність юридичного перекладу досягається здебільшого шляхом дотримання основних правил відтворення юридичної термінології мовою перекладу. Під час перекладу важливо знати юридичну термінологію двох мов. Заміна юридичного терміну тексту оригіналу його синонімом (загальноживаним словом) у мові перекладу може призвести до неправильного тлумачення з точки зору законодавства. Викривлення значення юридичного терміну може мати негативні юридичні наслідки. Перекладач несе повну відповідальність за правильність, повноту та адекватність юридичного перекладу. З одного боку, процесуальні кодекси передбачають кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий переклад. З іншого боку, перекладачі – це люди, які також можуть робити помилки. Якщо перекладач ненавмисне робить помилку, він зобов'язаний негайно її виправити. Українське законодавство передбачає право судового перекладача задавати питання для уточнення перекладу.

Отже, можемо визначити основні вимоги, які забезпечують адекватність юридичного перекладу. По-перше, однією з важливих вимог є досконале володіння перекладачем двома мовами права, що передбачає знання юридичної термінології, граматичних і стилістичних особливостей юридичної мови. По-друге, адекватний переклад вимагає від перекладача знання матеріалу перекладу. По-третє, перекладачеві необхідно розуміти процедури, що використовуються в суді. Крім того, широкі загальні знання, гарні розумові здібності та словесна майстерність перекладача також сприяють адекватному юридичному перекладу.

Література:

1. Воскобойник В. І., Сухачова Н. С. Семантичні деривати англомовної економічної терміносистеми та особливості їх перекладу на українську мову. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2020. Том 31 (70). № 2. Частина 3. С. 68–73.
2. Ivanova L. I., Sheberstova T. B. The Peculiarities of the English Legal Term and Their Reflection in Translation. *The Problems of Intercultural Communications*. International Conference Materials). ISUCT Press : Ivanovo, 2000.

Horban Inna. Peculiarities of legal translation

The article highlights peculiarities of legal translation. The excellence in legal translation (interpretation) results based on the translator's proficiency in both the source and target languages, up-to-date knowledge of legal terminology and the subject, understanding of the procedures used in court.

Key words: jurisprudence, English, translation studies

Scientific supervisor – **Valentyna Voskoboinyk**, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 070-051-027.561

ПРОФЕСІЙНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА В УМОВАХ МЕДІАКОНВЕРГЕНЦІЇ

Оксана Олексіївна Гордієнко

Науковий керівник – Леся Іванівна Лисенко,
к. н. із соц. комунікацій, доцент кафедри журналістики,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті висвітлено особливості адаптації журналіста до нових умов роботи, продиктовані процесами медіаконвергенції. Визначено основні компетенції працівника кросмедійної редакції.

Ключові слова: *конвергенція, кросмедійна редакція, універсальний журналіст.*

Конвергенція – саме той процес, котрий уносить значні корективи в професійну діяльність журналіста. Ідеться передовсім про розширення журналістських спеціалізацій. До прикладу, сучасний журналіст має змогу запропонувати створений продукт газеті, телеканалу, онлайн-виданню тощо. За таких умов досить-таки складно визначити тип ЗМК, адже, зважаючи на традиційні уявлення, неможливо однозначно витлумачити окремі вияви журналістської творчості.

Не викликає жодних сумнівів і те, що перед журналістом виникають й особливі вимоги, адже тепер оволодіння мультимедійними навичками є репрезентантом уміння створювати конвергентний контент для різних масмедійних засобів. Відтак сучасний журналіст – універсальний журналіст, здатний виконувати обов'язки телеоператора, звукорежисера, фотокореспондента: «Журналіст, який працює для конвергентних ЗМІ, – це спеціаліст, котрий володіє інтегральними компетенціями в технічній та управлінській сферах» [3, с. 27].

Спостережено тенденцію вживання поняття «універсальний журналіст» (від англ. all-in-one journalist) для кваліфікації журналіста, який професійно пише тексти, упевнено використовує різні сучасні інформаційні технології, уміє просувати свій продукт тощо. Проте зарубіжні науковці послуговуються головно терміном «cross-media trained journalist» (від англ. cross – перетин + лат. media – засіб + англ. trained – кваліфікований + англ. journalist – журналіст). Цей термін є синонімом до інших понять, як-от: «універсальний журналіст»,

«мультимедійний журналіст», «рюкзачний журналіст». Укладач «Словника термінів журналістики нових медій» Б. Потятиник наводить визначення до «cross-media trained journalist» (кросмедійний журналіст) так: «Журналіст, який уміє готувати матеріали для різних ЗМІ, різних медіаплатформ» [6].

Сучасні журналісти цінні своїми неординарними творчими ідеями, водночас ефективність їхньої діяльності залежить не лише від творчої обдарованості. Успішний журналіст має оволодіти навичками роботи в різних видах мас-медіа для того, щоби чітко розуміти значущість відповідного контенту й вивчити запити аудиторії. Водночас журналіст кросмедійної редакції зобов'язаний уміти 1) продукувати контент для онлайн-ресурсів; 2) завантажувати аудіо- й відеопідкасти в інтернет; 3) робити фотографії, обробляти їх і завантажувати у всесвітню мережу; 4) знімати відеорепортажі; 5) працювати на комп'ютері, використовуючи різні програми, а також швидко орієнтуватися в інтернеті; 6) передавати необхідну інформацію через WI-FI й одразу ж у випуск видання чи на сайт; 7) послуговуватися якісними фактами; 8) правильно розподіляти час на виконання того чи того виду роботи, щоб залишатися на зв'язку цілодобово [2, с. 622].

Універсальний журналіст є особливо привабливим для потенційних роботодавців. Однак далеко не всі керівники медіа в захваті від такого універсалізму журналіста, апелюючи значним зниженням якості продукуваних матеріалів. Окреслена позиція розкриває одну з причин того, що на сьогодні ще дуже багато видавничих колективів дотримуються традиції, задовольняючись максимум веденням інтернет-сайтів. Оперативність і надзвичайно висока працездатність – дві основні вимоги до універсального журналіста, а тому збільшення обов'язків посилює ймовірність виникнення лексичних, граматичних чи стилістичних помилок або появу окремих недоліків. У цьому зв'язку дослідники радять керівництву звертати особливу увагу і на сформованість у журналіста навичок роботи суміжних професій, і на рівень його освітнього й інтелектуального розвитку: «Фахівця необхідно озброїти таким набором знань і компетенцій, який буде йому безпосередньо необхідний при вирішенні поставлених професійних завдань, бо універсально освічена людина здатна адаптуватися до мінливих умов комунікативного та культурного середовища, оскільки може сприймати нове і вчитися новому самостійно. Тому одним із шляхів універсалізації журналіста, покликаною поєднувати як вимоги соціального замовлення, так і умови функціонування журналістики в системі медіабізнесу, має стати розвиток кросмедійного інформаційного виробництва» [5, с. 89–90].

Крім того, слід пам'ятати і про нагальну потребу журналіста розбиратися в інноваційних інтегрованих жанрах, у яких, до прикладу, синтезовано гру й навчання (ед'ютейнмент) чи новини з розвагами

(інфотейнмент), адже таке поєднання сьогодні «нікого не здивує, і це лише початок шляху конвергенції жанрів» [8, с. 211].

Досить невеликий відсоток журналістів займається виробничою й організаторською справою, адже це передовсім функції редактора. Проте чи не третина журналістів усе ж таки бере участь у виробничому процесі, залученні реклами, просуванні матеріалу, комерційній діяльності видання тощо, адже це типова риса сучасної журналістики. У цьому зв'язку важливе знання методології й технології виробництва мультимедійного продукту в різних системах, технічної бази, новітніх цифрових технологій, а також орієнтування в сучасних дизайнерських підходах, методах редагування текстів тощо [7, с. 408].

Які б функції не виконував той чи той журналіст, він повинен пам'ятати про осмислений підхід до виконуваної ним роботи. Недаремно сьогодні існує навіть поняття «осмислена журналістика», введене американськими дослідниками Б. Ковачем і Т. Розенетілем: «Новий журналіст більше не вирішує, що має знати публіка. Він допомагає аудиторії знайти в інформації певний порядок. Це не значить просто додати у матеріал інтерпретацію чи аналіз. Перше завдання журналіста-«осмислювача» полягає у тому, щоб перевірити надійність інформації, а потім впорядкувати і подати її так, щоб люди могли її раціонально сприйняти» [4, с. 28].

Журналісти висловлюють різні думки стосовно змін у їхніх професійних обов'язках. Численні соціологічні опитування вияскраблюють як позитивні, так і негативні характеристики. До прикладу, журналісти набагато частіше, аніж керівники, указують на полегшення пошуку й перевірки інформації завдяки інтернету. Позитивним моментом вони вважають й інтерактивність та оперативність. До переваг застосування новітніх технологій журналісти також відносять 1) оптимізацію ритму своєї роботи; 2) нагальну потребу в постійному навчанні; 3) інтенсифікацію інтерактивності у спілкуванні з аудиторією завдяки соцмережам, форумам, електронній пошті; 4) покращення технологічних можливостей випуску видання; 5) передачу необхідної інформації різними каналами зв'язку; 6) меншу «прив'язаність» до редакції, позаяк сам процес створення медіапродукту може бути «надомним»; 7) підвищення публічності до роботи журналіста завдяки залученню позитивних / негативних оцінок його роботи; 8) легше встановлення зв'язку з експертами й спеціалістами різних напрямків та ін. [7, с. 410].

Водночас журналісти незадоволені вторинною природою інформації й не зовсім творчою роботою. Дослідники вбачають причину цього в надзвичайно високому темпі роботи, унаслідок чого зростає кількість «клонованої» інформації та скорочується творча реалізація журналістів. Крім того, додають науковці, технологізація, інтенсифікація й універсалізація роботи журналістів в умовах постійного браку часу й відсутності постійного штату здійснюють негативний вплив (напруга,

стрес тощо) [1, с.139]. До негативного впливу нових технологій журналісти також відносять 1) зниження частотності бути свідком подій або спілкуватися безпосередньо з учасниками під час збору інформації, необхідної для публікації; 2) неабияке зменшення обсягів роботи з традиційними листами реципієнтів; 3) звертання більшої уваги не на змістове наповнення продукту, а на його форму [7, с. 410]. Безперечно, керівництво та менеджмент тієї чи тієї редакції зобов'язані знаходити оптимальні шляхи вирішення цієї ситуації.

Отже, вагому роль відіграє адаптація працівників кросмедійної редакції до нових умов, а тому й самим журналістам необхідно працювати в цьому напрямі. Вони повинні чітко розуміти й те, що сучасний стан мас-медіа вимагає командної роботи, тому важливо навчитися працювати в команді, мати відповідне відчуття причетності до праці в колективі, бути конкурентноспроможним тощо. Сучасний журналіст є гіперактивним, хоча й працює в безперервному темпоральному циклі зі властивою йому точною хронометражністю й дефіцитом часу. Відтак журналістам потрібно навчитися не боятися змін, бути повністю готовими до невизначеності, продовжувати працювати в нестандартних умовах без шкоди для власного здоров'я.

Література:

1. Бастрон А. А., Желудева Е. В. Медиаконвергенция в СМИ: проблемы и перспективы их решения в журналистском образовании. *История и архивы*. 2016. № 4. С. 133–142.
2. Зенова А. В. Діагностика технологічного та творчого потенціалу редакції ЗМІ в процесі змін. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (2). С. 620–624.
3. Интернет-СМИ: Теория и практика : учеб. пособие для студентов вузов / под. ред. М. М. Лукиной. М., 2010. 348 с.
4. Крейг Р. Интернет-журналистика: работа журналиста і редактора у нових ЗМІ / перекл. з англ. А. Іщенко. К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. 324 с.
5. Пелешок О. О. Універсалізація сучасного журналіста в контексті кросмедійності. *Медіапростір*. 2014. Вип. 5. С. 87–90.
6. Потятиник Б. В. Словник термінів журналістики нових медій. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/hr1838.pdf> (дата звернення : 16.03.2021).
7. Свитич Л. Г. Изменение журналистской профессии в условиях медиаконвергенции. *Вестник Челябинского государственного университета. Сер. : Филология. Искусствоведение*. 2015. Т. 94. № 5. С. 406–413.
8. Федорчук Л. П. Журналіст конвергентної редакції: нові виклики професії. *Вісник Житомирського державного університету*. 2010. Вип. 54. С. 209–212.

Hordiienko Oksana. Professional aspect of journalist's activity under the media convergence

The article highlights the peculiarities of the journalist's adaptation to new profession realia determined by the processes of media convergence. The main competencies of the specialists in cross-media editorial office were ascertained.

Key words: *convergence, cross-media editorial office, universal journalist*

Scientific supervisor – Lesia Lysenko, PhD (Social Communication), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Journalism

УДК 821.161.2.09

ТВОРЧИСТЬ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ: ЗАГАЛЬНІ ЗАУВАГИ

Антон Олександрович Грош

Науковий керівник – Віра Анатоліївна Мелешко, к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української літератури, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У публікації узагальнено мистецький набуток Д. К. Гуменної. Особливий акцент – на творах проукраїнської тематики, оскільки саме вони визначили оригінальність письма авторки.

Ключові слова: *Докія Гуменна, еміграційна література, періоди творчості, тематичні групи прози.*

Докія Кузьмівна Гуменна (1904–1996) – авторка багатьох різножанрових художніх, науково-популярних, мемуарних творів, учасниця організацій українських письменників «Плуг», Український Мистецький Рух, «Слово» – прожила 92 роки, із них 72 – у письменстві. У мистецькій долі авторки виразно виокремлюють чотири періоди та дві основні тематичні групи. Періоди:

- ранній (1924 – до початку 30-х рр.);
- окупаційний (1941–1943 рр.);
- еміграційний (із 1943 р. до останніх днів життя 1996 року).

Тематичні групи:

- проза, присвячена прадавній Україні (праісторична тематика);
- актуальний епос (сучасна тематика):
  - художні тексти,
  - мемуарна проза.

Стильова манера письменниці формувалася в 20–30-х роках ХХ століття. Перші оповідання авторки написані здебільшого в реалістичному, частково – імпресіоністичному стилях (1924 – «Великодня ніч», «У степу», «Таке маленьке»; 1925 – «Івжина подорож», «Іскорки», «Пастухи», «Савка»). У романтичній манері Гуменна змальовувала життя тогочасного села.

У нарисах і репортажах «Листи із Степової України» (1928), «Ех, Кубань, ти Кубань, хлібородная» (1929) та «Стрілка коливається» (1930) письменниця показувала працю в комунах, технічне зростання села й водночас аналізувала перетворення в сільському господарстві, викривала суперечності, які зароджувалися в новому суспільстві. Ці твори принесли Д. Гуменній загальносоюзну популярність, але й разом із тим – звинувачення в «очорнительстві» діяльності та побуту сільськогосподарських комун. Тож у 30-і роки Гуменна змушена була зосереджувати увагу на темах побуту, моралі, психології людей того часу. До цього періоду слід віднести оповідання й новели «Дві», «На натягненій струні», «Хвіст павича», «Дівоча честь», «Пахощі польових квітів», повісті «Романці на схилах», «Мана», «Жадоба», «Вірус». Протягом 1931–1939 рр. Гуменна не пише.

Повість «Мана», розпочата «вдома», опублікована в еміграції (1952 р.), має автобіографічний характер (як і значне число інших словесних полотен мисткині). Д. Гуменна заглибилася в психологію людини, сперлася на символічний образ Мани як уособлення внутрішнього стану персонажів повісті. Для розкриття психології героїв письменниця використала форми щоденникових записів та епістолярію, що взаємодоповнюють один одного. Значним досягненням Д. Гуменної є цілковита відсутність у творі авторських коментарів, якими позначені інші її книги.

Оповідання та повісті «туркменістанського циклу» (Олена Коломієць) прикметні описами місцевих звичаїв, увагою до деталей, історичними екскурсами, колоритністю східного життя. Вони засвідчили інтерес мисткині до минулого, визначили провідну тему її творчості – праісторичне життя українського народу. Таке «зацікавлення прадавнім <...> – внутрішня потреба зазирнути в часи життя первісних людей, що колись заселяли Україну, зрозуміти їх світогляд, пізнати культуру й водночас довести, що початки української цивілізації знаходяться в добі Трипілля» [3, с. 83].

До «праісторичного» циклу належать

– нариси «Із історії сивої давнини» (1939), «Трипільська статуетка» (1939);

– оповідання «Про мустьєрського хлопчика» (1940);

– казки-есеї (авторське жанрове визначення) «Благослови, Мати!» (1966), «Родинний альбом» (1971);

– повісті «Велике Цабе» (1952) та «Минуле пливе в прийдешнє. Розповідь про Трипілля» (1978).

У «праісторичній» прозі авторка 1) поєднує істинність і вимисел, тобто спирається на відкриття археологічної науки, а там, де не вистачає «науки», вдається до вигадки, гри уяви; 2) простежує причини піднесення жіночої активності, аргументує особливі роль та місце жінки-матері в прадавньому суспільному ладі («Що ж є в нашому народі таке, що не дало розсмоктатися серед інших, загинути в катастрофах,

буреломах і лютих завірюхах, яких доля щедро насипала на шляху становлення? Культ матері... – приходять до висновку письменниця, – ось той талісман-різець, що формує українську особистість та стійкість у завірюхах, деформаціях і катастрофах. Він незмінний, хоч все навколо міняється. І він береже духовну субстанцію» [1, с. 217–218]); 3) прагне знайти історичне українське коріння та його зв'язок із сучасністю.

Літературознавка О. Коломієць підсумовує: «Докія Гуменна у творах про праісторичне минуле, художньо осмислюючи давню знакову символіку української матеріальної культури, її значення та місце у світовій культурі, досліджуючи, систематизуючи та узагальнюючи історичні мовні явища, <...> зробила одну з перших спроб засобами художнього слова відтворити формування світогляду прадавніх українців, показати його глибинні корені та міцну закоріненість у свідомості сучасників» [3, с. 91].

На еміграції Д. Гуменна видала чимало збірок: «Вічні вогні Алберти» (1959) – цикл про життя українців Канади, «Чотири Сонця» (1968) – оповідання та новели, написані в довоєнний період, під час війни та в повоєнні десятиліття, «Багато неба» (1954), «Серед хмаросягів» (1962), «Внуки столітнього запорожця» (1981) – нариси-спостереження, нариси-спогади від подорожей Сполученими Штатами.

Найвизначнішими здобутками Докії Гуменної стали роман-тетралогія «Діти Чумацького Шляху» (1948–1956), роман «Скарга майбутньому» (1964) та роман-хроніка «Хрещатий Яр» (1946–1949). Літературознавці, характеризуючи самотність великої прози письменниці, стверджують: вона – оригінальний сплав «традицій класичного роману й новітніх досягнень романістики середини ХХ ст. У них простежується прагнення авторки до різнобічного змалювання дійсності, до правдивості зображення та філософського осмислення реалій життя» [3, с. 64].

Одна з характерних рис романістики Гуменної, на нашу думку, – філософське осмислення подій новітньої історії, проблем сучасності. Поміж них – психологічний світ людей тоталітарного суспільства, події Другої світової війни, життя Києва під час фашистської окупації, розповідь про українців в еміграції. Характерний для творів цієї тематики реалізм органічно переплітається з рисами символізму. Романний доробок письменниці (значна частина його написана вже в еміграції) дозволяє простежити, «як вибудовується український воєнний наратив через персональний досвід жінки-свідка, як здійснюється кореляція трьох часових пластів та як змінюється рецепція через збільшення часової дистанції до описуваних подій» [2, с. 108].

Побіжно згадуємо мемуаристику, головню «Дар Евдотеї» – твір-сповідь, написаний 1972 р. У «Дарі...» авторка реалізує феміністичну

тему. І це не дивно, адже для неї фемінізм – і життєва, і творча позиція. Отже, Докія Гуменна-письменниця

1) поєднувала реалізм з елементами модернізму (імпресіонізм, символізм);

2) одна із небагатьох українських авторів ХХ століття, яка художньо осмислила дохристиянську історію України (повісті «Велике Цабе», «Небесний змій», роман «Золотий плуг», збірка оповідань «Прогулянка алеями мільйоноліть»);

3) творила зразки малої (оповідання, нарис), середньої (повість) та великої прози (романи, цикли романів);

4) більшість своїх словесних полотен написала на еміграції.

Література:

1. Гуменна Д. Благослови, мати. Казка-есеї. К.: ВД «КМ Academia», 1995. 265 с.
2. Довганич Н. «Ми – всі сліпці. Бредемо у майбутнє навпомацки. Зрячі тільки в минуле»: динаміка пам'яті у романістиці Докії Гуменної. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. Вип. 2(36). Ужгород, 2016. С. 107-113
3. Коломієць О. Проза Докії Гуменної (проблемно-тематичні та жанрово-стильові особливості): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література». Київ, 2007. 176 с.
4. Сачко Д. Докія Гуменна: інтелектуальна біографія: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни / Херсонський державний університет. Херсон, 2018. 224 с.

Hrosh Anton. The literary art of Dokiia Humenna: general remarks

The article is dedicated to the artistic heritage of Dokiia Humenna. The core emphasis is placed on works on Ukrainian themes, as they determine the originality of the author's manner.

Key words: *Dokiia Humenna, emigration literature, periods of creativity, thematic groups of prose*

Scientific supervisor – Vira Meleshko, PhD (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Literature

УДК 821.161.2.09-31:811.161.2'4

СИМВОЛ НА ТЛІ РОМАНУ М. ДОЧИНЦЯ «КРИНИЧАР. ДІЯРІУШ НАЙБАГАТШОГО ЧОЛОВІКА МУКАЧІВСЬКОЇ ДОМІНІЇ»

Олександр Юрійович Губаньов

*Науковий керівник – Ірина Григорівна Павлова,
к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У дослідженні схарактеризовано проблему символу в лінгвістиці, з'ясовано основні семантичні й текстотвірні риси слів із символічним значенням у романі М. Дочинця «Криничар».

Ключові слова: символ, текст, філософсько-психологічне тло, культура, знак.

Постановка проблеми. Із найдавніших часів символи відігравали важливу роль у процесі пізнання людиною навколишнього світу та себе в ньому. Змістова складність сполучається в них з формальною простотою, зумовлюючи їхню особливу ємність та естетичність. Проблему символу вивчали у філософії, культурології, літературознавстві, міфопоетиці та семіотиці. У широкому семіотичному смислі символ – це знак, що передбачає використання свого первинного значення як форми для вторинного, культурно ціннішого, узагальненого та абстрактного змісту. У лінгвістичній науці символ вивчають із позицій різних підходів: етнологічного (О. Веселовський, Є. Мелетинський, В. Тернер), лінгвокультурологічного (Ю. Лотман, В. Маслова, В. Телія, В. Кононенко), лінгвопсихологічного (В. Емріх, О. Потєбня), семантичного (В. Виноградов, М. Кочерган, О. Сімович) та концептуального (Р. Цур, О. Шелестюк). У дослідженнях художнього тексту термін «символ» використовують на позначення двох не тотожних одне одному понять. З одного боку, символ – це одиничне лексико-семантичне явище, виражене словом або словосполученням (В. Кононенко, О. Шелестюк), а з іншого – загальнотекстове явище, що виступає в ролі другого смислового плану твору (А. Губер, М. Новікова, Ю. Солодуб, А. Тахо-Годі, Г. Храповицька, О. Шульська).

Українська лінгвістика ще не має ґрунтовної праці про мовну організацію прозового дискурсу М. Дочинця, тому пропонована розвідка є важливим кроком у цьому напрямку.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні основних семантичних і текстотвірних спроможностей слів із символічним значенням на тлі роману М. Дочинця «Криничар. Діяріюш найбагатшого чоловіка мукачівської домінії».

Виклад основного матеріалу. Тлумачення поняття «символ» перебуває на межі напруженого метафізичного процесу, бо пов'язане з осягненням внутрішнього світу людини. Її символічна природа виявляється насамперед у містичній духовній традиції, де вона є вершиною творіння. В езотериці символ розглядають як образ світу, універсальну категорію, що включає образ Бога. Багато сюжетів, пов'язаних із містичною символікою, стають підґрунтям для побудови філософського антропологічного знання про символ.

М. Дочинець майстерно користується словом, вливаючи в нього мудрість предтеч, формуючи благодатну ситуацію для читача-співрозмовника творити разом з автором та інтерпретувати зміст, послуговуючись фоною інформацією та вертикальним контекстом. Наголосимо, що слово-символ не має чітко окресленого значення, тому лише підготовлений читач спроможний зазирнути в глибини художнього представлення дійсності, скористатися й потенціями горизонтального контексту для його розуміння. Сміслова структура символу багатопланова й завжди зорієнтована на активну роботу того, хто його сприймає.

Символи роману можна умовно об'єднати в такі основні групи:

- 1) символи – назви рослин: **олива** (символ миру та добрих намірів), **липа** (у європейській культурі втілення жіночої грації, краси, щастя), **верба** (символ Космічного океану; Прадерева життя; надзвичайної працездатності; запліднюючої, родючої сили; пробудження природи, весни; засмученої жінки; вдівства; України, батьківщини), **черемха** (символ молодості, чистоти, любові), **виноград** (символ родючості, достатку та життєвої сили) тощо;
- 2) символи – назви тварин: **пес** (символ вірного друга; надійності; непідкупності; мудрості), **сом** (символ змін у житті), **кіт** (символ доброго духа житла; незалежності; зла, диявола, відьми; темряви і смерті; охоронця малої дитини; шкідливого ласуна), **равлик** (символ природних циклів, родючості, відродження), **змія** (символ енергії життя; воскресіння і водночас смерті; кругообігу явищ; інтуїції; глибокої мудрості; прихованих знань; духовних скарбів), **бджола** (символ Великої Богині; першопочатку світу, безсмертя; чистоти душі, творчої діяльності, верховної влади; працьовитості, невтомності; у слов'ян-язичників – символ кохання; у християнській традиції – символ старанності, красномовства, святості, непорочності, порядку, бережливості), **кінь** (символ сонця і водночас потойбічного світу; циклічного розвитку світу; нестримних пристрастей та інстинктів; чоловічого начала; інтуїтивного пізнання; у слов'ян-язичників – символ смерті й воскресіння сонячного божества; багатства, могутності; степу, швидкості; волі; символ вірності, відданості), **павук** (символ центру світу, його засновника; плетіння павутинної сітки та її руйнування символізують діалектику, безперервне чергування сил природи) і под.;
- 3) символи – назви частин доби, сезонів, станів: **ніч** (символ фізичної смерті), **зима** (символ перетину життя і смерті), **літо** (символ родючості та процвітання), **весна** (символ пробудження усього живого), **ранок** (символ початку нового та надії на краще), **сутінки** (символ згасання живого та темряви в душі людини), **захід сонця** (символ божого гніву, праведної карі та страждань), **щастя** (символ душевної рівноваги), **сон** (символ тимчасового забуття);

- відпочинку; наймилішого; оберега), **смерть** (символ закінчення епохи; розпаду; символ народження нового життя, джерела духовного життя) і т. ін.;
- 4) символи – назви погодних і природних явищ, географічних та астрономічних об'єктів: **сонце** (символ всевидячого божества; вищої космічної сили; центру буття та інтуїтивного знання), **зірка** (символ животворної й родючої природи; дівчини-красуні, кохання; доброї душі; нового щасливого життя; світлого духу, оборонця людей; вічності; очей Бога), **дощ** (символ божественного благословення, плодючості, очищення), **ріка** (символ божества; початку і закінчення життя; символ плодючості; вічного плину часу), **небо** (символ космосу, тобто ладу і гармонії), **роса** (символ святості; вісника світанку; благодаті), **вітер** (символ духу, дихання Всесвіту; невловимості, неусвідомленості; швидкості; якоїсь звістки; шкоди, руйнації і водночас оновлення), **вода** (символ першоматерії, плодючості; початку й кінця всього сущого на Землі; Праматері Світу; інтуїтивної мудрості; у християнстві – символ очищення від гріхів; смерті і поховання; життя і воскресіння із мертвих; чистоти і здоров'я; чесності й правдивості; кохання; сили; дівчини та жінки), **вогонь** (символ духовної енергії; перетворення і переродження; руйнівної і водночас народжувальної сили; кохання, плодючості; багатства, щастя, сімейного добробуту; сонця; зв'язку з небесним світом; роду; сили; очищення від зла; бога; потойбічного світу) тощо;
- 5) символи – назви напоїв та їжі: **вино** (символ крові Ісуса Христа; істини; посередництва між людським і божественним світами) (*Чи є десь на світі таке вино, яке б змивало нашу розворушену пам'ять*), **мед** (символ натхнення, красномовства та чистоти) і т. ін.;
- 6) символи – назви предметів побуту: **міст** (символ зв'язку між двома світами; символ шляху із старого життя у нове; із одного світу в інший; єднання, дружби; одруження; зради), **житло, дім** (символ космічного взаємозв'язку із всесвітом; символ батьківщини; символ тепла і доброти; символ світосприймання; символ людини як духовного і фізичного начал всесвіту) (*Гарний дім на доброму місці – розумне й вигідне вкладення грошей.*), **криниця** (символ батьківщини; здоров'я, сили, багатства, родючості; святості і чистоти; краси, вірності; безсмертя народного духу; розлуки, туги; високої духовності), **гроші** (символ достатку, сили, домінування сильніших над слабшими та всевладдя) (*Бути з грошима – бути першим! У ремеслі, у поступі, у думці*) тощо;
- 7) символи – назви елементів культури: **бібліотека** (символ багатства, освіченості та знань), **книга** (символ Всесвіту; знань, мудрості; Бога, істини), **казка** (символ мудрості, набуття століть та збереження духовних цінностей), **пісня** (символ відображення душі та почуттів людини та народу загалом) і под.;

- 8) символи на позначення статусу людини в суспільстві: **пан** (символ влади, знуцання та добробуту), **жид** (символ брехні, вправності в житті, обману), **дяк** (символ віри та книжної культури), **учитель** (символ передавання досвіду культури та знань людині), **чернець** (символ самотнього та аскетичного життя), **газда** (символ працелюбності та втілення українського народу) тощо;
- 9) символи на позначення релігійних понять, предметів, осіб: **мати Тереза** (символ милосердя), **ангел** (символ невидимих сил, що витають між джерелом життя і світом яви, реальністю; символ світлого, доброго, духовного, того, що підноситься; символ вісника долі, Божої волі), **хрест** (символ Дерева Життя; «світової осі»; поєднання двох протилежностей), **добро і зло** (символ Бога і Сатани; Правди і Кривди: світла-темряви, космосу-хаосу та ін.), **Афон** (символ сповідання та усамітнення), **церква** (символ вічного Бога; спасіння, радості, любові; берегині усього прекрасного; добротності й чистоти), **Соломон** (символ могутності, заможності та мудрості), **ікона** (символ Царства Духу, Господа; молитви; божественної гармонії; світла, слави Божої і величі; устремління світу, людей до Всевишнього; святості; олюдненого образу Бога), **Різдво** (символ нового віку; надії на подолання бездуховності, бездушності, жорстокості земного життя), **Богородиця** (символ Матері, Цариці Небесної, Життя, Світла, Мудрості, Таїни, Любові; заступництва, радості і смутку; ідеалу жінки-матері; союзу божественного і земного; духовного порозуміння й очищення; володарки і надії всіх народів), **яблуко** (символ цілісності, земних бажань; попередження шкідливості перебільшення матеріальних бажань), **Сократ** (символ раціональності мислення), **Арістотель** (символ нескінченності людського духу), **Зевс** (символ могутності, влади, мужності і завоювань), **матір** (символ безмежної любові, великодушності, символ життя), **батько** (символ сили та могутності), **душа** (символ безсмертя, вічності віруючої людини; Духу, частини Бога; життя, світла) і т. ін.;
- 10) символи – назви філософських, духовних понять: **час** (символ всесвітньої нескінченності), **слово** (символ Бога, Логоса; Енергії Космосу; інструмента, який передає людям знання про Всесвіт, закони матерії, світові константи), **вдячність** (символ глибокої любові, пошани до Творця, ближніх, рідних, колег тощо; істинної духовності; християнства радісного; вихованості, милосердя, толерантності), **свобода** (символ духовного розкріпачення людини, рівності, братерства, незалежності), **віра** (символ вічності людини), **краса** (символ задоволення, захоплення, приємності) (*Краса – то страшна сила, гірша за війну*) тощо.

Висновки. У процесі художньої символізації зникає межа між реальним та уявним, баченим і небаченим, конотацією та денотацією.

Кожен читач стає активним учасником описуваних подій, автор долучає його й до формування символічного світу художнього твору, і до актуалізації та інтерпретування його. Це потверджено багатою системою символів роману М. Дочинця «Криничар», вияскравленою на його філософсько-психологічному тлі. Слова із символічним значенням виконують важливі текстотвірні функції домінант і ключових слів, структурують прозовий виклад, спонукають до важливих роздумів і впорядкування буття.

Література:

1. Бычков В. В. Символизация в искусстве как эстетический принцип. *Вопросы философии*. 2012. № 3. С. 81–91.
2. Горідько Ю. В. силовому полі символізму (матеріали до антології «Український символізм»). *Київська старовина*. 2004. № 5. С. 142–175.
3. Искусство символизма [Електронний ресурс]. Рівне : Українська мультимедійна спілка, 2005. 1 опт. диск (CD-ROM).
4. Куровська О. С. Символ як універсальна категорія осягнення культури. *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского* : науч. журнал. Симферополь, 2006. Т. 19 (58). Философия. № 1. С. 179–181.

Hubaniov Oleksandr. The symbol on the base of the novel «Sourcerer. The diary of the richest man in the Mukachevo dominion» by Myroslav Dochynets

The article represents the characteristics of the problem of symbol in linguistics, clarifies the main semantic and textual features of words with symbolic meaning in the novel.

Key words: *symbol, text, philosophical and psychological background, culture, sign*

Scientific supervisor – Iryna Pavlova, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Language

УДК 811.111'37'06

СПЕЦИФІКА ПРЕДИКАТИВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО СТАНУ НОСІЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Світлана Олександрівна Дейнека,
викл. кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Галина Станіславівна Сосой,
ст. викл. кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

У статті описано семантичне навантаження предикатів стану англійської мови на основі творів знаних англійських письменників XIX–XX ст., уточнено основні групи таких одиниць.

Ключові слова: предикат стану, англійська мова.

Предикати стану є одним із значущих компонентів системи предикатів як в українській, так і в англійській мовах. Загалом вони повноцінно передають увесь спектр відчуттів мовця у вимірі фізіології, окреслюють його психологічний стан, почуття, віддзеркалюють емоції, настрої у повсякденному житті. Одиниці на позначення інтелектуальних проявів, мовномисленнєвої діяльності мають не меншу вагу та значущість. Саме тому актуальність пропонованої розвідки вбачаємо в аналізі цих груп предикатів в англійській мові.

Загалом проаналізовано й покласифіковано шість підгруп цього семантичного типу предикатів стану, заbazованих на різних відчуттях суб'єкта мовлення, мовця, а також на об'єктивно можливих природних станах довкілля. Лексеми цього зразака зреалізовані так:

а) відчуття тепла, репрезентоване за участю

– дієслова-зв'язки стану + прикметник, дієприкметник II, дієприкметник I, стійкі словосполучення (*be (seem, appear, remain, feel, look) hot, hottish, warm, mild, genial, tepid, lukewarm, heated, heated up, boiling, baking, burning, blistering, frying, roasting, steaming, simmering, sultry, stifling, suffocating, scalding, scorching, sizzling, searing, sweltering, oppressive, sunny, torrid, tropical, estival, canicular, fervent, fervid, ardent, aglow, red-hot, white-hot, piping-hot, blood-hot, like a furnace, like an oven, hot as fire, like the fires of Hell*): *The fire had largely died down, starved of oxygen, but the room **remained hot**, the hotel walls insulating the incipient blaze as efficiently as a barbecue pit* (T. Clancy); *The day was still fine, though it was growing hazy, and it **was hot** for March, even so far southwards* (J. R. R. Tolkien); *And that arctic wilderness, he reminded himself, **was more than a hundred degrees warmer** than the regions over which they were hurtling now* (A. Clarke); *All the necessities of life were produced from the local rocks, – after they **had been crushed, heated, and chemically processed*** (A. Clarke); *The land and the weather **will be milder** now, but perhaps all the more dangerous* (J. R. R. Tolkien); *Merry said it **would be too stuffy**. 'I shall sit here quietly by the fire for a bit, and perhaps go out later for a sniff of the air* (J. R. R. Tolkien);

– власне дієслова (*heat, warm, glow, flush, sweat, swelter, bask, smoke, steam, reek, stew, simmer, seethe, scorch, boil, burn, broil, blaze, flame, thaw*): *It **was hot** when I first took it, **hot as a glade**, and my hand **was scorched**, so that I doubt if ever again I shall be free of the pain of it* (J. R. R. Tolkien); *He thought a fire **was heating** his toes, and out of the shadows on the other side of the hearth he heard Bilbo's voice speaking* (J. R. R. Tolkien); *The wood **burned** merrily; and though all round it the snow hissed, and pools of slush crept under their feet, they warmed their hands gladly at the blaze*

(J. R. R. Tolkien); *But the wood **was burning** fast, and the snow still fell* (J. R. R. Tolkien); *The dark water **boiled**, and there was a hideous stench* (J. R. R. Tolkien); *Sweet is the sound of falling rain, and the brook that leaps from hill to plain; but better than rain or rippling streams is Water Hot that **smokes and steams*** (J. R. R. Tolkien); *Little fingers of fire licked against the dry scored rind of the ancient tree and **scorched** it* (J. R. R. Tolkien);

б) відчуття мовцем холоду, виражене поєднанням

– дієслова-зв'язки стану + прикметник або дієприкметник II (*be (seem, appear, remain, feel, look) cold (acold, ice-cold, as cold as ice, stonycold, bitter cold, biting cold), cool, chill, chilly, freezing, frozen, gelid, frigid, algid, frosty, icy, nippy, raw, biting, numbing, wintry, boreal, brumal, arctic, polar, Siberian, glacial, shivery, shivering*): *Though the capsule was comfortably warm, he **felt suddenly cold**, and was afflicted by an almost uncontrollable trembling* (A. Clarke); *It was stiflingly hot on the surface, but down here **it was chilly** – Gardener felt like a bug crawling on the side of a water cooler* (S. King); *The standing stone **was cold**, and it cast a long pale shadow that stretched eastward over them* (J. R. R. Tolkien); *The air **was silent, heavy and chill*** (J. R. R. Tolkien); *It **was freezing** on the tiny platform; rain was driving down in icy sheets* (J. Rowling); *It was clear as spring water and had no taste, and it **did not feel either cool or warm** in the mouth; but strength and vigour seemed to flow into all their limbs as they drank it* (J. R. R. Tolkien); *The Brandybucks were blowing the Horn-call of Buckland, that had not been sounded for a hundred years, not since the white wolves came in the Fell Winter, when the Brandywine **was frozen over*** (J. R. R. Tolkien); «Here is the spring from which the Silverlode rises», said Gimli. «Do not drink of it! It is **icy cold**» (J. R. R. Tolkien);

– власне-дієслова (*chill, ice, freeze, quickfreeze, deepfreeze, flashfreeze, frost*): *Frodo **was chilled** to the marrow* (J. R. R. Tolkien).

Другу семантичну групу виформовують предикати стану повітря на позначення нюхових відчуттів мовця, виражені так:

– дієслово-зв'язка стану + прикметники, дієприкметники II або I (*be (seem, appear, remain, feel) malodorous, smelling, evil (strong, foul, sweet)-smelling, stinking, stinky, smelly, rank, rancid, fetid, tainted, fusty, musty, putrid, mephitic, fragrant, aromatic, redolent, spicy, balmy, scented, sweet-scented, perfumed, ambrosial, odorous, odoriferous, pungent, reeking, reeky, olfactory, miasmatic (miasmatic, miasmatical, miasmal), gamy, stuffy, suffocating, close, airless, unventilated, oppressive, stifling, stale, mouldy, mildewy, muggy, frowzy*): *The air grew hot and stifling, but it **was not foul**, and at times they felt currents of cooler air upon their faces, issuing from half-guessed openings in the walls* (J. R. R. Tolkien); *They were cut off from the wind by the ridge behind, and the air **was still and stuffy*** (J. R. R. Tolkien); *He was lying in a bower made by a living tree with branches laced and drooping to the ground; his bed **was** of fern and grass, deep and soft and **strangely fragrant*** (J. R. R. Tolkien);

– дієслово або дієслівні сполучення (*smell (bad, foul, strong, offensive, noisome, gassy, sweet), have a bad smell, stink, stink in the nostrils, stink like a polecat, scent, have a perfume, perfume, embalm, have an odor, reek,*

*have a scent, give out a smell (fragrance): When they came to make their meal, they found that the Elves had filled their bottles with a clear drink, pale golden in colour: it **had the scent** of a honey made of many flowers, and was wonderfully refreshing (J. R. R. Tolkien); He crushed a leaf in his fingers, and it **gave out a sweet and pungent fragrance** (J. R. R. Tolkien).*

До третьої групи зараховуємо предикати стану атмосфери, яку сприймає зір. Вони виражені так:

а) предикати зі значенням «бути світлим», серед них

– дієслова-зв'язки стану + прикметник, дієприкметник II або I (*be (seem, appear, remain, look) light, bright, clear, shining, luminous, luminescent, lucid, lucent, luciferous, lightsome, lustrous, shiny, beamy, radiant, lambent, sunny, glinting, gleaming, beaming, effulgent, refulgent, blazing, ablaze, phosphorescent, incandescent, glowing, illuminated, alight, lit, lighted, cloudless, fair, unclouded*): *The sun, a pale and watery yellow, **was gleaming** through the mist just above the west wall of the hollow in which they lay; north, south, and east, beyond the wall the fog was thick, cold and white (J. R. R. Tolkien); The sun **was shining, clear but not too hot** (J. R. R. Tolkien); As soon as it **was light**, Strider took Merry with him and went to survey the country from the height to the east of the pass (J. R. R. Tolkien); The late afternoon **was bright** and peaceful (J. R. R. Tolkien); Out from the water a long sinuous tentacle had crawled; it **was** pale-green and **luminous** and wet (J. R. R. Tolkien);*

– власне-дієслова (*shine, glow, glitter, glister, glisten, flicker, twinkle, gleam, flare, glare, beam, shimmer, glimmer, sparkle, scintillate, coruscate, dazzle, radiate, illuminate, shoot out (give out) beams*): *The sun **was** now **shining warm and bright**, and the towers and tall houses cast long clear-cut shadows westward (J. R. R. Tolkien); The silver corslet **shimmered** before his eyes like the light upon a rippling sea. Carefully he took it off and held it up, and the gems on it **glittered** like stars (J. R. R. Tolkien); She lifted up her hand and from the ring that she wore there issued a great light that **illuminated** her alone and left all else dark (J. R. R. Tolkien); They stood up, and one of them uncovered a small lamp that **gave out a slender silver beam** (J. R. R. Tolkien); It [the brand] **flared** with a sudden white radiance like lightning; and his voice rolled like thunder (J. R. R. Tolkien); Soon the light became unmistakable, and could be seen by all. It **was flickering and glowing** on the walls away down the passage before them (J. R. R. Tolkien); They [the letters] **shone** piercingly **bright**, and yet remote, as if out of a great depth (J. R. R. Tolkien);*

б) предикати зі значенням «бути темним», представлені так:

– дієслова-зв'язки стану + прикметник або дієприкметник II (*be (seem, appear, remain, look, loom) dark, darksome, darkling, darkened, tenebrous, somber, pitch dark, pitchy, sunless, moonless, lightless, dusky, unilluminated, dingy, gloomy, murky, shady, shadowy, overcast, dim, cloudy, dark as pitch, dark as a pit, unlit, unlighted, ill-lighted, ill-lit, stygian*): *The Moon is almost spent, and it **will be dark** tonight (J. R. R. Tolkien); It **was dark**. Deep night had fallen (J. R. R. Tolkien); Mountains **loomed dark** in the distance*

against a pale sky (J. R. R. Tolkien); «These are not holes», said Gimli. This is the great realm and city of the Dwarrowdelf. And of old it **was not darksome**, but full of light and splendour, as is still remembered in our songs (J. R. R. Tolkien); The three peaks **loomed** before them, **darkling** in the twilight (J. R. R. Tolkien); The sun went down. Bag End **seemed** sad and **gloomy** and dishevelled (J. R. R. Tolkien); It **would be** cool and **shady** under those mountains (J. R. R. Tolkien); The trees and rocks about him **seemed shadowy and dim** (J. R. R. Tolkien); The weather **was still grey and overcast**, with wind from the East, but as evening drew into night the sky away westward cleared, and pools of faint light, yellow and pale green, opened under the grey shores of cloud (J. R. R. Tolkien); Beyond, the low lands **lay dim** and flat under the stars (J. R. R. Tolkien);

– власне-дієслова (*dark, darken, bedarken, obscure, shade, dim, bedim, tone down, overcast, overshadow, cloud, becloud, cast (throw, spread) a shadow*): Ever since the sun began to sink the mist before his eyes **had darkened**, and he felt that a shadow was coming between him and the faces of his friends (J. R. R. Tolkien); «Faithless is he that says farewell when the road **darkens**», said Gimli (J. R. R. Tolkien); They didn't ought to be felled: it's that avenue beyond the Mill that **shades** the road to Bywater (J. R. R. Tolkien); They could see it [the path] running on into the wood, wide in places and open above, though every now and again the trees drew in and **overshadowed** it with their dark boughs (J. R. R. Tolkien); The standing stone was cold, and it **cast a long pale shadow** that stretched eastward over them (J. R. R. Tolkien).

До складу четвертої групи вносимо предикати інших атмосферних станів, серед них

а) предикати на позначення певних опадів, це, зокрема,

– власне-дієслова (*rain, shower, pour, drizzle, teem, sprinkle, spit, mizzle, come down in buckets, rain cats and dogs, sleet, flood, snow*): It **never rains but it pours**, we say in Bree (J. R. R. Tolkien); It **was drizzling** outside the seventh-floor window of the office of the Deputy Director, Intelligence, of the Central Intelligence Agency (T. Clancy);

– дієслова-зв'язки стану + прикметник, дієприкметник II або I (*be (seem, appear, remain, look) rainy, showery, snowy, foggy, misty, hazy, cloudy, fuzzy, blurred, windy, windswept, blowy, breezy, gusty, gusting, squally, stormy, tempestuous, blustery*): It is half past four and **very foggy** (J. R. R. Tolkien); It was now as clear and far-seen as it **had been** veiled and **misty** when they stood upon the knoll in the Forest, which could now be seen rising pale and green out of the dark trees in the West (J. R. R. Tolkien); The air **was** gleaming and sunlit, but **hazy**; and they could not see to any great distance (J. R. R. Tolkien); I wish like hell I had a pair of shoes I could give you, mister - I usually carry an old pair of sneakers behind the seat, but it **was so rainy** today I never brought nothin' but m'gumrubbers (S. King);

б) предикати на позначення порухів вітру, репрезентовані

– власне-дієсловами (*blow, waft, breeze*): But eddying blasts **swirled** round them from every side, and the snow flowed down in ever denser clouds

(J. R. R. Tolkien); *It [the snow] whirled about them thicker than ever, and the wind **blew louder*** (J. R. R. Tolkien); *Out of the east the biting wind **was blowing*** (J. R. R. Tolkien).

У п'ятій семантичній групі знаходимо стани, зумовлені ступенем насиченості вологою, серед них

а) предикати, які мають значення «бути сухим», це

– дієслова-зв'язки стану + прикметник чи дієприкметник II (*be (seem, appear, remain, feel, look) dry, anhydrous, dehydrated, desiccated, sear, arid, dried, undamped, juiceless, waterless, parched, rainless, moisturless*): *Nowhere could they see any gleam of water or hear any sound of it. All **was bleak and dry*** (J. R. R. Tolkien); *Tom Bombadil came trotting round the corner of the house, waving his arms as if he was warding off the rain – and indeed when he sprang over the threshold he **seemed** quite **dry**, except for his boots* (J. R. R. Tolkien);

– власне-дієслова (*dehydrate, desiccate, parch*);

б) предикати зі значенням «бути мокрим», «бути вологим», виражені

– дієсловами-зв'язками стану + прикметник, дієприкметник II або I (*be (seem, appear, remain, feel, look) wet, wettish, damp, dampened, dampish, moist, moistened, clammy, watery, dank, muggy, dewy, juicy, wringing wet, wet through, wet to the skin, saturated, drenched, soggy, reeking, dripping, soaking, soaked, sopping, sodden, inundated*): *Their camping-place **was damp**, cold, and uncomfortable; and the biting insects would not let them sleep* (J. R. R. Tolkien); *The sand was **wet** and hard under his feet as Ryan stayed three feet behind the terrorist* (T. Clancy); *The leaves of trees were glistening, and every twig **was dripping**; the grass was grey with cold dew* (J. R. R. Tolkien); *As they went down the mist became colder and damper, and their hair **hung lank and dripping** on their foreheads* (J. R. R. Tolkien); *By nightfall they **were all soaked**, and their camp was cheerless, for they could not get any fire to burn* (J. R. R. Tolkien);

– власне-дієсловами (*wet, water, moisten, damp, dampen, swamp, saturate, soak, inundate*): *He stood alone in the parking lot for a moment, as though the cold rain **would dampen** his anger* (T. Clancy).

До шостої семантичної групи належать одиниці зі значенням «стан чистоти або забрудненості», серед них

а) предикати, які мають значення «бути чистим», актуалізовані за участю

– дієслів-зв'язок стану + прикметник, дієприкметник II чи стійкі словосполучення (*be (seem, appear, remain, look) clean, cleanly, cleansed, pure, washed, laundered, scrubbed, immaculate, spotless, stainless, unstained, unspotted, unsoiled, unsullied, unpolluted, neat, spruce, tidy, trim, snowy, snow-white, white, spic and span, clean as a whistle*): *The morning dawned bright and fair; the air **was clean**, and the light pale and clear in a rain-washed sky* (J. R. R. Tolkien); *The gold **looked** very fair and **pure**, and Frodo thought how rich and beautiful was its colour, how perfect was its roundness*

(J. R. R. Tolkien); *They [the hobbits] were washed and in the middle of good deep mugs of beer when Mr. Butterbur and Nob came in again* (J. R. R. Tolkien); *The Harfoots were browner of skin, smaller, and shorter, and they were beardless and bootless; their hands and feet **were neat** and nimble; and they preferred highlands and hillsides* (J. R. R. Tolkien);

б) предикати, які мають значення «бути брудним», виражені так:

– дієслова-зв'язки стану + прикметник або дієприкметник II (*be seem, appear, remain, look*) *dirty, unclean, uncleanly, filthy, soiled, foul, befouled, begrimed, grimy, grubby, mucky, besmeared, besmirched, sullied, stained, spotted, smudged, dusty, smutty, sooty, turbid, slimy, slovenly, untidy, impure, unwashed, unwiped, unswept, unpurified, unscoured, bedraggled, nasty, polluted, messy, muddy*): *The solitary window was so **dirty** that the light was hazy and uncertain, giving a dull grey tinge to everything, which was intensified by the thick layer of dust which coated the whole apartment* (A. Conan Doyle); *It [the book] had been slashed and stabbed and partly burned, and it **was** so **stained** with black and other dark marks like old blood that little of it could be read* (J. R. R. Tolkien); *The gown was **bloodstained*** (T. Clancy).

Отже, предикати стану мовця демонструють розлогий діапазон семантики та мають варіанти морфологічної реалізації в сучасній англійській мові. Укажемо, це відкриває перспективи подальшого наукового вивчення.

Deineka Svitlana, Sosoi Halyna. The specificity of predicates of intellectual state of the subject in the modern English

The article contains the description of the semantic load of state predicates in English on the base of novels of famous XIX–XX cc. English writers, their main groups were clarified.

Key words: *state predicate, English language.*

Svitlana Deineka, Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

Halyna Sosoi, Senior Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.161.2.09-191

«МІЙ ІЗМАРАГД» ІВАНА ФРАНКА: ПРИТЧЕВИЙ РОЗДІЛ

Олександр Романович Іващенко

Науковий керівник – Віра Анатоліївна Мелешко,
к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української літератури,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

*У студії здійснено огляд розділу «Притчі» збірки «Мій Ізмарагд» Івана Франка.
Ключові слова: Франко, «Мій Ізмарагд», притчі, афоризми.*

У зв'язку з темою нашої студії важливо підкреслити, що Іван Франко – активний та плідний дослідник давнього українського письменства. Він повернув сучасникам обсяжний масив середньовічної літератури, релігійної за духом і дидактичної за змістом. Натхненний зразками словесності давноминулої доби, митець вдався до продукування творів християнсько-морально-дидактичних. За взірць він обрав давньоруський рукописний збірник повчань – «Ізмарагд».

Появу віршових притч у набутку Франка літературознавець А. Каспрук пов'язує з його роботою над творами дидактичного спрямування – афоризмами-приказками. Науковець твердить: притчі Франка за своїм значенням наближаються до філософської поеми («Притча про життя», «Притча про красу» та ін.), до драматичної поеми («Притча про двох рабів», «Притча про сліпця і хромця»), до притчібайки («Притча про нерозум»), до притчі – розгорнутого афоризму («Притча про радість і смуток» та ін.). Автор досліджує джерела притч Франка, зміст, а також їхній вплив на твори українських письменників – М. Рильського, А. Кацнельсона, І. Драча, Б. Олійника, Д. Павличка [3, с. 18–19]. Загалом стаття А. Каспрука – перше і серйозне дослідження Франкових притч.

Отже, 1898 р. видруковано збірку філософської лірики «Мій Ізмарагд». У передмові, пояснюючи назву книжки, автор Франко зазначив: «Ізмарагдом звався в старій Русі збірник статей і притч, почасти оригінальних, а почасти повибираних писань отців церкви, підібраних так, щоби цілість становила повний курс практичної, християнської моралі» [4, с. 179].

Композиційно «Мій Імарагд» складається з 6 розділів: «Поклони», «Паренетікон», «Притчі», «Легенди», «По селах», «До Бразилії».

Ключовими, суголосно з думкою науковців, вважаємо розділи «Паренетікон» (із грецької – повчання, заохочення) і «Притчі». Як впливає з назви, цей останній розділ акумулював повчально-дидактичний жанр. У ньому 15 творів-притч, окремі з яких згадують / цитують / аналізують часто, інші – значно рідше. М. Грушевський, оглядаючи «Притчі», зауважив таке: «Серед загального, повного віри і покори тону сього відділу вирізняється своїм гірким скептицизмом

“Притча про віру”, що ставить знак запитання над глибокою проблемою людського життя <...>. Щодо свого артизму, то се, безперечно, одна з найліпших п’єс цілого збірничка» [1, с. 271].

Помічаємо, що незначне число притчевих творів охоплює усе людське буття: розділ відкриває «Притча про життя», майже при кінці – «Притча про смерть», а завершує його «Притча про сіяння слова божого». За твердженням Тамари Гундорової, жанр притчі «стає для Франка універсальною формою, яка дозволяє говорити про речі трансцендентні в конкретній, доступній і повчальній формі» [2, с. 114].

Притчі із «Мого Ізмарагду» наснажені висловами, що їх прочитуємо як афоризми. Наприклад, «Фальшивих друзів збувся, а вірного пізнав», «Любві твоєї страх боюсь», «Більш, ніж меч, і огонь, і стріла, і коса, / Небезпечне оружжя – жіноча краса. / Ані мудрість, наука, ні старші літа / Не дають проти неї міцного щита. / Се я сам досвідив. Лиш мертвець та сліпець / Може бути проти неї надійний борець», «А тих, що розуму тебе навчили / Як часто ти зневажив, оскорбив!». Щоби досягти такої сконденсованої мудрості, Франко у своїх притчах розгортав цілі історії, забазовані на мудрості віків та на реаліях автобіографічних, на основі повного прийняття християнства.

Література:

1. Грушевський М. «Мій Імарагд» Іван Франко. *Грушевський М. Твори у 50 томах*. Львів : Світ, 2008. Т. 11. С. 269–274.
2. Гундорова Т. Франко не Каменяр. *Франко і Каменяр*. Київ : Критика, 2006. 352 с.
3. Каспрук А. Жанр притчі в поезії І. Франка. *Українська мова і література в школі*. 1978. № 8. С. 28–39.
4. Франко І. Передмова до збірки «Мій Ізмарагд». *Франко І. Зібрання творів у 50 томах*. Київ : Наукова думка, 1976. Т. 2. С. 179–181.

Ivashchenko Oleksandr. Ivan Franko's «My emerald»: parable paragraph

The article contains an attempt to analyse the paragraph «Parables» of the collection «My emerald» by Ivan Franko

Key words: Franko, «My emerald», parable, aphorisms

Scientific supervisor – Vira Meleshko, PhD (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Literature

УДК 070-051:075.2

«СВІТСЬКІ ХРОНІКИ» В МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

Яніна Володимирівна Климань

Науковий керівник – Сергій Вікторович Шебеліст,

к. н. із соц. комунікацій, доцент кафедри журналістики,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Визначено роль і місце світських хронік у сегменті розважального контенту. Проаналізовано професійну майстерність журналістів, які працюють у відповідному форматі. Простежено розвиток феномену інфотейнменту.

Ключові слова: світські хроніки, інфотейнмент, репортаж, інтерв'ю, ток-шоу

Сучасне телебачення перебуває в ситуації, коли воно має задовольнити смаки й потреби найрізноманітніших реципієнтів. Практика свідчить про те, що найбільш рейтинговими програмами, які з цікавістю дивиться вітчизняний глядач, є розважальні. Упродовж останнього десятиріччя відбувається різке збільшення медійного продукту, що має виразну розважальну тематичну спрямованість. Шоу-контент стає вагомим складником соціальної комунікації.

Розважальні програми є різними та не мають єдиної класифікації. За словами С. Акінфієва, цим передачам притаманні такі ознаки: поєднання гумору, азарту, легкості, задоволення, насолоди, позбавлення напруги й відчуття комфорту [1]. Утім, жодна з них не дає беззаперечних підстав для того, аби зарахувати конкретну програму до сегмента розважальних.

Українські телеканали змагаються за глядацьку аудиторію. Огляд телепростору продемонстрував, що найбільшим попитом серед публіки користуються суспільно-політичні ток-шоу, серіали й розважальні програми. Сучасне телебачення вирішує інформаційні, комунікативні й розважальні завдання. Розважальні програми переформатовуються, створюючи нові типи. Проте, як зазначають багато дослідників, у чистому вигляді їх майже не існує.

На підставі аналізу змісту телепрограм можна виокремити атрибути, за якими можна об'єднати їх у єдиний жанр: легкість змісту сценарію на сприймання глядачем; дух змагання, співпереживання, залучення глядача до участі; задоволення глядача від перегляду, релаксація; видовищність програми; креативність способу реалізації змісту програми; інноваційність, несхожість між собою в організації проведення; індивідуальні особливості ведучого, його популярність й відомість [2, с. 255].

Загалом сюжети програм характеризує насичений, яскравий відеоряд, а гармонійне поєднання закадрового тексту з набором кадрів, наповнених дією, робить їх змістовними. Найбільш розповсюджена модель побудови ексклюзивного матеріалу світських хронік – «шість С і одне Г»: скандали, сенсації, секс, сміх, страх, смерть і гроші. Як свідчить практика, українців найбільше цікавлять «чорнуха» і «жовтизна». Саме тому на екранах так багато скандалів, жорстокості, розпусти, смакування подробиць із приватного життя. Медіаменеджери роблять усе, аби одразу привернути увагу глядачів.

Завдання, котрі стоять перед ведучим розважальних програм, відрізняються від тих, які виконує класичний журналіст. Особливо якщо йдеться про ведення прямих ефірів. Ведучий повинен бути сконцентрованим, професійним, гнучким, упевненим, ввічливим, тактовним, мати свій неповторний образ, уміти зацікавити публіку. У глядача він повинен викликати позитивні емоції, задоволення й інтерес. Важливим чинником є телегенічність.

Комунікативна основа – це одна з деталей, яка входить у побудову структури програми. Поведінка телеведучого в кадрі також залежить від особливостей характеру його співбесідника. Журналіст часто підлаштовується під героя, адже бувають різні типи людей.

Світські хроніки на телебаченні посідають одну з провідних ролей. Без них телемовлення було би менш захопливим. Мета світських програм – розважити глядача й подати новини саме у такій формі, щоби він був зацікавлений. Саме від способу подачі новин і залежить рейтинг програми. У подібних програмах інформація подається в легкій формі, не обтяжує глядача. Усе це привертає увагу аудиторії до програми, робить сприймання матеріалу насиченим.

Сучасний глядач вимогливий, і щоби задовольнити його бажання, журналістам-хронікерам необхідно враховувати пізнавальні особливості людей. «Зіркові» програми («Світське життя», «Зірковий шлях» і «ЖВЛ») покликані заохотити публіку до змін в особистому житті, глядач розуміє власні помилки та переосмислює світ. Розважальний контент має безпосередній вплив на свідомість глядачів та є своєрідним прикладом для наслідування.

Література:

1. Акинфиев С. Н. Развлекательная составляющая современного российского телевидения. *Медиаскоп*. 2008. Вып. 2.
2. Щербина Ю. Жанрові особливості розважальних програм українського телебачення. *Теле- та радіожурналістика*. 2015. Вип. 14. С. 253–259.

Klyman Yanina. «Secular chronicles» in the media space of Ukraine

The role and place of secular chronicles in the segment of entertainment content were defined successfully. The professional skills of journalists working in the appropriate format are under thorough analysis. The development of the infotainment phenomenon was traced.

Key words: *secular chronicles, infotainment, report, interview, talk show*

Scientific supervisor – Serhii Shebelist, PhD (Social Communication), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Journalism

УДК 821.161.2.09-31:811.161.2'373.7

**КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В РОМАНІ-КОЛАЖІ
ДМИТРА КЕШЕЛІ «РОДАКИ»**

Діана Русланівна Коба

Науковий керівник – Ірина Григорівна Павлова,
к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У пропонуваному дослідженні обстежено компаративні фразеологізми роману-колажу Дмитра Кешелі «Родаки», окреслено їх групи, з'ясовано основні текстотвірні особливості.

Ключові слова: компаративні фразеологізми, порівняння, стійкі порівняння, логічна модель порівняння, текстотвірні особливості.

Постановка проблеми. Мовні особливості творчого доробку сучасного закарпатського письменника Д. Кешелі поки що обстежені недостатньо. Словесно-образною домінантою в романі-колажі «Родаки» є компаративні фразеологізми з виразною системою лексичних засобів для творення порівняння, що надає авторській оповіді емоційної насиченості й колориту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенням поняття й сутності компаративних фразеологізмів займалися М. Алефіренко, Н. Баранник, В. Калашник, В. Красавіна, В. Мокієнко, О. Селіванова, І. Туранський, О. Щепка та ін. Окремі аспекти мовної організації роману-колажу «Родаки» Дмитра Кешелі представлені в працях Н. Бернадської, М. Горшкової, С. Єрмоленко, Х. Завадецької, В. Заскалети, О. Ігнатович, В. Кизилової, В. Красавіної, В. Поп, М. Яцьків. Проте природа компаративних фразеологізмів у романі-колажі «Диваки» досліджена недостатньо, що й зумовлює актуальність розвідки.

Метою дослідження є аналіз основних семантичних, структурних і текстотвірних особливостей компаративних фразеологізмів у романі-колажі Дмитра Кешелі «Родаки».

Виклад основного матеріалу дослідження. За визначенням О. Щепки, компаративні фразеологічні одиниці – «це стійкі, відтворювані, частково або цілісно переосмислені експресивні одиниці мови, що мають формальні ознаки компаративності у вигляді порівняльних сполучників або інших порівняльних конструкцій» [12, с. 212]. Такі мовні одиниці в науковій літературі ще називають «стійкими порівняннями» [1, с. 8], котрі розглядають як багатоконпонентні структури в контексті логічної моделі порівняння. До цієї моделі належать чотири компоненти: суб'єкт порівняння – те, що порівнюють; об'єкт порівняння – те з чим порівнюють; основа порівняння – яскраво виражена і всім відома ознака; показник

порівняльних відношень – засіб мовного оформлення порівняльної семантики.

I. Туранський пропонує виокремлювати 1) фразеологізми, у яких основою для порівняння слугують фізичні властивості неживих предметів; 2) фразеологізми, в основі яких порівняння з природними явищами; 3) фразеологізми, що включають назви представників фауни, коли підґрунтям для порівняння є найбільш типові їх риси, звички, спосіб життя фізичні якості, що домінують; 4) алюзії, пов'язані з біблійними, міфологічними сюжетами та з історичними особами [11, с. 90].

У романі-колажі Д. Кешелі «Родаки» компаративні фразеологізми, побудовані за моделлю простого ускладненого чи складного речення зі сполучником *як*, виконують важливу текстотвірну функцію, роблять виклад емоційно насиченим, експресивним, предметно увиразненим, створюють атмосферу невимушеного спілкування автора й читача. Твір оприявнює фразеологічне новаторство письменника, що, як зазначає Красавіна В., «виявляється у створенні безеквівалентних авторських фразеологічних одиниць за загальноприйнятими мовними моделями. Це своєрідні авторські сентенції, у яких узагальнено життєвий досвід митця, філософські погляди на світ, вони можуть поповнити “золотий фонд нашої мови”». Д. Кешеля вкладає їх в уста наймудріших персонажів: *«Неборе, всяка власть, як псяча масть, кільки не масти, а воно все смердить»*, – *відповіла стомлено баба Фіскарощка*.

Функційно активними з-поміж зафіксованих у творі одиниць є ті фразеологізми, у яких основою для порівняння слугують фізичні властивості неживих предметів, часто переосмислені, що, з одного боку, полегшує сприймання описуваних ситуацій, а з іншого – спонукає співбесідника до філософських розмислів: *душа розчинилася навстіж, як ранкове вікно; погода видалася, як циганський міх – з одного кінця немилосердно сипало снігом, а з другого – пронизливо віяло, текло, пекло, щипало; він розцвів вдоволено, як червона півонія; щоки її спалахнули, як джонотани в корзині; бульба видалася, як воронячі яйця – дрібнота на дрібноті; ростеш прудко, як трава; і пливе, пливе у пам'яті білий човен по Кривуліні-ріці, як сльоза по материнській щоці; стояла якась безпорадна, зіщулившись, як потріпаний градом соняшник на тоненькій ніжці; цвіла, як божя ружа; я спалахнув, як стіг соломи в засуху; був байдужим, як дерев'яна бочка; а до ранку вже був бадьорий, гострий, як молодий часник, і здоровий, як свіжий хрін і т. ін.* Поширені й компаративні фразеологізми на основі порівняння людини, її побуту з природними явищами: *чиста, як росиця; переміни сипляться, як злива*. Д. Кешеля, послуговуючись порівняльними фразеологізмами, описує багате довкілля, у сув'язі з яким пишуть книгу своєї долі його земляки. Тому зовсім не випадкові в обстежуваних одиницях назви представників фауни з їх типовими рисами, звичками, способом життя, фізичними якостями: *лежу під периною, як пуголовок у намулі; принишки, як горобці за мить до*

урагану; витягнули шиї, як гуси, зачувши наближення лисиці; у глибокім відчаї заревів, як медвідь у хащі; покрутила головою, як чапля на болоті; старий, як ворона; най вам буде нівроку, як молода лошиця; вічно голодний, як крадений кінь.

Емоційної експресивності тексту додають алюзії, пов'язані з біблійними, міфологічними сюжетами та з історичними особами: *раптово почав копатись і лускати руками в живіт, як грек у ворота нещасної Трої; враз почало трусити, як Помпеєю перед виверженням Везувію; дивилась на мене такими очима, як римляни на Нерона, коли той спалив торговий центр міста; дивився на Маню, як цар Ксеркс на потовчену спартанцями армію.* Прикметною рисою роману-колажу «Родаки» є використання діалектної лексики, яка є складником компаративних фразеологізмів, маркером цікавого мовного світу героїв твору: *але біда на нещасного сирохмана паде, як сліпий дощ у нечеканий час; лице червоніє, як парадичка; так ми файно, якби у серці ружа розцвіла; так, Марьо, ви дуже славного роду, лем псячого ходу; бовванів, як медвідь у гаврі; мчав, немов шалена шаркань; в грудях стало так гарячелюбимо, як котам на мартовській шпацірці; ви што так радуєтеся, якби когути знеслися.*

Уживаючи компаративні фразеологізми, Д. Кешеля створює іронічний, гумористичний ефект художньої оповіді: *дід Наполійон такими очима подивився на Фийсу, наче в того на лобі щойно роги зійшли; ой, так я, Мішку, настрахалася, як кобила, коли воза переверне; дід, як молодий лошак, з диким криком підхопився; сплелися шиями в затяжному родинному поцілунку, як африканські кобри; зневажливо фиркнула, наче генеральська кобила; а я, звісна річ, так переживав у ці хвилини за школою, як баран, коли вовк удавиться кісткою; ти што, легіню, такий чумний, якби в тебе стріха з голови пішла в гості на свинарник; баба загорілась, як паровозна кочегарка; і власне сьогодення, і майбутнє мене бентежили в рівній мірі, як гусака, коли у свині нестерпно зуби розболяться; позавчора прийшла, як коза з танців.*

Закарпатська природа теж вияскравлена в авторських компаративних фразеологізмах із метою більш розгорнутого, емоційно насиченого опису: *повітря стало свіжим і смачним, як морозиво; навколишні поля і долини пахкотіли, як великодні паски; вітер пахне, як вічно черствий хліб.*

Висновки. Роман-колаж Дмитра Кешелі «Родаки» наповнений оригінальними компаративними фразеологізмами, які в поєднанні з яскравою образністю діалектного слова увиразнюють авторське мовлення й роблять текст колоритним, іронічним, гумористичним, пом'якшуючи опис важкої картини післявоєнного комуністичного Закарпаття.

Література:

1. Баранник Н. О. Сутність та структурні особливості компаративних фразеологізмів сучасної української мови. *Науковий вісник*

- міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2014. № 1. Том 1. С. 8–11.*
2. Бернадська Н. Пора заново відкрити Дмитра Кешелю. *Українська літературна газета. 2017. 24 березня. С. 16.*
  3. Заскалета В. Порівняння як засіб увиразнення портретного опису персонажа (на матеріалі роману-колажу Дмитра Кешелі «Родаки»). *Проблеми зіставної семантики : зб. наук. статей. К. : ВЦ КНЛУ, 2017. С. 81–87.*
  4. Заскалета В. Типологія семантичних полів порівняння за значенням об'єкта (на матеріалі роману-колажу Д. Кешелі «Родаки»). *Вісник КНЛУ. Серія «Філологія». 2018. Том 21. № 1. URL : <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2018.135664>.*
  5. Ігнатович О. Коли у свідках співоче каміння. *Д. М. Кешеля. Запишіть у свідки мої сльози: романи з народного життя / передм. О. С. Ігнатович. Ужгород : ТДВ «Патент», 2011. С. 5–20.*
  6. Кешеля Д. Родаки: роман-колаж. Київ : Академія, 2017. 384 с.
  7. Кизилова В. Авторська спроба репрезентації історії покоління в романі Дмитра Кешелі «Родаки». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : «Філологія». 2018. Вип. 33 (1). С. 39–41.*
  8. Красавіна В. Авторська трансформація фразеологізмів у романі-колажі Дмитра Кешелі «Родаки». *Філологічні науки. 2019. Вип. 48. С. 175–180.*
  9. Поп В. Реальний і віртуальний світ Дмитра Кешелі: нарис життя і творчості. Ужгород, 2005. 152 с.
  10. Потуремець В. Магічний реалізм творів Дмитра Кешелі: інтелектуалізм / укладач В. В. Потуремець. Полтава, 2018. 13 с.
  11. Туранський І. Семантична категорія інтенсивності в англійській мові : монографія. М. : Вища школа, 1990. 172 с.
  12. Щепка О. Типологія компаративних фразеологічних одиниць в українській і російській мовах: порівняльний аспект. *Лінгвістичні студії. 2011. Вип. 23. С. 211–215.*

Koba Diana. Comparative phraseologisms in the novel-collage «Relatives» by Dmytro Keshelia.

The research deals with comparative phraseological units in the given novel-collage. Their groups were logically defined, the core textual traits were ascertained.

Key words: *comparative phraseologisms, comparison, stable comparisons, logical model of comparison, textual traits*

Scientific supervisor – Iryna Pavlova, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Language

УДК 811.111.2'9373.45

ФУНКЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАПОЗИЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Марія Анатоліївна Криворотенко

Науковий керівник – Оксана Анатоліївна Коваленко,
д. пед. н., професор, завідувач кафедри
практики англійського усного і писемного мовлення,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Тези присвячено проблемі запозичень як особливого шару лексики в англійській мові. У контексті проблеми розглядаємо функційно-прагматичний аспект запозичень. Запозичення вважають продуктом довготермінової перспективи та історичного розвитку англійської мови.

Ключові слова: англійська мова, запозичення, лексика.

На сьогодні кількість запозичень є величезною. Запозичення можна знайти в художній літературі та літературі іншого характеру (наприклад, політичній), у словниковому запасі, який використовується в науковій термінології, маркетингу, спорті, музиці та значній кількості інших сфер людської діяльності.

Багато слів, утворених шляхом запозичення, міцно ввійшли до словникового запасу англійської мови, їхня кількість невинно зростає з року в рік. Усе це доводить, що запозичення стають усе вживанішими, набираючи обертів як самостійний продуктивний словотвірний тип. Тепер запозичення передають різні концепції та явища в різних галузях науки, технологій, політики, соціальних явищах, космосу, досліджень, транспорту, мистецтва, авіації, повсякденного життя, економіки й фінансів, спорту, мови й лінгвістики, освіти, охорони здоров'я, сільського господарства тощо. Завдяки своїй унікальності й виразності запозичення розлого використовують у ЗМІ. Основним чинником, що сприяє поширенню запозичень у цих галузях, слугує їх високий лінгвопрагматичний потенціал. Вивчення функційних і прагматичних аспектів допомагає чітко диференціювати утворені запозичення. Якщо здійснюється свідоме запозичення, функційно-прагматичний підхід є цілком виправданим у такому разі.

Отже, об'єктивні мовні факти засвідчують, що запозичення обов'язково входить до системи словотвірних засобів сучасної англійської мови. Увійшовши до системи словотвору цієї мови, він, з одного боку, не може не підкоритися впливу стабільних, сталих елементів мовної системи, а з іншого, – не може не чинити свого впливу на ці елементи.

У світлі теорії одиниць прагмалінгвистики можна зробити висновок, що запозичення здебільшого реалізують свій прагматичний потенціал у певних мовних ситуаціях.

Завдяки незвичайним словотворчим функціям запозичення задовольняє мовні потреби суспільства, що не може бути повністю зреалізоване за допомогою інших засобів – афіксів, слів-компонентів і т. д.

Отож, злиття служить розвитку й постійному вдосконаленню віддзеркалення дійсності в мовній картині світу.

Отримані результати цього дослідження й окреслені висновки можуть використовуватися для вивчення словотвірної діяльності англійської мови, а також для аналізу текстів різних стилів.

Порівняльний аналіз допоможе поглибити уявлення про характер злиття загалом. Ці матеріали також можна використовувати для розробки теорії словотворення сучасної англійської мови.

Kryvorotenko Mariia. Functional-pragmatic aspect of borrowings in English

The thesis is devoted to the problem of borrowings in English as a special layer of vocabulary. Also, the functional-pragmatic aspect of borrowings was the subject of in-depth analysis. Borrowings are considered to be a product of the long-term perspective and historical development of the English language.

Key words: *English language, borrowings, vocabulary.*

Scientific supervisor – Oksana Kovalenko, Doctor of Sciences, Professor, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Head of the Department of Practice of Oral and Written English

УДК 811.111'2:164.2

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРЕДИКАТИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Наталія Андріївна Кріль,

Дар'я Ігорівна Фурса,

Дарина Вікторівна Міщенко

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,

к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

У статті висвітлено шляхи наукового витлумачення предикатив психоемоційного стану носія в англійській мові.

Ключові слова: *предикат психоемоційного стану носія, англійська мова.*

Термін «предикат» виник у межах логіки як науки, у подальшому відбулося його запозичення мовознавством, оскільки таке логічне поняття первісно пов'язане було саме з мовою та мовною діяльністю людини. Поняття «предикат» у різних наукових джерелах потрактовують, зазначимо, неоднозначно.

У сучасній лінгвістиці чільне місце займає дослідження семантики предикатів як конститутивних одиниць висловлення. Предикати пропозиціональної установки, які вивчали в логіці, наразі опинилися об'єктом уваги й лінгвістів. М. Я. Блох указує на те, що «предикативний зв'язок має двоїсту природу, оскільки підмет управляє предикатом, визначаючи суб'єкт предикації, а предикат управляє підметом, визначаючи подію предикації, тобто описує дію, стан або якість предикованого суб'єкта» [4, с. 225].

Слід також розрізняти кваліфікування поняття «предикат» у лінгвістиці, на відміну від власне логіки. Якщо послуговуватися лексею «предикат» саме як терміном, то необхідно «відмежуватися від різноманітних способів вживання цього слова з досить невизначеною областю значення (часто під предикатом мають на увазі дієслово, присудок, групу присудка)» [6, с. 60]. Із цим терміном має асоціюватися одне значення, яке природно тлумачиться як семантичне за своєю природою.

В. Б. Касевич визначає предикат у його зв'язку зі смисловою повнотою / неповнотою. Обов'язковість валентностей – це і є наявність або відсутність смислової повноти, самодостатності, що й визначається смисловими (семантичними) правилами певної мови. Предикат – організувальний центр семантики висловлення, без нього конструкція «розсипається». Але й сам предикат «говорить» лише про тип ситуації та її учасників, а не про реальність останніх. Водночас набір учасників зумовлює предикат: наприклад, маючи набір аргументів – учасників ситуації – «візник», «кінь», «батіг», ми з досить великою часткою впевненості передбачаємо предикат «поганяти» або «бити»; чим більше аргументів, тим легше відновити предикат [6, с. 60].

Г. А. Золотова поняття «суб'єкт» і «предикат» розглядає як семантико-синтаксичні категорії, відповідно їм надають «синтетичну» характеристику: «предикат (предикований компонент, присудок) – другий із двох організувальних моделей компонентів, виразник ознаки, приписуваної суб'єкту в категоріях часу, модальності, особи» [5, с. 431]. Типові значення пропозицій, на думку вченої, виявляються передовсім у категорійно-граматичному характері предиката; із точки зору семантики предикат повідомляє про дію, стан, як і інші ознаки предмета, названі предикованим ім'ям [5, с. 168].

Різноманіття та невизначеність значень терміна «предикат» відбувається, ймовірно, через те, що такий термін, на думку Т. Б. Алісової, «прикладений до трьох різних планів, які існують у будь-якому висловлюванні: до семантичного плану, безпосередньо

співвіднесеному з позамовною ситуацією, до комунікативного, що виникає у процесі мовного акту, і до граматичного, де смисловим категоріям перших двох планів регулярно відповідають спеціальні граматичні форми» [1, с. 9].

Сутність предиката формується в позначенні та оцінці статальних властивостей і динамічних проявів предметів дійсності, їх взаємозв'язків один з одним. У сфері предикатів диференціюють значення, шліфується система понять [2, с. 172]. Ідентифікована семантика (значення суб'єкта) звернена до просторового параметра світу, предикатна – зорганізована тимчасовою віссю. Значення предиката – ніби окремий кадр, який містить у собі «тіні минулого, контури, які відійшли у вічність» [3, с. 219]. На думку Ю. С. Степанова, «предикат повинен оцінюватися у співвідношенні з таксономією імен суб'єктів, або «термів» [7, с. 312]. Тут постає питання про виокремлення предикатів різних семантичних ступенів, або рангів.

Література:

1. Алісова Т. Б. Нариси синтаксису сучасної італійської мови (Семантична і граматична структура простого речення). Москва : Вид-во Московського університету, 2016. 293 с.
2. Арутюнова Н. Д. Логічні теорії значення. *Принципи і методи семантичних досліджень*. Київ : Веселка, 2016. 377 с.
3. Арутюнова Н. Д. Пропозиція і її сенс. Київ : Наука, 2016. 383 с.
4. Блох М. Я. Теоретична граматики англійської мови : підручник. Київ : Вища школа, 2014. 381 с.
5. Золотова Г. А. Нарис функціонального синтаксису української мови. Київ : Наука, 2013. 351 с.
6. Касевич В. Б. Семантика. Синтаксис. Морфологія. Київ : Наука, 2017. 309 с.
7. Степанов Ю. С. До універсальної класифікації предикатів. *Вісник освіти*. 2013. Т. 39. № 4. С. 34-47.

Krill Nataliia, Fursa Dariia, Mishchenko Daryna. Scientific interpretation of psycho-emotional subject's state predicates in the English-speaking world-image

The article deals with the ways of scientific interpretation of psycho-emotional subject's state predicates in English

Key words: *psycho-emotional subject's state predicate, English*

Scientific supervisor – Ruslana Shramko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.161.2.09-31:811.161.2'367.335.2

СКЛАДНОПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ В СТРУКТУРІ РОМАНУ-НАМИСТА

М. ДОЧИНЦЯ «СВІТОВАН. ШТУДІЇ ПІД НЕБЕСНИМ ШАТРОМ»

Анна Віталіївна Лісна

Науковий керівник – Ірина Григорівна Павлова,
к. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Статтю присвячено дослідженню особливостей функціонування складнопідрядних речень у романі М. Дочинця «Світован». Виокремлено найпоширеніші їх різновиди, зацентовано увагу на структурно-семантичних особливостях і текстотвірних спроможностях.

***Ключові слова:** складнопідрядне речення, текстотвірні спроможності, структура речення, семантико-синтаксичні особливості, засоби зв'язку.*

Постановка проблеми. Складне речення постійно перебуває в центрі наукових зацікавлень лінгвістів (І. Вихованець, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, М. Заборна, Е. Олійник, І. Слинько, Р. Христіанінова, Л. Шитик, К. Шульжук та ін.). З-поміж його типів у структурі художнього тексту найвищу функційну активність мають складнопідрядні речення – «цілісні утворення складної структури, що ґрунтуються на трьох відносно автономних, але водночас тісно пов'язаних аспектах організації: формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному та комунікативному» [4, с. 307]. Складнопідрядні речення дають змогу авторові висловлювати складні думки з метою аналізу важливих проблем, порушених у тексті, створювати ситуації співдії автора й читача, спонукати до розмислів та відповідної соціальної поведінки.

Розлоге мовознавче обстеження структурно-семантичних і функційних особливостей складнопідрядних речень у романі-намисті М. Дочинця «Світован» не проводили, тому актуальність дослідження не викликає сумнівів.

Мета дослідження полягає в аналізі структурно-семантичних і функційних особливостей складнопідрядних речень у романі-намисті М. Дочинця «Світован. Штудії під небесним шатром».

Виклад основного матеріалу. Дослідження мовної організації художніх творів ґрунтується на виявленні їх різнорівневої специфіки та з'ясуванні ролі лінгвальних одиниць у текстотворенні. Синтаксичні конструкції, зосібна різнотипні складнопідрядні речення, у цьому процесі є найвиразнішими з огляду на їхні можливості художнього відображення дійсності.

Репертуар зафіксованих типів синтаксичних конструкцій розлогий і за будовою, і за семантичними особливостями, і за комунікативним призначенням та сполучними засобами. Автор використовує складнопідрядні речення для деталізування думок, що зумовлено насамперед філософсько-психологічними настановами аналізованого тексту.

У дібраному мовному матеріалі активністю вирізняються складнопідрядні речення з підрядними з'ясувальними, у яких підрядна частина конкретизує зміст присудка чи головного члена зі значенням повідомлення, передавання інформації, психічного стану, розумової діяльності, сприймання; додатка головної частини, перебуває в постпозиції та приєднується за допомогою сполучника *що*: *З несподіваним жалем я подумав, що ніколи чомусь не дозволяв собі з нею на вулиці такої фривольності; Я гадав, що се тільки звірам відоме; Тоді я ще не знав, що цей чоловік поважного віку, але без слідів часу на обличчі, говорить не пустош; що світ не раз і не двічі брав його в залізні кліщі; Але я встиг зазримити, як ходить садом господар – ступає сторожко, як кіт, не натоптує стежин, обходить табунці блаженьких квітів-самосівок; Тоді я ще не знав простої істини, що особисте щастя – це спілкування з близькими тобі по духу.*

Регулярно вживаними є і складнопідрядні речення з підрядними означальними в пост- та інтерпозиції: *Потюпав до кринички, що цямотіла з-під дуплистого явора; Озеро, яке ми перевернули догори дном, затверділо ребристими спадами на тлі неба;*

Важливі текстотвірні функції виконують складнопідрядні речення з підрядними займенниково-співвідносними частинами з огляду на складник узагальнення в їхній семантиці: *Це філософія тих, хто весь час на плаву; Він із тих, яким нічого пояснювати не треба.*

Функційно яскраві складнопідрядні речення з підрядними обставинними, вони різноманітні структурно й за змістом: *Будеш сам за собою чаяти, бо я приденно на роботі.* Позиція підрядної частини після головної сприяє розміреному темпу оповіді, налаштовує на довірливу бесіду з автором. Прикметно, що М. Дочинець часто послуговується й одиницями з підрядним у препозиції, оскільки саме цю частину він робить значущою з погляду реагування й майбутніх дій співрозмовника. Зміст частини звучить, ніби настанова: *Коли нас заскакує якийсь клопіт, ми спрямовуємо на це весь душевний захист; Коли ти стрінеш жінку, яка буде берегти своє тіло тільки для тебе й водночас берегти твоє серце, – то зрозумієш, що вона справді твоя; Якщо птицям небесним тут утішливо вмирати, то й чоловікові спокійно жити...*

Крім складнопідрядних елементарних речень, М. Дочинець послуговується також і складнопідрядними реченнями з кількома підрядними, уводячи читача-співбесідника в коло філософських розмислів: *Коли зіткнешся навч із животиною, вона водночас прикипає і до твоїх очей, і до рук, і до ніг, щоб вибрати слушну мить порятунку чи нападу; Живий хліб може становити половину денного харчу, бо в ньому є все, що потребують тіло і душа.*

Отже, складнопідрядні речення в романі М. Дочинця «Світован» виконують важливі текстотвірні функції, будучи різноманітними за змістом, комунікативним призначенням, семантикою сполучників і сполучних слів, вони увиразнюють авторське мовлення, надають йому

додаткових семантичних та стилістичних відтінків. Складнопідрядні речення допомагають відтворити у філософсько-психологічній прозі багатоманітні зв'язки та взаємозалежність між явищами реального світу, його експресивність і динамізм.

Література:

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. К. : Либідь, 1993. 368 с.
2. Дочинець М. Світован. Штудії під небесним шатром. Мукачєво : Карпатська Вежа, 2014. 232 с.
3. Караман С. О., Морозова Н. В. Специфіка структурно-семантичної організації складних (двокомпонентних) речень займенниково-співвідносного типу в художній прозі Євгена Гуцала. *Лінгвістика*: зб. наук. праць. Вип. 2. Херсон : Вид-во ХДУ, 2005. С. 171–177.
4. Христіанінова Р. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові. К. : ВД Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. К. : ВЦ «Академія», 2004. 408 с.

Lisna Anna. Complex sentence in the structure of a novel-necklace «Svitovan. Studies under the heavenly tent» by Myroslav Dochynets

The article is devoted to the study of functioning peculiarities of complex sentences in M. Dochynets' novel «Svitovan». The emphasis was put on the structural and semantic features of these sentences as well as on their textual potential and the most common types.

Key words: complex sentence, textual potential, sentence structure, semantic-syntactic features, means of communication.

Scientific supervisor – Iryna Pavlova, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of Ukrainian Language

УДК 811.111'27«18»

МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ВІКТОРІАНСЬКА ОСВІТА В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОЛІТТЯ

Анна Петрівна Михеєва

Науковий керівник – Михайло Юрійович Рахно, к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У роботі описано основні особливості реалізації мовного концепту Вікторіанської освіти в англійській літературі ХІХ століття. Крім того, досліджено наукову значущість роботи та розглянуто актуальність сфери реалізації мовного концепту.

Ключові слова: Вікторіанська освіта, безграмотність, школа, мовний концепт, вікторіанство.

Мета. Дослідити мовні особливості Вікторіанської освіти 19 століття.

Актуальність. Указана робота є актуальною, особливо для вчителів та науковців, адже Вікторіанський період є одним з особливих в англійській літературі того часу, він характеризується науковою значущістю.

Багато в чому історія освіти йде рука об руку з історією грамотності та історією читання. Саме тому більшість творів, що стосуються Вікторіанської освіти, певною мірою стосуються й дослідників літератури, причому більшість із них містить хоча б певну згадку про зв'язок між освітою та літературою. Хоча станом на сьогодні освіту часто сприймають насамперед як формальну освіту в школах, коледжах та університетах, слово «освіта», без сумніву, охоплює набагато більше, ніж просто репетиторство чи навчання учнів. У широкому сенсі ця лексема поєднує «самовирощування», автодидактизм, навчання за допомогою журналів та газет, освіту через дидактичну художню літературу, соціалізацію, а також моральний, релігійний та духовний розвиток – загалом діяльність, що може відбуватися в різних сферах. І справді, Вікторіанську освіту забезпечували не в школі, а вдома, при цьому значною була кількість дітей Вікторіанського періоду, котрих виховували батьки, вихователі чи гувернантки, а деякі коментатори ставилися до самої ідеї школи з великою підозрою. Лише до Закону про освіту 1870 р. в Англії створено місцеві ради освіти з метою забезпечення навчання й виховання тих, хто з фінансових, релігійних чи соціальних причин не міг відвідувати школи, створені приватним сектором чи церквою. Лише у 1880 році навчання у школі стало обов'язковим для дітей у віці від п'яти до десяти років.

Однак, як показано у «Вінсенті» 1993 р., рівень грамотності покращувався ще до створення державної освіти. Натхненні можливостями, які надає грамотність із точки зору розвитку кар'єри, соціального спілкування та дозвілля, багато робітничих сімей та громад узяли на себе ініціативу самоосвіти, скориставшись благодійними школами, церковними школами та недільними школами, якими могли. Звичайно, освіта полягала ще й у тому, щоби дорослі навчалися самотужки, виховували один одного і навіть навчалися у дітей (як Джо у «Великих очікуваннях» Чарльза Діккенса). У загальноосвітніх державних початкових та середніх школах викладали понад 20 мов, серед яких китайська, італійська, японська, індонезійська, французька, аусланська, іспанська та німецька мови.

Вікторіанський уряд також підтримував надання освіти понад 50 мовами поза навчальними заняттями через Вікторіанську школу мов та спільноти мовних шкіл, щоби діти могли вивчати й підтримувати рідну мову чи мову та культуру спадщини.

VSL – це державна школа, яка пропонує мовні програми більш ніж 50 мовами від Фонду для учнів до 12 років, які не мають доступу до вивчення цих мов у своїх загальноосвітніх школах. VSL пропонує програми навчання мови віч-на-віч у позаурочний час, переважно вранці в суботу та дистанційну мовну освіту в навчальні години. VSL також є зареєстрованою навчальною організацією через Австралійський орган із питань кваліфікації, який може проводити національно визнані курси за сертифікатом професійно-технічної освіти та професійної освіти (ПТО) із прикладної мови та ПТО у шкільних програмах. Навчатися можуть учні державних чи недержавних шкіл.

Громадські мовні школи надають мовні програми для дітей шкільного віку (від 12 років) після уроків або у вихідні. Ці громадські некомерційні організації пропонують програми більш ніж 45 мовами, які дозволяють дітям вивчати чи зберігати рідну мову або мову спадщини.

За вікторіанського періоду вибудовано специфічну національно культурну парадигму понять і цінностей. Саме про цю добу так іронічно писав Ч. Діккенс: «На той час ми, британці, дійшли рішучого переконання, що піддавати сумніву нашу найкращість у всьому – рівнозначне національній зраді». Вікторіанська доба мислиться найважливішою епохою для розвитку англійської нації, саме тоді відчутно змінювався англійський національний характер.

Висновки. Отже, вікторіанство є національним культурним явищем, яке ознаменувалося низкою стійких ознак: певною ідеологією, напрямом думок, способом життя, комплексом етико-естетичних правил, за якими стояв англійський стиль буття, національний характер і «стара добра Англія», мила й надійна, процвітаюча й могутня. Усе це мало надзвичайно потужний вплив на реалізацію мовного концепту того часу.

Література:

1. Английская литература от XIX века к XX, от XX к XIX: Проблема взаимодействия литературных эпох. М. : ИМЛИ РАН, 2009.
2. Анненкова О. С. Зарубіжна література XIX століття: європейська реалістична проза 1830-1880-х років. К. : Знання України, 2006.
3. Бредбері М. Британський роман нового часу. К. : MSBrand Corporation Agency, 2011.

Mykheieva Anna. Lingual representation of the concept of VICTORIAN EDUCATION in English literature of the XIX century

The article deals with the main specific features of the realization of the VICTORIAN EDUCATION lingual concept in the XIX c. English literature. The paper also highlights the scientific importance of the thesis and topicality of the linguistic concept representation sphere.

Key words: *Victorian Education, illiteracy, school, lingual concept, Victorian age.*

Scientific supervisor – Mykhailo Rakhno, PhD (General Linguistics), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.116.2'25'276

ЖАРГОНІЗМИ ТА ЇХ СЕМАНТИКА ЯК КАТЕГОРІЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Каріна Юріївна Муль

*Науковий керівник – Михайло Юрійович Рахно,
к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

Переклад жаргонізмів, зважаючи на їхню експресивність та емоційність, є нелегким і багатоаспектним завданням. Стаття містить стислий огляд можливих перекладацьких прийомів (рівнозначний еквівалент, транскрипція, транслітерація, генералізація, конкретизація тощо) і надає конкретні приклади їх реалізації.

***Ключові слова:** жаргон, перекладацькі трансформації, еквівалент, семантична заміна.*

Використання лексичних одиниць, які належать до нелітературних прошарків, поширене в різних сферах життя й діяльності. Жаргонізми як нестандартне мовне угруповання використовують у мові професійних та соціальних груп для полегшення порозуміння між їх учасниками. Прагнення до використання жаргону може бути зумовлене потребою самовираження й досягнення певної комунікативної мети. Жаргонізмам властива експресивність та емоційність, саме тому їх використання допомагає мовцеві висловити думку в колі учасників, які розуміють семантику цих лексем. Репрезентуючи багатий стилістичний потенціал, вони тим самим являють серйозну проблему для перекладу, спричинену відмінностями між лексичними системами англійської та української мов. Питання ролі жаргонної лексики в мовознавстві та особливості її перекладу досліджено в роботах Є. С. Власова [1], В. В. Зірки [2], Г. М. Маслової [3], Ю. Плетенецької [4], Н. В. Третяк [5] та ін.

Основне завдання перекладача під час фахової діяльності – досягнення еквівалентності та адекватності. Складність перекладу жаргонізмів зумовлена й тим, що при відтворенні цих нестандартних мовних одиниць перекладач зустрічається з розходженнями між лексико-семантичними системами вихідної та цільової мов. Інша причина труднощів у перекладі жаргонізмів полягає в наявності розбіжностей в експресивних елементах значення, що неминуче

призводить до виникнення варіацій слів. Вони так само можуть як зберігати емоційний компонент, так і мати нейтральне семантичне навантаження. Відтворення потрібного ступеня експресивності вимагає пошуку такої цільової одиниці, яка б містила необхідний ступінь оцінки та експресивного забарвлення.

Жаргонізми використовують специфічні групи людей, наприклад, представники певної професії або соціального прошарку. У зв'язку з цим їх ідентифікують представники групи, це здебільшого не викликає труднощів для розуміння в міжкультурній комунікації між членами цих спільнот. Для їх перекладу застосовують еквівалент вихідної одиниці цільової мови, наприклад: *“Mr Galvin is known as a sympathetic, thoughtful man who measures his words carefully; Mr Zander, in contrast, is a hard-charging **fast talker** who never hesitates to speak his mind”* [6]. *Fast talker* – це жаргонізм, який означає «швидко розмовляти про незначущі речі або казати те, що не відповідає дійсності, тобто вигадувати на ходу». В українській мові існує еквівалент цього жаргонізму – *базікало, балакун*. Один із цих еквівалентів застосовано у перекладі: *«Пан Гальвін відомий як симпатична, вдумлива людина, яка ретельно підбирає слова; на противагу цьому, пан Зандер – наполегливий швидкий **балакун**, який ніколи не вагається висловлювати свою думку»* [6].

Деякі жаргонізми відтворюють за допомогою транскрипції або транслітерації, наприклад: *“Even as **lockdowns** have been relaxed, and some travel has resumed, airlines, cruise lines and tour operators are all still losing money hand over fist”* [7]. Термін *lockdowns* утворився у кримінальній сфері. У мові в'язнів він означає ситуацію, коли злочинців не випускають із камер. Сьогодні цей жаргонізм знайшов реалізацію в економічній сфері, де він означає політику обмежень, що встановлюють для людей або суспільства загалом у зв'язку з певними ризиками для них або інших людей, наприклад, закриття бізнесу, обмеження на вільне переміщення мешканців та ін. У перекладі застосовано транскрибування *локдаун*: *«Навіть у міру послаблення **локдауну** і відновлення деяких подорожей авіакомпанії, круїзні лінії та туроператори все ще втрачають гроші»* [7].

У разі, коли в цільовій мові відсутній відповідний еквівалент оригінальної жаргонної одиниці, застосовують різного роду перекладацькі трансформації. Серед застосовуваних для відтворення жаргонної лексики трансформацій зустрічаємо генералізацію або конкретизацію значення, наприклад: *“...the current quarter as they cut costs through lay-offs and demand recovers somewhat. Still, there remains a lot of **red ink** in the industry”* [7]. Фразеологічний жаргонізм *red ink* перекладаємо тут за допомогою конкретизації значення, коли, зосібна, *red ink* – буквально означає *червоне чорнило*. В українській мові існує фразеологічний аналог *збитки*. У перекладі застосовано конкретизацію *борг*. Цей термін означає гроші, узяті в позику або безпосередньо суму заборгованості.

Жаргонізми можна перекладати за допомогою трансформації опису, що передбачає використання висловлення або фрази, яка передає значення вихідної лексичної одиниці за допомогою зображення її характеристик або роз'яснення її семантики замість прямої номінації, наприклад: *“And although hotels in city centres that rely on international visitors are doing badly, those serving domestic markets, or that can be driven to, are benefitting from the **staycation** boom”* [7]. *Staycation* у словосполученні *the staycation boom* належить до жаргонної лексики в індустрії туризму й гостинності, що ввійшла в мову під час боротьби з наслідками пандемії коронавірусу, яка охопила світ наприкінці 2020 року. Цей жаргонізм уживають для позначення відпочинку в рідній країні. Щоби зупинити поширення пандемії, уряди країн, зокрема, обмежили в'їзд туристів, це негативно вплинуло на роботу готелів. Однак завдяки внутрішньому туризму, який отримав позначення *staycation*, готелі змогли протистояти падінню доходів через брак іноземних туристів. У перекладі використано опис, який роз'яснює сутність цього поняття: *«І хоча у центрах великих міст готелі, які залежать від міжнародних туристів, стикаються з економічними проблемами, готелі, які обслуговують внутрішні ринки або які залежать від них, отримують прибутки завдяки буму на **відпочинок туристів у межах рідної країни**»* [7].

Отож, переклад жаргонізмів вимагає від перекладача пошуку еквівалента або відповідної семантичної заміни за допомогою перекладацьких трансформацій. Надскладним завданням для перекладача вважаємо досягнення еквівалентності та адекватності перекладу, оскільки жаргонна лексика репрезентована такими рисами, як експресивність та емоційний конституент. Крім цього, жаргонізми використовують у мові професійних та соціальних груп, тому вони можуть являти собою цілком вагому проблему для розуміння поза цим контекстом.

Література:

1. Власов Є. С. Особливості та способи перекладу жаргонної лексики і сленгу / наук. кер. О. М. Горлатова. *Інноваційні тенденції підготовки фахівців в умовах полікультурного та мультилінгвального глобалізованого світу* : збірник тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (07 квітня 2020 р., м. Київ) / за заг. ред. Ю. А. Бондарчук. Київ : КНУТД, 2020. С. 458–461.
2. Зірка В. В. Функції соціолекстів у сучасному недійному дискурсі: питання перекладу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*, 2014. С. 54-61.
3. Маслова Г. М. Особливості та способи перекладу жаргонної лексики (на матеріалі художнього тексту). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2016. Т. 1. № 21. С. 122–124.

4. Плетенецька Ю. Переклад жаргонізмів, сленгу, вульгаризмів та різновидів соціального діалекту в творі Дж. Селінджера «Над прірвою в житті». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Вип. 61. С. 321–324.
5. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. К., 2008. 20 с.
6. Industrial Biotech: Field of Dreams. *The Economist*. April 7, 2004. URL: https://www.economist.com/taxonomy/term/34/14587780?page=986&source=post_page
7. Staycationers are saving hotels and Airbnb from covid-19. *The Economist*. August 31, 2020. URL: <https://www.economist.com/business/2020/08/31/staycationers-are-saving-hotels-and-airbnb-from-covid-19>

Mul Karina. Jargonisms and Their Semantics as A Translation Studies Category
Translating jargon, considering its expressiveness and emotional coloring, is a complex and multi-faceted task. The article provides a short overview of possible translation techniques (a direct equivalent, transcription, transliteration, generalization, etc.) and provides specific examples of their implementation.

Key words: *jargon, translation transformations, equivalent, semantic replacement.*

Scientific supervisor – Mykhailo Rakhno, PhD (General Linguistics), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.111'276.2:07

ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анна Романівна Науменко

*Науковий керівник – Михайло Юрійович Рахно,
 к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
 Полтавський національний педагогічний університет
 імені В. Г. Короленка*

У статті наведено основні питання розвитку молодіжного сленгу, а також нові тенденції, які зумовлюють появу значної кількості лексичних новотворів, притаманних різним верствам населення, представникам певних професій, соціальних та вікових груп. До таких лексичних новотворів належать сленгізми – жаргонні слова або вислови, що, проникаючи в літературну мову, набувають певного емоційно-експресивного забарвлення.

Ключові слова: *молодіжний сленг, жаргон, спілкування, мова, мовлення, запозичення, мовна норма.*

У статті розглянемо основні проблеми розвитку молодіжного сленгу в англійській мові. У статті представлено основні підходи до визначення сутності поняття «сленг». Висвітлено різні види молодіжного сленгу та схарактеризовано низку життєвих ситуацій, у яких молодь використовує сленгові вислови. Представлено основні поради щодо оволодіння молодіжним сленгом у сучасному світі й узагальнено значення сленгу для людини, яка розмовляє англійською мовою.

Актуальність проблеми полягає в появі та використанні молодіжного сленгу в сучасній англійській мові. Ми розглянули умови, за яких молодіжний сленг як окремий прошарок національної мови, що відображає певною мірою рівень культури, освіченості й розвитку суспільства, проникає в мовлення сучасної молоді.

Метою статті є характеристика та визначення ролі молодіжних сленгізмів у мовленні. Автори у своєму дослідженні звертають увагу на типи молодіжної сленгової лексики, сфери її активного використання та наводять приклади вживання. На тлі історичних та політичних подій соціально активна молодь вводить у своє мовлення так звані неосленгізми, що означають нові поняття, доступні для розуміння усіма верствами сучасного населення. Вони є актуальними для позначення особливих понять, притаманних реаліям життя сучасної молоді, й виникають в умовах легкого та невимушеного повсякденного спілкування. Так само постійним і невичерпним джерелом сленгізмів в англійській мові є запозичення з інших, передусім із латинської, мов.

Використання сучасних пристроїв та Інтернет-технологій також є плідним підґрунтям для створення нових сленгізмів та жаргонних форм спілкування. Нині сленг активно використовують у різних стилях мови – художній літературі, засобах масової інформації (газетах, журналах, радіо, телебаченні, рекламі), він лунає зі сцени театрів та в кіно. Це неспростовно засвідчує, що сленг є складним мовним утворенням, яке уособлює реалії сьогодення і входить до розмовної та нормативної лексики сучасної людини.

Отож, ми обґрунтували проблеми розвитку молодіжного сленгу та вплив сучасних пристроїв та електронної комерції на створення нових сленгізмів і жаргонних форм спілкування. Ми довели, що нові тенденції зумовлюють появу у ній значної кількості лексичних новотворів, притаманних різним верствам населення, представникам певних професій, соціальних та вікових груп.

Література:

1. Функціонування молодіжного сленгу: веб-сайт. URL : <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.3.39>
2. Кобяков О. М., Єрмоленко С. В., Єрмоленко А. І. Інтерлігвальні вектори молодіжного сленгу на матеріалі англомовного та україномовного дискурсів. *Філологічні трактати*. 2011. Том 3. № 3. 79 с.

Naumenko Anna. Peculiarities of youth slang of modern English language in the media

The article presents the main issues of youth slang development as well as new trends that lead to the emergence of a significant number of lexical innovations inherent in different segments of the population, representatives of certain professions, social and age groups. Such lexical innovations include slang words or expressions that, penetrating the literary language, acquire a certain emotional and expressive colour.

Key words: *youth slang, jargon, communication, language, speech, borrowing, language norm.*

Scientific supervisor – Mykhailo Rakhno, PhD (General Linguistics), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 821.161.2.09:811.161.2'276.1

**СОЦІОЛЕКТ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ІВАНА СВІТЛИЧНОГО:
СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

Вікторія Володимирівна Павлюк

Науковий керівник – Світлана Олександрівна Педченко, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Схарактеризовано семантико-стилістичні умови функціонування лексем зниженої конотації, так званих «соціальних діалектів» (жаргонізмів, арготизмів), на тлі поетичного дискурсу І. Світличного.

Ключові слова: *діалект, конотація, лексема.*

Лексика зниженої конотації до цього часу знаходиться поза межами наукових інтересів мовознавців. Проблеми лексико-семантичного наповнення поетичних творів І. Світличного теж не стали предметом прискіпливої уваги дослідників. Художній доробок письменника вирізняється своєю поетикою, оригінальністю й цікавим поєднанням вишуканої поетичної форми із лексикою в'язничного «дна». У цьому зв'язку визріла нагальна потреба у з'ясуванні семантико-функційних характеристик соціолекту на тлі художнього дискурсу письменника.

Експресивний і прагматичний потенціал жаргонної лексики динамізує сучасну комунікацію і всю мовну систему загалом. Жаргон, включений у сучасний узус, уможливорює вираження іронічного ставлення до описуваних подій і навколишньої дійсності. Більшість ознак жаргону визначаються усною формою його побутування: зокрема,

використанням розмовної, грубувато-фамільярної лексики, що надає мовленню емоційно-експресивного забарвлення, робить його живим і безпосереднім.

І. Дзюба в передмові до книжки «Серце для куль і для рим» підкреслював: «Одним із лейтмотивів публікацій І. Світличного була думка про неправомірність перенесення в естетику філософських категорій, неправомірність змішування категорій естетики і категорії філософії. Це важлива думка, тому що таке перенесення і змішування було «теоретичною» основою вульгарного соціологізму і різного роду політизації та ідеологізації художньої творчості» [2, с. 8].

Для мови І. Світличного характерні вишукано-художня форма, високий архаїзм і брутальний вульгаризм: «лицар» і «шпана» – це своєрідна словесна шокова терапія, побудована на свідомих дисонансах, своєрідний культ просторіччя й вульгаризму як стилістичний вибір. Людина м'яка й інтелігентна, він водночас гостро відчував характеристичність, «свою правду» такої лексики, уміло обігрував ці слова, «колекціонував» їх, обстоював доречність їх у відповідному контексті.

У тюремних сонетах І. Світличного нерідко вживаються просторічні слова й навіть вульгаризми, за допомогою яких автор досягає їдкої іронії й сарказму, на що вказують дослідники його поетичної мови [1, с. 92]. Однак для неї характерна поліфонічність, публіцистична загостреність, динамічність стилю, у якому ліричні медитації переходять в іронічні чи підкреслено сатиричні коментарі ліричного героя [3, с. 93].

Основними характерними рисами поезики шістдесятника є тюремна лексика («шмон», «шмонали», «менти», «вишка», «шмональники», «шпана», «їдло», «зек», «шмаркач» тощо), його стилістика – «терпка свідомо не рафінована, без специфічних поетизмів, із виразним нахилом до «солоних» слів, сленгових зворотів, просторіччя» [4, с. 20]. Наприклад, «влип», «стерво», «чорт пухлий», «під хвіст собаці», «мордуватися», «глипати», «куняти», «дурника ліпити», «чортівня», «гніда», «лайно», «закиморе» тощо.

Отже, своєрідний художній дисонанс є свідомим стилістичним вибором поета.

Література:

1. Венєвцева Л. Стилістична роль фразеологізмів у поетичній мові Івана Світличного. *Тенденції розвитку української літератури та літературної критики нових часів* : тези доповідей та повідомлень наукової конференції. Х., 1996. С. 90–103.
2. Дзюба І. «Душа, розпластана на пласі...». *Світличний І. Серце для куль і для рим*. К. : Рад. письменник, 1990. С. 8–17.
3. Калашник В. Поетичний контекст Івана Світличного: стилістика інтертекстуальності. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2008. № 16–18.

4. Коцюбинська М. Доброокий: Спогади про Івана Світличного. К.: ЧАС, 1998. 572 с.

Pavliuk Viktoriia. Sociolect in the artistic discourse of Ivan Svitlychnyi: semantic-functional aspect

The semantic and stylistic preconditions of functioning of lexemes of reduced connotation (the so-called «social dialects» (jargons, argo)) were characterized on the background of the poetic discourse of I. Svitlychnyi.

Key words: dialect, connotation, lexeme.

Scientific supervisor – Svitlana Pedchenko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 37.091.12.011.3-051:811.111]:373.5.016:57

**ФУНКЦІЯ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
НА CLIL ЗАНЯТТЯХ ІЗ БІОЛОГІЇ**

Катерина Петрівна Петренко

*Науковий керівник – Марина Олексіївна Зуєнко,
д. філол. н., доцент, завідувач
кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті досліджено провідні функції вчителя на уроках англійської мови із застосуванням методики CLIL.

Ключові слова: методика навчання англійської мови, мапа думок.

CLIL – це скорочення від Content and Language Integrated Learning. Це підхід до викладання навчальних предметів нерідною мовою. На курсі CLIL учні отримують знання й розуміння навчальної теми, водночас вивчаючи та використовуючи іноземну мову.

Важливо зауважити, що «зміст» – це перше слово в CLIL. І це не просто так, адже саме зміст навчальних програм веде до вивчення мови. Двомовна освіта вимагає від учителів викладати свої предмети іноземною мовою. Ти мусиш бути таким же кмітливим і швидким, як і тоді, коли викладаєш свій предмет рідною мовою. Ви повинні освоїти всю термінологію предмета англійською мовою, граматично правильно будувати речення для обговорення теми. У своїй школі часто допомагаю колегам із цим. Підручники написані англійською мовою. Письмові тести в них, роздаткові матеріали та презентації PowerPoint – усе іноземною мовою. Навіть їхні жарти – англійською. Усі ми знаємо, як це

непросто. Викладання англійською мовою – виклик і водночас джерело незахищеності. І ця незахищеність є цілком нормальним явищем.

Двомовний учитель – це також викладач мови. Очікується, що ви не лише будете використовувати англійську мову як офіційну в класі, але від вас також вимагатимуть адекватно реагувати на мовні помилки, які ваші учні можуть зробити. Багато вчителів мають величезний пасив таких знань, як всебічне читання й аудіювання, але їм бракує правильної вимови. Є навички, які можна придбати, витративши час лише на прослуховування мови та на практику. Тому раджу своїм колегам дивитися їхні улюблені фільми й телепередачі англійською мовою, намагатися імітувати. Вони часто записують себе на диктофон чи знімають відео, а потім прослуховують себе, щоби виявити помилки й перемогти сором'язливість. Розрив між пасивними знаннями та активними мовними навичками можна пояснити тим, що уроки англійської мови часто зосереджені на відтворенні мови загалом, повторенні словникового запасу та всебічному читанні. Тому CLIL дає можливість і учням, і викладачам побачити практичне застосування мови. Нецікаво вивчати мову абстрактно, у межах класу з відривом від реального життя. Учням потрібно знати, для чого їм потрібно навчатися мови і де можна застосувати ці знання. Процес навчання повинен бути цікавим для обох сторін. І впевнена, що відданість справі, належний зворотній зв'язок та широка підтримка можуть усунути більшу частину невпевненості у знанні іноземної мови.

Викладачі англійської мови, на відміну від учителів-предметників, не мають проблем із мовою, однак у них може бути відсутність теми знання та конкретної термінології. Причина, із якої їх не вистачає, полягає в тому, що вчителі мов не мають спеціалізованої підготовки з немовних предметів. Шлях інтеграції предмета і мови для учнів – це тісна співпраця викладачів-предметників із мовниками. Іноді дуже важко співпрацювати, тому що вчителі мають різні думки щодо викладання. Лише невелика кількість викладачів може планувати та проводити уроки разом. По-перше, учитель мови може попрацювати з вчителем-предметником до уроку, допомогти знайти відповідні матеріали та оцінити мову цих матеріалів. Після цього вчитель може допомогти з граматикою, зі словниковим запасом або зі словами, які важко вимовляти. Учитель мови може визначити конкретні мовні навички та стратегії навчання, необхідні для тієї чи тієї діяльності. Під час уроку вчитель мови може контролювати та підтримувати спроби учнів говорити шляхом опитування. Після уроку викладач мови може надати відгук про мову учнів, обговорити помилки зі вчителем предметником.

Якщо говорити про уроки біології, то CLIL є грандіозною ідеєю, для обох: і вчителя-предметника, і вчителя мови. Плануючи уроки, потрібно пам'ятати про зміст предмета і про мову. Наприклад,

розповідаючи про людські органи, можна виділити такі основні цілі до змісту предмета:

- Учні активізують свої попередні знання про органи людини.
- Учні знають, як називаються органи та якими є їхні функції.
- Учні дізнаються, якими є функції органів в організмі.
- Учні дізнаються, що органи знаходяться не тільки в черевній порожнині.

Мовними цілями цієї діяльності є такі:

- Учні розширюють свій словниковий запас за темою органів.
- Учні починають краще розуміти контекст тексту, заповнюючи пропуски словами з поданої теми.
- Учні починають правильно вживати різні типи слів, наприклад, іменники і прикметники.
- Учні навчаються правильно будувати речення.

Отже, які вправи можуть бути використані на інтегрованому уроці з біології? Ось лише кілька прикладів таких вправ.

Мапа думок – діаграма, яка містить слова, ідеї, що розташовані навколо основного слова. Її можна зробити на звичайній чи інтерактивній дошці за участю учнів. На дошці в самому центрі можна написати слово *органи* і запитати, що дітям спадає на думку. Вони записують свої асоціації, а потім їх озвучують. Результати можна записати на дошку, класифікуючи їх за трьома категоріями:

1. Органи (зеленим кольором).
2. Функції органів (синім кольором).
3. Інше (червоним кольором).

Учитель доповнює слова до мапи думок і пояснює їх значення. Після того, як мапа готова, можна запитати, чому слова згруповані саме так.

Ця вправа змушує учнів згадати слова з поданої теми (предмет) і згадати їх англійською мовою (мова). Групування слів допомагає їхньому вивченню. Якщо ми вчимо слова в групах найрізноманітніших видів, існує більша ймовірність того, що учні їх запам'ятають.

Текст із пропусками – дуже цікава і змістовна вправа. По-перше, потрібно створити простий текст, що відповідає рівню учнів. Діти отримують роздатковий матеріал із пропущеним текстом, у якому вони заповнюють пробіли словами під текстом. У тексті робиться посилання на слова, які слід заповнити, щоби учні, читаючи слова в контексті, могли з легкістю впоратися з поставленою задачею. Після виконання завдання, текст із пропусками проєктують на інтерактивну дошку, а учні пропонують свої відповіді. І після цього обговорюється призначення кожного органу.

Така вправа допомагає отримати практику читання тексту та вилучення інформації з нього. Вони являють собою цінний вид діяльності, який допомагає учням активізувати їхній словниковий запас.

На уроках можуть використовувати різноманітні ігри. Ігри мають мовну мету. Очікуємо, що діти будуть використовувати якомога більше англійської мови під час гри. Ігри навчають дітей слідувати правилам, вони дають можливість виграти та програти. А це неоціненний досвід для цього віку. Це навички, які стануть їм у пригоді у дорослому житті.

Мето – доволі цікава гра для двох чи групи гравців. Картки кладуть на стіл лицем і перемішують. Діти відкривають дві картки і називають предмети. Якщо вони відкривають дві однакові картки, вони залишають їх собі. Якщо картки різні, то їх знову кладуть на стіл. Виграє той, у кого є найбільша кількість пар.

Bingo – це індивідуальна гра, яка допоможе краще засвоїти лексику. Кожному учню видають картки з сіткою з 9 чи 12 квадратів. Кожен обирає 9 чи 12 різних карток із зображенням слів і розміщує їх лицем догори на своїй картці. Учитель вибирає картку із зображенням і говорить відповідне слово вголос. Діти, що мають це слово на своїй картці, перегортають малюнок лицем донизу. Учитель продовжує з іншими словами навмання. Учні кричать «Бінго», коли всі картки повернуто вниз. Учитель перевіряє їх відповіді, просить учнів перегорнути свої картки і вимовити слова. Якщо вони правильні, то вони перемогли.

Снар – гра, розрахована для двох-трьох гравців. Кожному учню роздають картки, які вони кладуть перед собою лицем донизу. Перший учень відкриває свою картку, називає слово, яке на ній зображено, і кладе її обличчям догори на центр стола. Інші учні роблять те саме, доки не з'являться дві однакові картки одна за одною на центральній купі. Перший учень, який закричить «Снеп» або покладе руку на верхню картку, забере всі картки собі. Ці картки додають до карток переможця і гра триває доти, доки один учень не забере всі картки. Якщо задіяні троє гравців і один із них утрачає всі свої картки, то решта двоє гравців продовжують гру, поки один з них не виграє всі картки.

Sequencing – гра для двох гравців. Учні сидять спиною до спini з усіма своїми картками перед ними. Один із учнів упорядковує свої картки у певному порядку. І потім дає наказ напарнику зробити те саме. Другий учень повинен розмістити картки у тому самому порядку. Якщо учням добре відомі слова, то вони можуть вимовляти їх якомога швидше, щоб ускладнити задачу для іншого учня. Потім учні міняються ролями і повторюють гру.

Маємо сподівання, у статті вдалося проілюструвати, що CLIL – це мистецтво. І воно вимагає тісної співпраці вчителя англійської мови та вчителя-предметника. На перший погляд підготовка гарного матеріалу не є дуже складним процесом. Але насправді іноді теорія є такою далекою від практики. Це дуже складний та водночас захопливий процес, який зробить ваші уроки набагато змістовнішими і цікавішими.

The article presents the results of examination of functions of teacher in English lessons using the CLIL methodology.

Key words: *methods of teaching English, thought map*

Scientific supervisor – Maryna Zuienko, Doctor of Sciences (Literature), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Head of the Department of English and German Philology

УДК 070:796:004

СПОРТИВНА ЖУРНАЛІСТИКА В ОНЛАЙН-ФОРМАТІ

Едуард Юрійович Попович

Науковий керівник – Сергій Вікторович Шебеліст, к. н. із соц. комунікацій, доцент кафедри журналістики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Визначено роль і місце спортивної журналістики в сучасному медійному просторі. Простежено специфіку функціонування спортивних онлайн-ЗМК, що є продуктивною темою наукових досліджень. Проаналізовано жанрову палітру спортивних видань.

Ключові слова: *онлайн-ЗМК, замітка, коментар, репортаж, інтерв'ю.*

Нині дедалі більше ЗМК переходять у формат роботи через інтернет, що дає можливість швидкого обміну інформацією, оновлення новин. Журналісти мають можливість працювати дистанційно й публікувати дані миттєво з місця подій. Практично кожен інтернет-ЗМК має власний розділ про спорт. Спортивна журналістика із часу свого виникнення стала окремою течією журналістики із власною специфікою.

Найкраще тему спортивної журналістики вивчили Т. Плеханова і С. Деркач у статті «Новинна спортивна онлайн-журналістика: історія, сьогодення, тенденція розвитку» [1]. Вони наводять типологію спортивних інтернет-видань, аналізують загальноспортивний контент вітчизняних і російських спортивних інтернет-видань, а також розмежовують локальну та глобальну спортивну журналістику.

Спортивній журналістиці знайомі й доступні майже всі сучасні жанри. Традиційно жанрова палітра в спортивній пресі й особливо в газетній періодиці переважно зорієнтована на інформаційні жанри, де важливі оперативність, точність, компактність, хоча, безумовно, не обмежується ними.

Найбільш часто новини передають у формі замітки або кореспонденції. Замітка служить тільки для повідомлення про факт, у кореспонденції можливий його короткий аналіз і коментар. Обидва

жанри відрізняються невеликим, з погляду усталених уявлень, обсягом і найчастіше присвячені одній події. Принциповим тут є короткий і точний виклад актуальної інформації. Ці оперативні матеріали притаманні як спеціалізованим спортивним, так і неспеціалізованим виданням, де публікують матеріали про спорт.

Але історично склалося, що жанром, який найбільше підходить не тільки для оперативного відображення спортивних подій, але й для наочного зображення його ключових моментів, залишається репортаж. Саме він дозволяє передати динаміку і напруження спортивних подій, донести до уболівальників емоції та хвилювання учасників змагань, розповісти про всі їхні перипетії.

Це досягається за допомогою таких прийомів: актуалізована оповідь; велика кількість деталей, що передають загальний емоційний фон; ритмічна фабульна послідовність подій; живі репліки учасників; яскраво виражене «Я» журналіста, що відбивається і в загальному стилістичному тоні, і у відборі лексики, і в синтаксичному ладі репортажу [2, с. 111].

Окремої уваги заслуговує мистецтво коментатора. До коментаторів змагань є особливі вимоги, які необхідні в роботі, це, зокрема, такі:

- досконале знання всіх учасників змагань, складів команд, базові знання історії виду спорту та гравців на полі, ідеальні знання правил гри та здатність миттєво аналізувати те, що відбувається на ігровому полі, іноді підтримуючи, а іноді навіть засуджуючи дії суддівського складу;

- досконала вимова та дикція. Коментатор повинен досить швидко висловлювати думки, щоби вони йшли паралельно з ходом гри. Коментатор не має переривати початі речення, а намагатися якомога швидше їх висловити, навіть у випадку ключових моментів гри;

- відсутність жаргонізмів у вимові й умовна нейтральність. Допускається певний патріотизм, якщо на полі грає команда держави коментатора, щоби підняти загальний позитивний дух уболівальників, проте це не дає право на вислови, які принижують команду суперника.

Доволі позитивним моментом є той, коли коментатор має власну «фішку», яка може розрядити атмосферу у випадку невдачі або зробити більш цікавим саме коментування. Але при цьому коментатор повинен виконувати базові свої обов'язки.

Спортивна інтернет-журналістика, як і класична, має широку жанрову палітру, котра дозволяє медійникові описати та проаналізувати події під різними ракурсами. Найбільш затребуваними з них є замітка, кореспонденція, репортаж та інтерв'ю. Попри вдавану простоту і легкість, вони вимагають від журналіста неабиякої фахової підготовки, знання матеріалу, психології та філософії спорту і спортсменів. Завдяки поєднанню цих чинників можна отримати на виході якісний і цікавий медіапродукт.

Література:

1. Плеханова Т., Деркач С. Новинна спортивна онлайн-журналістика: історія, сьогодення, тенденції розвитку. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 248–250.
2. Кайда Л. Г. Стилистические ресурсы современного спортивного репортажа. *Спорт в зеркале журналистики* / сост. Г. Я. Солганик. М., 1989. 230 с.

Popovych Eduard. Sports journalism in online mode

The role and place of sports journalism in the modern media space was logically ascertained. The specificity of the functioning of sports online media, which is a productive topic of research, was highlighted. The genre palette of sports publications was analyzed.

Key words: online media, note, comment, report, interview.

Scientific supervisor – Serhii Shebelist, PhD (Social Communication), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Journalism

УДК 821.111.09-3

ОБРАЗ АВТОРА ЯК ХУДОЖНІЙ ЕЛЕМЕНТ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ПРОЗИ

Анна Олександрівна Руденко

Науковий керівник – Євгенія Володимирівна Веневцева, к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто постмодерністські тенденції в художній прозі сучасного британського письменника І. Мак'юена. Психологізм письменника виконує характероутворювальну функцію, постмодерністський текст висвітлено з позиції домінуючого образу автора-наратора, котрий творить індивідуально-авторський міф. Виокремлено особливості індивідуального стилю письменника, а також його зв'язок із літературною традицією постмодернізму.

Ключові слова: психологізм, постмодернізм, мотив, автор-наратор, стиль, домініанта, наратив.

Епоха постмодернізму виокремила зображення внутрішнього світу людини, її світоглядної системи, різноманітної гами емоцій, почуттів і переживань, сподівань і сумнівів. Експресіоністичну модель світу на початку та в середині ХХ століття розглядали як найбільш прийнятну в осмисленні історичних подій, епохи загалом, оскільки стала точним еквівалентом дійсності. Визначальні риси експресіонізму проявляли себе в художніх творах при зображенні психологічного портрета героїв та внутрішнього стану як рефлексії. Загалом уплив постмодернізму позначився як на змісті, так і на зовнішній формі романів, зокрема на художніх прийомах, виражених у навмисній

ускладненості наративу, фрагментарності подій, пародійності образних характеристик тощо.

Творчість британського письменника І. Мак'юена наразі викликає значну зацікавленість не лише серед літературознавців, але й серед пересічних читачів своєю різноплановістю та психологічною глибиною. Так, у своїх численних наукових дослідженнях творчості письменника, Т. Кушнірова наголошує на тому, що жанр роману можна визначити як психологічно-соціальний, психологізм якого виконує як імагогічну, так і характероутворювальну функції [1, с. 203]. Більше того, у романі «Спокута» прослідковуємо авторське використання принципу літературного монтажу подій, поліфонії художніх образів і поєднання різних наративних технік.

Оскільки образ оповідача є невід'ємним складником літературного твору і знайомить читача з персонажами, місцем подій та причинно-наслідковими зв'язками, письменник застосовує поліфонію як особливу форму авторського бачення світу й людини, зреалізовану у поліфонійному романі. Так, М. Бахтін застосував термін «поліфонія», маючи на увазі структурний принцип роману, у якому голос кожного художнього персонажа звучить як самостійна партія» [1, с. 203]. У романі «Спокута» І. Мак'юен змінює голос оповідача відповідно до розвитку сюжетних ліній роману: ситуація описується з різних точок зору, завдяки чому досягається об'ємність і глибина зображення подій, повнота розкриття внутрішнього світу, індивідуальних особливостей персонажів тощо.

Отже, опис тих самих подій із різних точок зору тісно пов'язаний з унікальною структурою роману. Кожна частина відрізняється від інших як за стилістичними характеристиками, так і за використанням різних типів наративу. Наративний компонент роману є досить різновекторним, що є складником постмодерної гри автора з читачем.

Література:

1. Дроздовський Д. Сучасний британський роман після "9/11": модель Іена Мак'юена. *Слово і час*. 2013. № 4. С. 72–78.
2. Дроздовський Р. Стратегії фокалізації в романі «Спокута» Іена Мак'юена. *Studia Methodologica*. 2014. Issue 37 : Narrative pragmatics. С. 224–228.
3. Кушнірова Т. В. Наративні стратегії у творчості Іена Мак'юена: імагологічний аспект. *Кременецькі компаративні студії* : науковий часопис / редкол. : Д. Ч. Чик, О. В. Пасічник. Кременець : КОГП імені Т. Шевченка, 2017. Вип. 7. Т. 1. С. 161–170.

Rudenko Anna. The image of the author as an artistic element of postmodern prose

The article examines the postmodernist tendencies in the fiction of the contemporary British writer Ian McEwan. The writer's psychologism performs a character-forming function, the postmodernist text is considered from the standpoint of the dominant image of the author-

narrator, who creates an individual-author myth. The peculiarities of the individual style of the writer, as well as his connection with the literary tradition of postmodernism are highlighted.

Key words: *psychologism, postmodernism, motif, narrator, style, dominant, narrative.*

Scientific supervisor – Yevheniia Vienievtseva, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 070:004(477)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНЛАЙН-МЕДІА

Валерія Володимирівна Сердюк

Науковий керівник – Сергій Вікторович Шебеліст, к. н. із соц. комунікацій, доцент кафедри журналістики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Визначено роль і місце інтернет-журналістики в сучасному медійному просторі. Простежено становлення, розвиток та специфіку функціонування онлайн-ЗМК в Україні, що є продуктивною темою наукових досліджень.

Ключові слова: *інтернет, онлайн-ЗМК, контент, формат, мультимедіа.*

Виникнення й основні періоди розвитку української інтернет-журналістики є досить дискусійним питанням, яке викликає чималу кількість наукових суперечок. Онлайн-журналістика розпочала свій шлях із новинних сайтів, котрі зумовили появу інтернет-ЗМК наприкінці 1990-их рр. Відомо, що в грудні 1992 р. зареєстровано домен UA. Крім того, у 1993 р. особне місце зайняв проєкт «Українська наукова та освітня мережа UARNet», адже він створив надійне підґрунтя для виходу в інтернет, розробки сайтів і вебсторінок, користування електронною поштою.

Дослідники аргументовано доводять, що до 1995 р. інтернет в Україні був одним із найпрестижніших і водночас найдорожчих видів поштового зв'язку. Саме в цей час зафункціював перший сайт Верховної Ради України (rada.kiev.ua), де було представлено тодішню добірку українських інтернет-ресурсів.

Науковці аргументовано доводять, що українська журналістика нині перебуває в умовах перехідного періоду не тільки тому, що «виникає велика кількість мережових комунікаційних платформ, що диктують динаміку розвитку інтернет-журналістики, а й через глобальне переформатування мас-медіа, що відбувається дуже швидко, і, подекуди, українські журналісти і споживачі не готові до них» [1, с. 53].

Питання становлення та функціонування онлайн-видань було б не до кінця повним без відстеження появи найновіших інтернет-ресурсів в

Україні. Так, команда Media Development Foundation заснувала в 2019 р. інтернет-видання «The Lede» (<https://www.thelede.media>) про журналістику загалом, нові медіа та галузі, споріднені з ними. Автори пишуть про різноманітні історії, менеджмент у ЗМК, гроші, лайфгаки. При цьому редакція зосереджена передовсім на регіональних медіа.

Нині немає єдиної дефініції на позначення інтернет-ЗМК, позаяк зустрічаємо різні визначення: електронні видання/ЗМІ, онлайнві видання/ЗМІ, віртуальні видання, кібервидання, мережеві ЗМІ, інтернет-ЗМІ, е-ЗМІ, інтернет-проєкти медійного формату, віртуально-інформаційні проєкти, нові медіа, мас-медіа інтернету, цифрові медіа, онлайн-медіа, комп'ютерно-інформаційна преса.

Безперечно, електронні видання мають як переваги, так і недоліки. Їх досить докладно висвітлила І.Тонкіх [2]. Із-поміж позитивних рис вона виокремлює 1) загальнодоступність; 2) відсутність тиражування й будь-яких територіальних обмежень під час розповсюдження; 3) архівацію; 4) мультимедійний формат; 5) спрощення редагування відповідних матеріалів (виправлення, копіювання або цитування); 6) усунування мовних бар'єрів шляхом автоматичного перекладу текстів різними мовами; 7) тематичний пошук; 8) одночасний доступ до значної кількості видань; 9) оперативність у представленні інформації; 10) доступність контенту з будь-яких гаджетів; 11) онлайнві трансляції; 12) швидке та зручне оформлення електронної підписки; 13) варіантність у доставці електронних видань; 14) інтерактивність; 15) гіпертекстову природу змістового наповнення.

Водночас дослідниця вбачає низку недоліків електронних видань, це такі: 1) нерівномірність доступу до інтернету залежно від місця проживання (місто/село), висока вартість послуг, які надають провайдери; 2) значна кількість неякісного контенту; 3) незручність сприймання текстової інформації з монітора; 4) складність у фокусуванні уваги на великих обсягах інформації; 5) пряма залежність функціонування від якості послуг провайдерів (швидкість чи стабільність трафіку); 6) вторинний характер контенту на деяких сайтах; 7) залучення великої кількості недостовірної, рекламної інформації; 8) досить низький рівень підготовки спеціалістів; 9) превалювання російськомовних видань в українському медіасегменті; 10) низький рівень модерації; 11) використання онлайнвих видань в інформаційних війнах; 12) перевага інформаційно-розважальних видань над якісною аналітикою.

Онлайн-ЗМК нині посідають високі позиції, конкуруючи із традиційними медіа. Вони оперативно інформують про події у місті, регіоні, країні та світі, мають широкий тематичний спектр і намагаються бути максимально зручними для аудиторії, адаптуючи контент для різних її сегментів. Водночас вони перетворюються на інформаційний конвеєр, поширюють недостовірні дані та формують у

читача звичку до побіжного читання й акцентують увагу на візуалізації контенту.

Література:

1. Досенко А. К. Становлення інтернет-журналістики в Україні: специфіка, умови розвитку. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2017. Т. 28 (67). № 1. С. 53–57.
2. Тонкіх І. Ю. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 130 с.

Serdiuk Valeriia. Peculiarities of functioning of online media

The role and place of online journalism in the modern media space was highlighted. The formation, development and specificity of functioning of online media in Ukraine, being a productive topic of research, were examined thoroughly.

Key words: internet, online media, content, mode, multi-media.

Scientific supervisor – Serhii Shebelist, PhD (Social Communication), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Journalism

УДК 378.016:811:004

ВЕБКВЕСТ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ МОНОЛОГУ

Анна Олександрівна Сулак

*Науковий керівник – Оксана Борисівна Кирильчук,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

У статті сфокусовано увагу на застосуванні вебквестів як одного з ефективних шляхів навчання англійської мови.

Ключові слова: навчання англійської мови, вебквест.

Сьогодні існує покоління школярів і студентів, яких в англійській літературі називають Generation Dot Com, для яких більш звичним є сприйняття аудіовізуальної інформації, ніж друкованої. Доводиться визнати, що цю ситуацію не можна повернути назад: телебачення, відео, комп'ютер, Інтернет та інші телекомунікаційні мережі невідомо змінюють аудиторію, поступово перетворюючи «читачів» більшою мірою в «глядачів». Знання того, як функціують медіа, як ми взаємодіємо з ними і як ми можемо використовувати їх із максимальною користю, стають необхідним компонентом компетентності сучасної людини, а саме для тренування й розвитку вмінь аналізу, синтезу й оцінки інформації, розвитку критичного й творчого мислення. Такі

практичні вправи, як ідентифікація основної думки, ідеї, причинно-наслідкового зв'язку, розпізнавання основної і другорядної інформації, цілей і мотивації автора, порівняння, зіставлення різних джерел і точок зору на одну й ту саму проблему, фактів і суб'єктивних думок, стимулюють аналітичні здібності студентів, а підбиття підсумків, прогнозування наслідків, узагальнення тренують уміння синтезу та ін.

Уважаємо, що вебквест є одним із найефективніших засобів у навчанні іноземних мов, адже він робить процес навчання іноземної мови набагато цікавішим як для студента, так і для викладача; - студент навчається критично мислити, вирішувати складні проблеми, зважувати альтернативні думки, самостійно ухвалювати продумані рішення, брати на себе відповідальність за їх реалізацію.

Вебквест дозволяє робити відкриття, а не просто засвоювати іншомовну інформацію, позаяк у процесі творчої роботи студенти отримують не «готові до вживання» знання, спрощені і клішовані формули, а самі залучені в пошукову діяльність; студентам забезпечують доступ до значних за обсягом, постійно оновлювальних автентичних іншомовних медіатекстів. У студентів формується стійка мотивація до вивчення іноземних мов; при виконанні ролі в вебквест студенти вчаться дивитися на проблему з різних точок зору, досліджуючи її більш-менш глибоко, підсумовуючи пізнавальні навички студента і даючи можливість застосувати їх у других дисциплінах або областях [3, с. 54].

Характерними особливостями вебквесту, що відрізняють його від інших технологій, зокрема від методу проєктів, є такі: передовсім, заздалегідь визначають ресурси, у яких є інформація, що необхідна для розв'язання проблеми (Вони можуть бути у будь-якому вигляді (в електронному вигляді – на компакт-дисках, відео- й аудіоносіях, у паперовому вигляді, посилання на ресурси в Інтернет, адреси вебсайтів за темою тощо)). По-друге, вебквест однозначно визначає порядок дій, який має виконати студент для одержання необхідного результату. По-третє, обов'язковим складником цієї технології є перелік тих знань, умінь і навичок, які зможуть набуть студенти, виконавши такий вебквест. По-четверте, однозначно визначені критерії оцінки виконаних завдань [2, с. 18]. Освітні вебквести можуть бути автономними або входити до змісту навчальних курсів.

Розвиток та модернізація вебквестів, упровадження нових структурних елементів призвели до зникнення чітких меж між видами вебквестів, тобто різні види вебквестів можуть комбінувати схожі елементи й завдання. Нині розрізняють дванадцять видів вебквестів. Їх класифікація заснована на дванадцяти типових завданнях:

1. *Compilation tasks* – завдання зі збирання даних – найпростіший вебквест, оскільки мета студентів полягає в тому, щоби продивитися певні ресурси інтернет і вибрати необхідну інформацію для будь-якої компіляції (кулінарна книга, словник та інше).

2. Judgment tasks – завдання на думку, власний погляд – мета вебквесту полягає у збиранні даних щодо подій із метою подальшої презентації думки про це.

3. Retelling tasks – завдання на переказ – завдання спрямоване на пошук інформації з метою її подальшого переказу. Наприклад, виконуючи вебквест про культуру Великобританії, студент збирає та підсумовує інформацію про географічне положення, етнічне походження, культуру, історичні періоди розвитку окремих земель, специфіку мови та звичаїв та ін. Підсумком такої роботи може стати презентація цієї країни, її культури.

4. Persuasion tasks – завдання на переконливість – на відміну від завдання на переказ, у цьому випадку студенти одержують уявну ситуацію, після вивчення якої вони мають скласти переконливу розповідь для своєї аудиторії.

5. Mystery tasks – детективне завдання – виконуючи детективне завдання, студенти зіштовхуються з певною проблемою, таємничою історією або загадкою, що мають розв'язати. Для того, щоби знайти розгадку, студенти мають узяти участь у розслідуванні, виконуючи різні ролі, навчатися аналізувати інформацію з різних точок зору. За підсумками такої роботи студенти мають написати переконливе есе, виступ із захистом своєї точки зору.

6. Creative tasks – творчі завдання – їх мета полягає в створенні кінцевого предмета специфічного формату (твір, малюнок, діаграма та інше).

7. Journalistic tasks – журналістське розслідування – виконуючи подібного роду вебквест, студенти можуть відчувати себе журналістом, збирати інформацію, підсумувати її, представляти у вигляді або репортажу..

Література:

1. Кадемія М. Ю. Використання Веб-квестів у процесі підготовки вчителя технологій. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2011. № 3. С.353–356.
2. Dodge B. A Rubric for Evaluating WebQuests. 2001. URL : <http://webquest.sdsu.edu/webquestrubric.html>
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шестопалюк О. В. Веб-квест у навчанні: путівник : навчально-методичний посібник. Вінниця : РВВ ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2012.

Sulak Anna. Webquest as a means of teaching a monologue

The article is focused on the usage of webquests as one of the effective ways to teach English.

Key words: *teaching English, webquest.*

Scientific supervisor – Oksana Kyrylchuk, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Roman and German Philology

УДК 811.111'373.6

ЕТИМОЛОГІЧНЕ ТА ХРОНОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДИФЕРЕНЦІЮВАННЯ БРИТАНСЬКОГО Й АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Оксана Сергіївна Тюко

Науковий керівник – Руслана Григорівна Шрамко,
к. філол. н., доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті проаналізовано історичне підґрунтя функціонування британського й американського варіантів англійської мови.

Ключові слова: англійська мова, історична ретроспектива.

Постановка проблеми. При вивченні англійської мови кожен неодноразово зустрічався з проблемою так званих американізмів в англійській мові або відмінностей у вимові та написанні, здавалося б, одних і тих самих слів. У деяких випадках проблема існування британського й американського варіантів англійської мови сягнули так глибоко, що важко розпізнати їх походження та визначити їхнє правильне використання. У статті вирішили розглянути насамперед історичні причини виникнення двох варіантів однієї мови для того, аби збагнути природу таких розбіжностей.

Об'єкт дослідження. Відмінності між британським та американським варіантом англійської мови формують об'єкт нашої роботи, тоді як її **предметом** стали історичні й етимологічні передумови диференціації між британським та американським варіантами англійської мови.

Мета. Дослідження та виявлення історичних передумов диференціації американського й британського варіантів англійської мови являють мету роботи. Слід розглянути розвиток британського та американського варіантів мови в ході історії, виявити вплив розвитку країни на безпосередній статус мови в світі.

Виклад основного матеріалу. Англійська мова належить до групи германських мов, які є однією з найбільших підгруп індоєвропейської мовної сім'ї. Перші згадки про германців зустрічаються в роботах грецьких істориків II і I ст. до н. е., також деякі відомості про германців надано у «Записках про Гальську війну» Юлія Цезаря (I ст. до н. е.).

Давньогерманські мови – мови раннього середньовіччя – поділяють на три великі підгрупи: 1) східну, до якої належить готська, 2) північну разом зі скандинавськими мовами (давньошведську, давньонорвезьку, давньоісландську і давньодатську), 3) західну, куди входять давньоанглійська, давньосаксонська та фризська мови. Такою є

класифікація мов, що мали писемність та дійшли до нашого часу [5, с. 56].

Англійська мова значно змінювалася з плином своєї історії: завоювання Британії германцями, нормандське завоювання, співіснування трьох мов в одній державі, формування лондонського діалекту, витіснення латинської та французької мов. Незважаючи на все це, вона продовжувала розвиватися за своїми внутрішніми законами.

Англійська мова пережила довгий шлях становлення як державної. До XIII ст. державною мовою в Англії була англо-норманська, нею вели всю державну документацію, видавали закони, вели парламентські дебати та навчали учнів у школі. Мовою ж церкви та науки була латина. Починаючи з середини XIII ст., англійська поступово поширюється в різних сферах людської діяльності і до кінця XIV ст. остаточно стає державною мовою. Так починають з'являтися перші автори, які пишуть англійською: Джефрі Чосер – англійський поет дошекспірівського часу, автор творів «Canterbury Tales», «A Legend of Good Women», його твори надзвичайно швидко поширилися всією країною; Джон Вікліф – першим переклав Біблію англійською, яка така само набула неабиякої популярності; Вільям Кекстон – першим відкрив типографію в Лондоні, де й видав друковану книгу [2].

На той час поняття мовної норми не існувало, тому гостро поставало питання правильності і неправильності мови. Такий перебіг обставин на кінець XVI ст. сприяв закріпленню лондонського діалекту як основи національної мови. За правління короля Генріха VIII англійська поширилася в церкві та поступово зафіксувалася як мова наукової літератури [3, с. 89].

На кінець XVI ст. формування англійської мови як національної можна вважати завершеним. Вивищення англійської супроводжувалося формуванням англійської нації. У той час, як мова певної народності представлена лише в діалектах, жоден із яких не функціонує поза межами своєї території, національна мова функціонує по всій країні і є надтериторіальним утворенням. Із процесом формування національної мови діалекти зберігаються, але лишаються в неписьмовій формі, тоді як національна мова охоплює всі сфери людського життя. Із часом національна мова розширюється, модифікується і поглинає діалекти, хоча в усній формі діалекти існують і зараз.

Із формуванням англійської нації починається не менш важливий етап як в історії Англії, так і світу загалом – процес колонізації, яка набрала неабияких обертів у XVIII–XIX ст. У подальшому це спричинило поширення англійської за межі Англії. Уже в XVIII ст. Англія володіла такими територіями, як Африка, Азія та Америка [6, с. 59].

Перші спроби колонізації Америки були виявлені ще в XVI ст., але вони не мали наслідком виникнення постійних поселень. Тільки в 1606 році створено першу колонію Джеймстаун (сучасна Вірджинія). Вірджинія була першим пунктом, де утвердилася англійська, хоча й не

зіграла вирішальної ролі в її поширенні іншими територіями. У 1620 році англійці створюють колонію Нова Англія, яка розташована на північ від Вірджинії, вона об'єднує шість штатів на узбережжі Атлантичного океану. Населення колонії збільшується, збільшуються міграції не лише англійців, а й голландців і німців, що залишає свій відбиток у гетерогенному складі лексики американського варіанту [10, с. 96].

Уже в XIX ст. з'являються праці, присвячені мові Сполучених Штатів Америки. У 1816 році видають словник Джона Пікеринга під назвою «A Vocabulary, or Collection of Words and Phrases which have been supported to be Peculiar to the United States of America». Це була перша робота, де зібрано американізми. Відштовхуючись від пробританської позиції Пікеринга, праця мала в собі ті мовні одиниці, які не збігалися з британською нормою. Проти Пікеринга виступив Ной Вебстер, який захищав право американців на власне словотворення. У 1828 році він видає свій відомий словник «An American Dictionary of the English Language». Цей словник містить лише ту лексику, форми й вимову, які притаманні лише англійській мові в США. Вебстер був прихильником спрощення орфографії, його позиція зіграла важливу роль у формуванні деяких норм, прийнятих у США [4, с. 79].

Багато суперечок викликало питання, чи є американська мова самостійною мовою, а не лише «зіпсованим діалектом англійської мови». Як відомо, англійська мова Англії та англійська мова Америки відрізняються не настільки, щоби ті, хто розмовляє однією з них, не розумів іншого; ті, хто знають один із цих двох варіантів мов, вільно читають текст, написаний іншим. Цей факт свідчить проти визнання мови США як американської мови на той час.

З іншого боку, мова США – державна мова незалежної країни, мова американської нації. Цю позицію підтримав Г. Л. Менкен у своїй книзі «The American Language», яка була видана в 1938 році. Автор рішуче наполягає на тому, що мова США – особлива американська мова, яка вже немає нічого спільного з англійською, крім походження.

Стосовно чинних розбіжностей між британським та американським варіантами, слід зазначити, деякі спрощення в вимові і написанні розроблені в ході проєкта Б. Френкліна під назвою «Проект нового алфавіту і реформ орфографії», виданого ще в 1763 році [1, с. 117].

Висновки. Сьогодні жителі Сполучених Штатів Америки спілкуються англійською, хоча в її словниковому складі можна знайти досить велику кількість слів, які не закріпилися в британському варіанті або є значно видозміненими. Це зумовлено специфічними умовами, в яких виявилися англійські переселенці та їхні нащадки, зустрівшись із зовсім іншою природою, існуванням та політичним устроєм. Такий процес слугував утворенню зовсім іншої нації, відмінної від уже активної, зі своїм життєвим устроєм, формами та нормами спілкування,

реалізацію яких забезпечує мова. Низка відмінностей є між американським та британським варіантами англійської мови: вимова в ніс, видозмінення голосних та специфічна вимова деяких голосних, характерних лише для американців. Незважаючи на все це, саме англійська лишається рідною для жителів Сполучених Штатів. Відмінності в словниковому складі й особливості вимови дали підґрунтя деяким американським лінгвістам висунути твердження стосовно існування американської мови. Хоча фактичний мовний матеріал показує, що ті компоненти мови, які складають його суть – основний словниковий фонд і граматичний лад, виявляються абсолютно однаковими як в Англії, так і в Америці. Це положення повністю спростовує теорію існування американської мови як самостійної одиниці.

Література:

- Алексеева Л. А. Древнеанглийский язык. М. : МГУ, 1971. 225 с.
- Аракин В. Д. История английского языка. М. : МГУ, 1985. 337 с.
- Бруннер К. История англ. языка в 2 т. т. 1. М. : Изд-во иностр. лит. 1955. 323 с.
- Бруннер К. История английского языка : в 2 т. М. : Акад. наук, 1955–1956.
- Будагов Р. А. Литературные языки и языковые стили. М. : Высшая школа, 1967. С. 61–66.
- Введенська Т. Стилiстичний аналіз (сучасні зарубіжні методики). *Слово і час*. 2001. № 9. С. 61–66.
- Верба Л. Г. Історія англійської мови : посіб. для студ. та викл. вищ. навч. закл. Вінниця : Нова книга, 2004. 304 с.
- Горшова К. Д., Греблер С. М. О синтезе структурного и территориального аспектов изучения диалектного языка. *Вестн. Моск. у-та*. Сер. 9. 1986. № 5. С. 30–37.
- Иванова И. П., Беляева Т. М. Хрестоматия по истории английского языка. Л. : Аврора, 1980. 255 с.
- Иванова И. П., Беляева Т. М., Чахоян Л. П. История английского языка. СПб. : Юнион, 2001. 425 с.
- Иванова И. П., Чахоян Л. П. История английского языка. М. : МГУ, 1976. 295 с.
- Иванова И. П., Чахоян Л. П. История английского языка. М. : Высш. школа, 1976. 319 .
- Ильин Б. А. История английского языка. М. : Высш. шк., 1968. 416 с.
- Ильиш Б. А. История английского языка. М. : Науч. мысль, 1973. 335 с.
- Костюченко Ю. П. Історія англійської мови. К. : Рад. школа, 1953. 358 с.

Tiuko Oksana. Ethymological and chronological basis of the differentiation of British and American versions of English

The article presents the analysis of the historical background of the functioning of the British and American versions of English.

Key words: *English, historical retrospective.*

Scientific supervisor – **Ruslana Shramko**, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of English and German Philology

УДК 811.112.2'373

СИНЕРГЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ КУЛЬТУРА РИТОРИЧНОГО АСПЕКТУ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРОМОВИ

Анна Юріївна Чаудер

Науковий керівник – Оксана Борисівна Кирильчук,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри романо-германської філології,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто специфіку концепту КУЛЬТУРА на зрізі риторичної культури.

Ключові слова: *німецькомовний дискурс, концепт, культура.*

Культура – явище, притаманне лише людському суспільству. Його найхарактерніша, визначальна ознака залишалася довгий час поняттям розмитим, нечітко означеним, а отже, недостатньо зрозумілим.

Особливий інтерес концепту КУЛЬТУРА спробуємо розкрити у змісті поняття «риторична культура». Феномен риторичної культури можна визначити лише через усвідомлення значення культури загалом. Взаємозв'язок загальної культури і культури риторичної очевидний, більше того, їх розвиток є взаємозумовленим, на чому наголошують сучасні педагоги: можна з достатньою впевненістю стверджувати, що «якби всі студенти й учні будь-яких навчальних закладів країни, хоча б найменшою мірою, оволоділи риторикою як навчальною дисципліною, загальний показник культури підвищився б, як мінімум, на один бал» [1, с. 34].

Будуючи наукову концепцію культури, не можна оминати проблеми визначення цього поняття. Виявляється, що таких визначень у теоретичній науці занадто багато: учені налічують близько 250. Уперше подібні підрахунки, а також докладний порівняльний аналіз різних визначень культури провели американські культурологи Альфред Кребер і Клайд Клакгон [5, с. 13]. Якщо поняття не є гранично загальним, то правильне визначення має будуватися через виокремлення його з іншого, ширшого, шляхом зазначення його додаткових, специфічних рис. Загальніше поняття, яке охоплює концепт КУЛЬТУРА, якщо таке існує, повинно мати зрозуміле незалежне

визначення. Саме так міркує В. Зінченко (1990), рекомендуючи «йти не за дефініціями, а шляхом прикладів та метафор» [5, с. 14].

Основна теза запропонованої концепції полягає в тому, що труднощі з дефінуванням культури справді пов'язані з відсутністю загальнішого поняття в системі гуманітарних знань. У літературі незрідка зустрічається думка про те, що *«культура – це все, що є результатом людської історії»* [5, с. 14], або *«культура – це все, що людина створила власним розумом, а не одержала від природи»*. Схожі ідеї висував ще в 30-ті роки Дмитро Антонович: *«В широкому розумінні цього слова, культурою вважаємо все, що має людина чи громада людей не від природи, а вже від власного розуму і власної творчості як в царині матеріальній, так і в духовній, в царині громадського життя, звичаїв та побуту»* [5, с. 14]. Прийнято вважати, що цією думкою ми зобов'язані Едварду Тайлору, однак його класична праця *«Первісна культура»* (1989) починається з іншого твердження, а саме з означення, де наголошено на складниках культури: *«Культура, або цивілізація, в широкому етнографічному сенсі складається у своєму цілому із знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства»* [5, с. 15].

Аналіз наукової літератури з обраної проблеми дозволяє стверджувати, що поняття культури сьогодні має кілька значень, і, як правило, охоплює предметні результати діяльності людей, а також людські сили і здібності, що реалізуються в процесі діяльності, тобто сферу духовного життя людей. Те, що ми звикли називати культурою, стародавні греки називали *«пайдейя»*, або виховання, тобто сума навиків, які прищеплюють дитині; у центрі пайдейя – дві сили, які *«знаходяться в постійному конфлікті та в контакті, у взаємному співвідношенні: виховання думки і виховання слова»* [2, с. 127].

Визначаючи концепт КУЛЬТУРА, учені беруть за основу різні підходи, серед яких виділяють такі: антропологічний – при ньому культура виступає синонімом до суспільства, підкреслюється суспільна природа культури (К. Даусон, К. Уіслер); соціологічний – передбачає вивчення певної сторони соціальних організмів, тобто частини розвитку суспільства (Е. Тейлор) та філософський, коли культуру розуміють як явище, що виділяється з процесу, трактують як *«зміст»* чи *«вираження суспільства»* (Г. Беккер, Д. Реджин).

Для нашого дослідження суттєвими й цінними є погляди представників соціологічного напрямку, а також намагання антропологістів підійти до культури як до певної цілісності, якій властива *«внутрішня єдність»* і яка характеризується *«специфічною функцією колективного життя людей»*, *«специфічною людською діяльністю»* (Керман). Необхідно відзначити, що діяльнісний підхід у розгляді культури на сьогодні переважає (Ю. Вишневський, М. Каган, Л. Коган, О. Маноха, В. Межуєв). Він характеризується прагненням учених пояснити культуру, відштовхуючись від сутності людської

діяльності. Має кілька напрямків, що групуються навколо двох течій. Представники першої (М. Злобін і М. Каган) розглядають культуру як творчий діяльнісний процес, унаслідок якого відбувається не лише збагачення суспільства новими матеріальними і духовними цінностями, але й удосконалення самоформування людини. У розумінні іншої групи вчених (В. Давидович, С. Маркарян) культура є специфічним способом людської діяльності, що забезпечує збереження і відтворення цивілізації в умовах мінливого навколишнього світу.

Особливий інтерес для нас мають роботи П. Гуревича, М. Кагана, Л. Когана, А. Лосева, Е. Шапіро, де культура досліджується як цілісний феномен, що являє собою систему цінностей, які розкривають глибинний смисл людського буття. Саме в такому підході до культури, на наш погляд, відбувається своєрідний синтез філософсько-антропологічного, діяльнісного та ціннісного аспектів дослідження особистості як суб'єкта риторичної культури.

Усе зазначене дозволяє нам уточнити, що розвиток особистості можна схарактеризувати як такий, що здійснюється в різноманітних її зв'язках та соціальних відносинах, у які вона включається своєю діяльністю. Характер зв'язків, їх ієрархія, структурованість, рівень інтеграції у вигляді стосунків має найважливіше значення для індивіда не лише в його становленні як особистості, а й реалізації потенційних (зокрема, закладених природою) «можливостей виявляти свою людську сутність, здатність до пізнання, творчості, спілкування, самоствердження, самовираження, зокрема в професійній діяльності» [4, с. 114]. Зауважимо, що під цілісною особистістю, услід за О. І. Виговською [3, с. 25], розуміємо таку особистість, яка сформована на основі оптимальної інтеграції фізіологічного, інтелектуального, особистісно-психологічного та творчого потенціалів з урахуванням факторів впливу зовнішнього середовища [5, с. 3]. Функція культури полягає в об'єднанні людей у достатньо стійкий самоорганізований соціум, її завданням є налагодження спільного існування, взаємоузгодження діяльності, а це не може не накладати більших чи менших обмежень на їх виховання та поведінку. Заданість «культурного оточення» для кожного покоління виразно відзначає Річард Нібур: *«Культура є «вторинне штучне докільля», яке людина накладає на первинну природу». «Культура – це суспільний набуток, який індивіди отримують і передають далі».* Звернемо увагу, що в культурологічній концепції цього автора наголошено: *«Культура є людське досягнення. Вона скерована на добро для людини»* [5, с. 53].

Отже, дотримуючись концепції згаданих авторів, доходимо висновку, що у системі культури стрижневим фактором є діяльність людини. Якщо розглядати з таких позицій загальну культуру людини, то вона являє собою систему різних напрямків її діяльності, зокрема й риторичної. Реально ми завжди маємо справу з особливими видами діяльності, кожна з яких «відповідає певній потребі суб'єкта, тягнеться

до предмета цієї потреби, згасаючи в результаті задоволення і відтворюючись знову, можливо, уже в зовсім інших, змінених умовах» [4, с. 132]. Зазначимо, услід за О. Юніною, що розглядаємо «діяльність» не просто як пізнання, під час якого суб'єкт здобуває певні знання, уміння та навички, а як діяльність, у ході якої людина вирішує життєво важливі проблеми, унаслідок чого отримані нею знання наповнюються особистісно-значущим для суб'єкта смислом, тобто набувають статусу цінності.

Варто зазначити, що при визначенні концепту КУЛЬТУРА особистісний і діяльнісний підходи не можуть існувати окремо, тому що вони доповнюють один одного: людина живе, розвивається, створює культуру, користується здобутим культурним багатством. Усе це відбувається в процесі діяльності, тобто людина може існувати лише завдяки діяльності, яка дає змогу створювати й засвоювати певні цінності. Можна зробити висновок, що людина завжди діє «в межах загальнолюдських цінностей, тобто в межах культури» [4, с. 17]. При цьому вона є водночас і об'єктом культурних впливів, і суб'єктом, творцем цінності [5, с. 17].

Отже, при розв'язанні проблеми формування риторичної культури іншомовної промови вбачаємо переваги особистісно-діялісного підходу, що особливо чітко відображений у концепціях Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та К. Станіславського.

У науковій концепції КУЛЬТУРИ різні аспекти цього складного явища повинні бути синтезовані. КУЛЬТУРА – це явище, яке твориться людськими спільнотами, незважаючи на те, що окрема особистість може внести визначальний особистий внесок у культуру. Аналіз завжди показує наявність в її досягненнях загальнокультурного тла, прямого чи опосередкованого впливу іншої особистості.

Загалом культура – явище колективне, і твориться вона спільнотами, які контактують між собою, та всім людством.

Література:

1. Henriette Kerner. Reden für jeden Anlass. Editio XXL. GmbH Fränkisch-Crumbach, 2007. 147 s.
2. Franceska Vidal. Rhetorik des Virtuellen. *Die Bedeutung rhetorischen Arbeitsvermögens in der kultur der konkreten Virtualität*. Talheimer Verlag, 2010. 439 s.
3. Виговська О. І. Творча педагогічна діяльність в цілісному навчально-виховному процесі: автореф. дис. ... к. пед. наук: 13.00.01 / Київський педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. К., 1995. 25 с.
4. Лаврешина І. Ю. Формування логічної культури старшокласників у процесі навчання: дис. ... к. пед. наук: 13.00.09 / Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг, 2000. С. 132.
5. Свідзинський А. В. Синергетична концепція культури. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. С. 11–16.

Chauder Anna. Synergetic concept of CULTURE of the rhetorical aspect of German speech

The article reveals the specificity of the concept of CULTURE in the context of rhetorical culture.

Key words: *German-language discourse, concept, culture.*

Scientific supervisor – Oksana Kyrylchuk, PhD (Pedagogy), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Roman and German Philology

УДК 821.161.2.09:811.161.2'373.45

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Оксана Олександрівна Шаповал

Науковий керівник – Наталія Миколаївна Лукаш,
к. філол. н., ст. викл. кафедри української мови,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

У статті розглянуто особливості іншомовної лексики, уживаної в творчому доробку Ліни Костенко..

Ключові слова: *лексичні запозичення, українська мова.*

Однією з виразних ознак ідіостилю Ліни Костенко є активне використання запозиченої лексики, що сприяє точності висловлення думки і є засобом інтелектуалізації мовлення. З-поміж слів іншомовного погодження є як стилістично нейтральні одиниці, які виконують номінативну функцію в тексті, так і стилістично марковані, що слугують для створення особливої атмосфери незвичності, екзотичності.

Іншомовну лексику, зафіксовану в художньому дискурсі Ліни Костенко, можна об'єднати у три групи: 1) запозичення зі слов'янських мов (старослов'янізми, полонізми, росіізми тощо); 2) запозичення з неслов'янських мов (як-от грецька, латинська, тюркська лексика); 3) запозичення із західноєвропейських мов (зокрема лексика німецького, французького, англійського, італійського походження).

До першої групи належать запозичення зі слов'янських мов. Наприклад, слова *благословляти, научати, пастир, священник, страждати, учитель* старослов'янського походження (*Шрамко приніс ікону і нас благословляв...; Суворий вчитель, розум невблаганний, немов дитину, серце навчає; Але він був і ніп, і воїн. Священик був на грізний час. Він був поставою достоен. Він пастир був, і добре пас; Страждати – некрасиво. Будь оптимістом, он як наш Тарас*); *жовнір, кобіта, мазурка, полк, тубілець* – польського (*Останне в світі враження Христа: як той*

жовнір змочив ту губку в оцті і ткнув її розп'ятому в уста; Насилу втихомирилась **кобіта**; Танцюють чи не всі там і чардаш, і **мазурку**, і танці всіх племен; ...вже ті гусари не були крилаті, вже відступали наймані **полки**; А по ярах, по схилах, як **тубільці**, землянки покопали погорільці); гучномовець, начальник, указ, чиновник – російського (З **гучномовця** попереджають, що в центрі міста з'явилися провокатори; Він там президент і **начальник** пошти; На волю вийдуть кілька тисяч злочинців – президент підписав **Указ** про амністію до всенародного свята, на основах гуманності; Гоголівський **чиновник** щоранку стругав двадцять три пера, щоб написати свої екстракти. А тут набрав, залив, переставив. Мишкою клікну, маркером пробіжусь. Готово).

Другу групу структурують слова грецького, латинського, тюркського походження, а саме: грецизми **епілог**, **катастрофа**, **перископ**, **поезія**, **політика**, **теорема** (Йому лизали руки **епілоги...**; **Поезія** на грані **катастрофи**; Душа в словах – як море в **перископі...**; **Поезія** – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі; У правди заболіла голова од часнику, **політики** й **гудрону**; То чудна **теорема**, на яку ти мене прирік); латинізми **арена**, **конфіскація**, **коректура**, **фікція** (Коли мене потягнуть на **арену**, коли на мене звіра нацькують...; Життя іде і все без **коректур**; Обридли відьомські шабаші **фікцій** і ця **конфіскація** душ під гармонь), тюркізми **базар**, **бунчук**, **килим**, **хан**, **шатро**, **ятаган** (Наснивсь мені чудернацький **базар...**; А що найгірше – не чекавши зради, за **ханом** гнавши в зливу грозову, я там залишив знак своєї влади – мою печатку, **бунчук** і булаву; Дісталось їм **шатро** у **килимах...**; На тім кровопролитті Не місяць в небі сходить – турецький **ятаган**).

Функційно активною у творчому доробку Ліни Костенко є лексика, запозичена із західноєвропейських мов. Це слова німецького походження (**камертон**, **лейтмотив**, **марка**, **фарба**, **штамп**), французького походження (**барельєф**, **вальс**, **галоп**, **гудрон**, **маркіза**, **пейзаж**, **перон**, **полонез**), англійського походження (**джентльмен**, **сквер**, **фокстрот**, **шквал**), італійського походження (**віолончель**, **Мадонна**, **фреска**). Наприклад: **Поезія** згубила **камертон**; **Лейтмотив** щастя; Не знаю, де та **фарба** була брана, з яких молюсків пурпур той розцвів; На конвертики хат літо клеїть віконця, як **марки**. **Непогашені марки** – біда ще не ставила **штамп**; Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану. В **барельєфах** печалі уже їм спинилася мить; Ну, як там **вальси** — чи гримлять у Відні?; І час летить, не стишує **галопу**; У правди заболіла голова од часнику, **політики** й **гудрону**; Давно нема **маркізи** Помпадур, і ми живем уже після потопу; Дуже дивний **пейзаж**: косяками ідуть таланти; Із правдою розлучені слова кудись біжать по сірому **перону**; Гримить високий гонор **полонеза**, і лихом б'є об землю перепляс...; Був Роберт простий землероб. Тепер він **джентльмен**; Листя, листівки, тріпотіння оранжєвих стрічок на гілках у **сквері**; Хіба Нечай, Богун чи Морозенко оце б такий човгикали **фокстрот**?; І захлиналась наша переправа шаленим **шквалом** полум'я й води;

Хто ж натягнув такі скажені струни на цю, таку струнку, віолончель...; Мадонна перехресть; Блукали руки десь на манівцях, тьмянили фрески і пручались брили.

Отже, у творчому доробку Ліни Костенко наявні слова, які походять зі слов'янських і неслов'янських мов. Велику групу формують одиниці, запозичені із західноєвропейських мов. Запозичення можуть мати специфічне стилістичне забарвлення, що робить їх яскравим виражальним засобом і збагачує художнє мовлення..

Література:

1. Костенко Л. В. Записки українського самашедшого. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 416 с.
2. Костенко Л. Вибране. К. : Дніпро, 1989. 558 с.
3. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. 416 с.
4. Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. 768 с.

Shapoval Oksana. Foreign lexemes in Lina Kostenko's artistic discourse

The article presents the peculiarities of foreign language vocabulary used in the artistic discourse of Lina Kostenko.

Key words: borrowings, Ukrainian language.

Scientific supervisor – Nataliia Lukash, PhD (Language), Senior Lecturer, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

УДК 811.161.2'373.7'373.422

АНТОНІМІЙНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ ГОЛОВА

Тетяна Михайлівна Шестакова (Хижняк)

Науковий керівник – Світлана Олександрівна Педченко, к. філол. н., доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті запропоновано системний аналіз фразеологічних одиниць як вагомого складника національної мовної картини світу. Уточнено, що така картина світу віддзеркалює культурний та історичний досвід нації.

Ключові слова: національна картина світу, фразеологічна одиниця, мова.

ГОЛОВА, згідно зі «Словником української мови», – «частина тіла людини або тварини, в якій міститься мозок – вищий відділ центральної нервової системи; ця частина тіла людини як орган мислення; мозок» [2,

т. 2, с. 109]. В антропоцентричній моделі світу голова як частина тіла керує інтелектуальною діяльністю, є місцем духовного життя, а також центром широкого кола асоціацій і метафор.

Антонімія у системі соматичних фразеологізмів з компонентом ГОЛОВА представлена різноманітними семантичними парадигмами. М. Демський визначає характерною особливістю фразеологічної антонімії те, що в антонімії стосунки можуть вступати як окремі фразеологічні одиниці, так і цілі синонімії ряди [1, с. 106-107]. Саме це притаманне фразеологічним одиницям із соматичним компонентом ГОЛОВА.

Основне конотативне значення соматизма ГОЛОВА – «розумний – дурний» – передають фразеологізми з *головою / голова варить / мати голову на плечах / мати розум у голові – голова не в порядку / без сьомої клепки в голові (тім'ї) / без царя в голові / у голові й на зяб не орано / голова напхана половою* [3]: –*Маю клопоть батьківської землі, маю освіту, маю голову на плечах, і яюсь проживемо з Марусею на світі, – сказав Ломицький (І. Нечуй-Левицький); Мартоха не з тих, що без царка в голові (Є. Гуцало).*

Семантику «кмітлива людина, здатна тверезо мислити – некмітлива людина, не здатна тверезо мислити» передають соматичні фразеологічні одиниці *метикована (світла, твереза) голова – голова з вухами / капустана (дубова) голова* [3]: *Таки він, цей комбриг Антоненко, видно, комісаром народився – метикована голова (Ю. Збанацький); – Голова з вухами! Хоч при людях кажи на мене ти! – сказала Онися, торкнувши його по руці (І. Нечуй-Левицький).*

Коли говорять про те, що раптово пригадалося чи забулося, уживають антонімії фразеологічні одиниці *прийти в голову – вилетіти з голови* [3]: *Хлопцеві мрії зразу увірвалися, йому чогось прийшло в голову: треба переховати халявки, щоб дяк не вкрав часом (С. Васильченко); І те, що вона хотіла сказати Каргатові, нараз вилетіло з голови (Ю. Шовкопляс).*

Здатність добре запам'ятати або ж назавжди забути виражена у фразеологізмах *убгати в голову – викинути (вивітритися) з голови* [3]: *Ту дівчину звали Нимидорою. Піп був сердитий на її неслухняного батька й надавав його дітям таких іменнів, що всі люди на селі ніяк не могли убгати їх собі в голову (І. Нечуй-Левицький); Геть вивітрилася з голови висока кравцева наука, бо була як хворобливе сновидіння, тож і сподівався [Іван], що зараз прокинеться і вся ця мана розвіється димом (Ю. Збанацький).*

Значення «мати нав'язливу думку – позбутися нав'язливої думки» репрезентовано фразеологізмами *вбити в голову – вибити (викинути) з голови* [3]: *Клим і синок Олександра Підпригори найкраще вчилися в церковноприходській школі, а тепер вбили собі в голову, що мають десь далі вчитися (М. Стельмах); Правда, вже вибив собі з голови, що вона з*

нього кепкує перед чоловіком, та зате набрав переконання, що вона забавлялась Славком із нудьги (Л. Мартович).

Говорячи про втрату чи набуття здатності виразно сприймати, використовуються фразеологізми *потуманіло* (*туманіє, туман*) *в голові* – *посвітлішало* (*світлішає, розвиднілося*) *в голові* [3]: *Оверкові потуманіло в голові* (К. Гордієнко); *В голові у Соломії розвиднілось*. *Жах її щез без сліду. Вона знала, що робити* (М. Коцюбинський).

Отже, соматизм ГОЛОВА є складником широкого кола антоніміїчних фразеологічних пар із різноманітною семантичною парадигмою.

Література:

1. Демський М. Т. Фраземна антонімія. Культура мови і культура в мові : зб. наукових пр. К. : НМК ВО, 1991. С. 102–112.
2. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980.
3. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. Словник фразеологічних антонімів української мови. 3-тє вид., доповн. К. : Довіра, 2006. 349 с.

Shestakova Tetiana. Antonymic phraseological units with somatic component HEAD

The article offers a systematic analysis of phraseological units as an important component of the national lingual world-image. It was specified that such a world-image reflects the cultural and historical experience of the nation.

Key words: *national world-image, phraseological unit, language.*

Scientific supervisor – Svitlana Pedchenko, PhD (Language), Associate Professor, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Department of Ukrainian Language

Наші автори та їхні наукові керівники

Барабаш Аліна Сергіївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Барболіна Тетяна Миколаївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Бардакова Олена Олександрівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри романо-германської філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Бонь Анастасія Володимирівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Бонь Олексій Вікторович – студент II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-51) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Борсук Тетяна Олександрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи А-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Бурмака Андрій Олександрович – студент II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-51) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Венєвцева Євгенія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Вовк Діана Андріївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Вовк Юлія Леонідівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Вовченко Олеся – учитель Наукового ліцею № 3 м. Полтави

Воскобойник Валентина Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Горбань Інна Романівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Гордієнко Оксана Олексіївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи Ж-62) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Грош Антон Олександрович – студент II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Губаньов Олександр Юрійович – студент II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Дейнека Світлана Олександрівна – викладач кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Іващенко Олександр Романович – студент II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Зуєнко Марина Олексіївна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Кирильчук Оксана Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Климань Яніна Володимирівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Коба Діана Русланівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Коваленко Оксана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійського усного і писемного мовлення Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Криворотенко Марія Анатоліївна – студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (м. Харків)

Кріль Наталія Андріївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група ГФ-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Лисенко Леся Іванівна – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Лісна Анна Віталіївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Лукаш Наталія Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Мелешко Віра Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Михеєва Анна Петрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-66) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Мищенко Дарина Вікторівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи А-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Муль Каріна Юріївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Науменко Анна Романівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи ГФ-66) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Ніколашина Тетяна Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Павлова Ірина Григорівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Павлюк Вікторія Володимирівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Педченко Світлана Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Петренко Катерина Петрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи А-61) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Попович Едуард Юрійович – студент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Рахно Михайло Юрійович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Руденко Анна Олександрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група ІнМ-68) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Сердюк Валерія Володимирівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи Ж-62) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Сосой Галина Станіславівна – старший викладач кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Сулак Анна Олександрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (групи А-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Тимінська Ірина Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Тюко Оксана Сергіївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група ІнМ-68) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Фурса Дар'я Ігорівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група ІнМ-68) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Чаудер Анна Юріївна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група ІнМ-69) факультету філології та журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Шаповал Оксана Олександрівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група У-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Шебеліст Сергій Вікторович – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Шестакова (Хижняк) Тетяна Михайлівна – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (група УМ-61) Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Шрамко Руслана Григорівна – кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, доцент кафедри англійської та німецької філології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Шановні автори!

Редколегія збірника наукових праць «Філологічні студії» студентів, магістрантів та молодих учених запрошує Вас до друку у **Випуску XVIII**. Для друку Вашої статті слід заповнити довідку про автора та надіслати електронною поштою до редакції журналу на адресу nightknight02006@gmail.com не пізніше 15 березня 2022 року такі матеріали:

- ✓ тези (статтю), оформлену згідно зі вказаними вимогами;
- ✓ відскановану рецензію наукового керівника;
- ✓ відскановану квитанцію про сплату вартості публікації.

Розмір публікаційного внеску становить 200 грн. Якщо обсяг матеріалу перевищує 10 сторінок, то за кожну додаткову сторінку необхідно доплатити 50 грн. Автори сплачують унесок після підтвердження інформації про друк (реквізити надає редакція).

Приймають тези (статті) українською, англійською та німецькою мовами.

Наукові статті необхідно підписувати за прізвищем автора зі вказівкою наукового керівника (наприклад, Коваленко (Титар)_стаття; Коваленко (Титар)_квитанція).

Редакція журналу здійснює отримання УДК для статей.

Розсилка друкованих примірників збірника запланована на 25 грудня 2021 року.

Тематичні розділи:

1. Лінгвістика	3. Методика навчання мов і літератур
2. Літературознавство	4. Масмедійний дискурс

Вимоги до наукових матеріалів:

До друку приймають одноосібні чи у співавторстві з науковим керівником тези (наукові статті) за профілем видання.

Виклад матеріалу має бути чітким, стислим, без повторень. Автори несуть відповідальність за коректність викладених фактів, цитат і покликань. Матеріали з порушенням вимог до оформлення та змісту будуть відхилені.

Обсяг тез 3–5 сторінок (для статей 8–10 сторінок) (шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – усі 2 см, абзац – 1,25 см).

Структура наукової публікації:

Відомості про автора (авторів) указують праворуч у верхньому кутку так: *перший рядок* – прізвище, ім'я та по батькові автора, *другий* – місце навчання (повна назва закладу освіти, факультет, курс, шифр групи) та e-mail, *третій* – прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника, *четвертий* – науковий ступінь, посада, місце роботи (повна назва).

Імена, прізвища та по батькові виділяють **напівжирним курсивом**, решту відомостей – звичайним накресленням.

ЗАГОЛОВОК друкують у наступному рядку великими літерами з вирівнюванням по центру без абзацних відступів.

Анотацію українською розташовують у наступному рядку (абзац – 1,25 см, кегль – 12, курсив, мінімальний обсяг – 250–300 друкованих знаків із пробілами (для тез) / 1800 друкованих знаків із пробілами (для статті).

Ключові слова українською розташовують у наступному рядку (курсив, кегль – 12) у формі називного відмінка (кількість – 5–7 одиниць).

Відомості про авторів, заголовок тексту, анотацію та ключові слова подають двома мовами: українською та англійською.

Через рядок розташовують основну частину тексту. Основна частина має містити такі складники: **постановка проблеми; мета, об'єкт та предмет наукової розвідки; аналіз наукових досліджень** (лише для статті!!); **виклад основного матеріалу; висновки й перспективи**. Усі частини тексту мають бути позначені напівжирним накресленням.

Через рядок розташовують «**Перелік використаної літератури**», заголовок розташовують по центру без абзацних відступів. Бібліографічний опис джерел оформлюють відповідно до випрацьованого в 2015 році Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Покликання на літературу зазначають у квадратних дужках так: [5, с. 453]. Якщо йдеться про кілька джерел, їх відділяють крапкою з комою так: [1; 4; 8]. Перелік джерел має бути налаштований автоматично.

Після переліку наукових покликань подають художню літературу під заголовком «**Перелік використаних джерел**», заголовок розташовують по центру без абзацних відступів.

Через рядок розташовують *анотацію* та **ключові слова** англійською, яка має бути ідентичною за змістом та оформленням українському варіанту (див. вище).

!!У разі подання матеріалів англійською чи німецькою мовою автори мають забезпечити належний рівень перекладу та стилістичного оформлення тексту.

Технічні вимоги до роботи:

Розрізняємо тире (–) й дефіс (-): дефіс уживають для поєднання частин складних слів (*інженерно-технічний*), тоді як тире є знаком пунктуації в реченні (*Життя прожити – не поле перейти*). Тире обов'язково відділяємо пробілами.

Між словами ставимо лише один пробіл.

Відділяємо нерозривним пробілом (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+Пробіл) знаки й літери на позначення томів, частин, параграфів, пунктів, номерів сторінок від наступної цифри (*Т. 7; ч. 23; § 5; № 34; С. 28–30*), відсотків (*77 %*), а також загальноновживані позначення одиниць вимірювання від попередньої цифри (*400 грн; 45 км; 18 млн; 91 тис.*).

Не відділяємо від попередньої цифри позначки градуса, секунди (*15°; 10'; 15''*),

Відділяємо нерозривними пробілами ініціали та прізвища в тексті (*М. А. Жовтобрюх*), скорочення на зразок *i m. d., ta in., et al.*; перед іменами та прізвищами (*імені В. Г. Короленка*), перед географічними найменуваннями (м. Полтава, р. Лтава)

Лапки використовуємо парні («»).

Апостроф має виглядати так: ' .

Дати подаємо через тире без пробілів. Перед позначками р., рр., ст. ставити нерозривний пробіл. Якщо дати подаємо в дужках, тоді «рр.» не писати (*1814 р.; 1941–1945 рр.; (1945–1947), XVI–XVII ст.*).

У сполученнях на позначення десятиліть та століть між датами ставимо тире з пробілами (*20-х – 40-х рр.; 1920-х – 1950-х рр.; XIX – поч. XX ст.*).

Часові та числові інтервали (сторінки літератури) оформлюємо через тире без пробілів (*жовтень–листопад; 248–255*).

За детальнішою інформацією можна звернутися до редакції видання.

